

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ В ТАБЛИЦЯХ І СХЕМАХ

Транснаціональні корпорації
в таблицях і схемах

Присвячується 20-й річниці
Ужгородського торговельно-економічного інституту
Київського національного
торговельно-економічного університету

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Ужгородський торговельно-економічний інститут

**ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ
КОРПОРАЦІЇ**
в таблицях і схемах

Львів – 2020

УДК 339.91(075)(084.2)

К61

Колодійчук А. В., Чобаль Л. Ю., Молнар О. С., Данило С. І.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах:
навчальний посібник. Львів, 2020. 182 с.

ISBN 978-966-2042-53-0

Навчальний посібник містить розширений курс теорії транснаціональних корпорацій та основ фінансового менеджменту в великих міжнародних організаціях. Зокрема, вивчаються питання функціонування ТНК як суб'єктів міжнародного бізнесу, еволюції їх організаційних структур, обліку, звітності, наддержавного регулювання їхньої діяльності. Подано також дидактичний матеріал щодо функціонування конкретних світових ТНК та БНК. Приведено короткий огляд міжкrajнної обстановки в якості середовища розгортання повноцінної діяльності транснаціональних корпорацій. Особливістю викладу матеріалу є його таблично-схематичний характер, що сприяє його наочності і легкості засвоєння.

Видання розраховане на студентів вузів, аспірантів, здобувачів, вчених, широке коло спеціалістів даної проблематики, а також усіх, хто цікавиться питаннями функціонування транснаціональних і багатонаціональних корпорацій, сучасними процесами економічної глобалізації.

Автори: к.е.н. Колодійчук А.В., к.е.н. Чобаль Л.Ю., к.е.н. Молнар О.С., к.е.н. Данило С.І.

Рецензенти:

Лендел М.А. – доктор економічних наук, професор (УТЕІ КНТЕУ)

Мікловда В.П. – доктор економічних наук, професор (ДВНЗ “УжНУ”)

Пітюлич М.І. – доктор економічних наук, професор (Закарпатський регіональний центр соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України)

Рекомендовано до друку Вченою радою УТЕІ КНТЕУ (протокол № 5 від 23 грудня 2019 р.).

ISBN 978-966-2042-53-0

© Ужгородський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету, 2020

ЗМІСТ

Передмова	7
Теоретичний виклад	8
Професіограма.....	8
Портеризм.....	10
Міжнародні валютно-фінансові відносини	16
Еклектична парадигма Даннінга (OLI) як провідна теорія міжнародного виробництва.....	23
Ринки золота	33
Теорії та моделі конкурентоспроможності країни	40
Підходи до міжнародної конкурентоспроможності.....	45
Транснаціональні корпорації як суб'єкт міжнародного бізнесу.....	55
Проблеми транснаціоналізації української економіки	58
Глобалізація.....	60
Еволюція організаційних структур ТНК	61
Особливості обліку, звітності ТНК.....	64
Наддержавне регулювання діяльності ТНК.....	64
Короткий огляд міжкраїнної обстановки розгортання діяльності транснаціональних корпорацій	66
Втеча та вплив капіталу: транснаціональний контекст.....	80
Виробничий менеджмент і транснаціональні корпорації.....	82
Міжнародний рух капіталу: теорія монополістичної переваги С. Хімара і Ч. Кіндлебергера.....	84
Валютний курс та міжнародні фінанси	85
Непокритий процентний паритет (UIP).....	91
Логарифмічна форма UIP	93
Прямі закордонні інвестиції (ПЗІ), злиття і поглинання: транскорпоративний вимір. Модель Баклі-Кессона.....	94
Зарубіжний бухгалтерський облік	97
Економічна ефективність міжнародних економічних операцій ТНК.....	98
Розрахунок методу NPV. Знаходження IRR та MIRR.....	107

Загальноприйняті категорії в інвестиційному аналізі:.....	113
Економічні моделі транснаціональної діяльності	121
Форвардний курс і методи його визначення	121
Визначення необхідної норми прибутковості інвестицій із урахуванням інфляції.....	122
Арбітражні операції з євровалютами.....	123
Форми євронот.....	127
Левериджі.....	129
Умови Даннінга. Грант-елемент. Постулати Міллера-Модільяні	131
Регіональні підрозділи корпорацій	133
Функціональні зв'язки у міжнародній економіці – полі діяльності транснаціональних корпорацій	133
Теорії міжнародної торгівлі як історичні передумови діяльності ТНК на світовому ринку	134
Міжнародний рух капіталу: правило Вальраса	138
Ініціація процедури банкрутства корпорації.....	139
Практична частина	141
Статистичний огляд найбільших корпорацій світу	141
Типові задачі з курсу “Транснаціональні корпорації”	150
Дидактичний матеріал №1	156
Дидактичний матеріал №2	159
Дидактичний матеріал №3	162
Дидактичний матеріал №4	165
Дидактичний матеріал №5	168
Дидактичний матеріал №6	170
Дидактичний матеріал №7	172
Список літератури	174
Словник іншомовних термінів і понять.....	180

ПЕРЕДМОВА

Транснаціональні корпорації становлять локомотив розвитку сучасної міжнародної економіки, оскільки вони забезпечують половину світового промислового виробництва, 70% світового обороту міжнародної торгівлі, 80% усіх світових витрат на здійснення НДДКР, 80% патентів та інших прав на об'єкти інтелектуальної та промислової власності у світі. Також вони становлять основу процесів глобалізації, що проявляють себе яскраво у планетарному масштабі. Якщо говорити про види діяльності, то до переліку транснаціональних компаній входять як крупні виробничі підприємства, так і транснаціональні банки, страхові компанії, аудиторські фірми, телекомунікаційні компанії, інвестиційні фонди. Близько півсотні корпорацій входять на сьогодні в сотню найкрупніших економік світу.

У даному контексті доцільно говорити про все більше наростання процесів транснаціоналізації, тобто переливу капіталів з країн із їх надлишком в дефіцитні країни, в яких є інші фактори виробництва: земля, трудові ресурси, корисні копалини. З цього випливає, що ТНК бувають горизонтально інтегровані, вертикально інтегровані та роздільні. Вони дуже переплетені з процесами регіоналізації, що відбуваються нині в різних країнах світу, тобто перерозподілом власних повноважень.

Даний навчальний посібник охоплює коло вищеперелічених питань, виходить із принципу системності та практичної цінності викладу матеріалу.

ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИКЛАД

Професіограма

Професіографія – галузь професіології, що вивчає професійну діяльність людей.

Спеціальність – підвид професії.

Професіограма – загальний план опису професії:

1. Загальні відомості про професію.
2. Утримання і умови праці.
3. Людина в процесі праці.
4. Соціально-економічні особливості професії (система оплати праці і соціального забезпечення), географія професії.

Психограма (складова професіограми) – описує психологічні особливості професії.

У США існують як приватні агентства, так і спеціальні центри профорієнтації (1200 організацій при Міністерстві праці США).

У Великобританії це Служба зайнятості – 3,5 тисячі консультаційних агентств для молоді.

У Німеччині це спеціалізовані 3-річні програми.

Аутплейсмент – кабінети з допомоги звільненим.

Форми адаптації: семінарські і лекційні заняття безпосередньо у фірмах; виїзний груповий тренінг; виїзні заняття на спеціалізованій навчальній базі.

Концепція “5 сі” – п’ять принципів роботи:

- 1) позбавитися непотрібних предметів на робочих місцях;
- 2) правильно зберігати потрібні предмети;
- 3) підтримка порядку на робочих місцях;
- 4) постійна готовність до роботи;
- 5) дисципліна.

Основні принципи підготовки інженерів:

- 1) належна загальна підготовка;
- 2) робота в колективі;

Теоретичний виклад

3) управлінські знання.

Коефіцієнт інтенсивності текучості кадрів:

$$K_{i.t.} = \frac{\text{Коефіцієнт текучості частковий по групі}}{\text{Коефіцієнт текучості загальний}}$$

Повний період змінності кадрів:

$$П = \frac{100}{K_{зм.}}$$

K – коефіцієнт змінності = Звільнені / Загальна кількість

Примітка: *Основы кадрового менеджмента, Г. Щекин, МАУП, К. 1999.*

Використання INCOTERMS – за Указом Президента України 1994 р.

Індикативна ціна – ціна, нижче за яку товар не може бути проданий при експорті.

Транзит – перевезення транспортними засобами транзитних вантажів під митним контролем через територію України між двома пунктами бо в межах одного пункту пропуску через державний кордон України.

Регулює Закон України “Про транзит вантажів” від 20.10.99 р. № 1172-XIV.

Транзит товарів супроводжується за ЗУ товарно-транспортною накладною, складеною мовою міжнародного спілкування:

- 1) авіаційна вантажна накладна (Air Waybill);
- 2) міжнародна автомобільна накладна (CMR);
- 3) накладна СМГС;
- 4) коносамент (Bill of Lading).

+ рахунок – фактура (invoice) → вартість
пакувальний лист
вантажна відомість
книжка МДП (Carnet TIR).

Примітка: *Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні, В.П. Науменко та ін., Знання, К. 2004.*

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Примітка: *Управління персоналом, В.М. Петюх, К. 2000.*

Примітка: *Управління персоналом. А.Б. Гайдук, Ю.В. Огерчук. Конспект лекцій, Л. 2007.*

Портеризм

1980 – “Конкурентні стратегії: методика для аналізу конкурентів”;

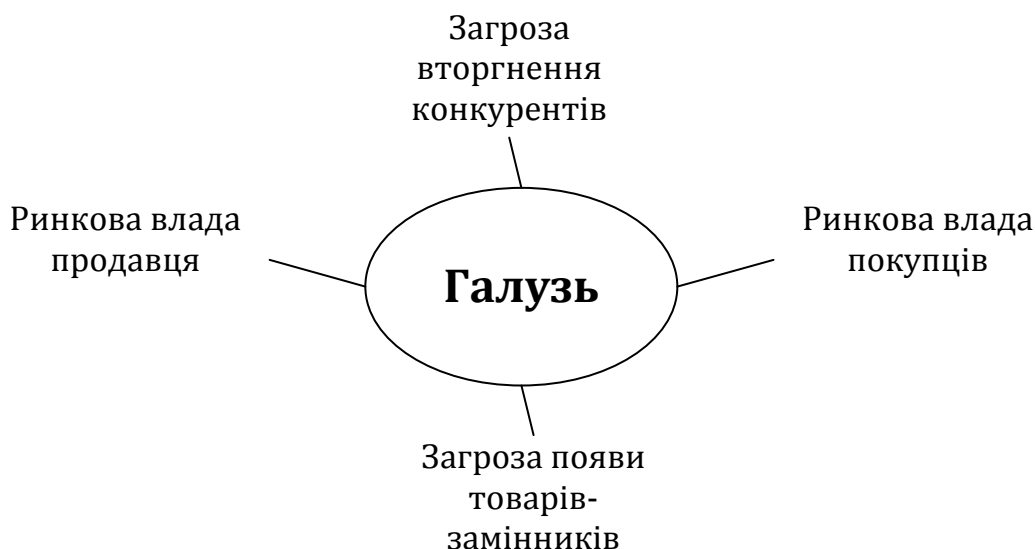
1985 – “Конкурентна перевага: створення”;

1990 – “Конкурентні переваги країн”.

Кластери – це географічне зосередження фірм, постачальників пов’язаних галузей і спеціалізованих інститутів (Портер).

Схема 1

Сили, що управляють конкуренцією в галузі

Передумови для створення бар’єрів для входу:

- 1) Економія масштабів виробництва (“Херох” і “General Electric”);
- 2) Диференціація продукту (ототожнення споживачем товарної марки з виробником);
- 3) Потреба в капіталі;
- 4) Більш високі витрати;
- 5) Доступ до каналів збуту;
- 6) Політика уряду.

Крива досвіду як бар’єр →

Теоретичний виклад

Теодор Левітт у статті “Harvard Business Review” 1960 закликав до недопущення вузького підходу у визначенні галузі на основі виробленої нею продукції.

Чим більше багатоскладова діяльність, тим менша ймовірність копіювання конкурентом.

Глобальна конкуренція змушує вище керівництво компанії змінювати своє уявлення про власний бізнес і способах його ведення.

Схема 2

Матриця інтенсивності використання інформації

		Інформаційний склад продукту	
		низький	високий
Інтенсивність інформації в ланцюзі цінності	високий	нафтопереробка	газети
	низький	цемент	

Способи створення галузей НТП:

- 1) види бізнесу стають технологічно здійсненні;
- 2) попит на нові продукти;
- 3) нові в рамках існуючих.

Від локальної до глобальної стратегії:

1. Формування глобалізації на основі унікальної конкурентної позиції.
2. Проникнення на міжнародні ринки на основі чіткої і послідовної позиції.
3. “Домашня” база для бізнесу.
4. Предметно-виробнича спеціалізація домашніх баз.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

5. Поширення діяльності для розширення переваг домашньої бази.
6. Інтеграція розосереджених видів діяльності.
7. Збереження національної приналежності в дочірніх підрозділах.
8. Розширення бізнесу в сегментах з перевагами, обумовленими місцезнаходженням.
9. Удосконалення домашньої бази.
10. Її передислокація (потреба).

TQM – система управління якістю.

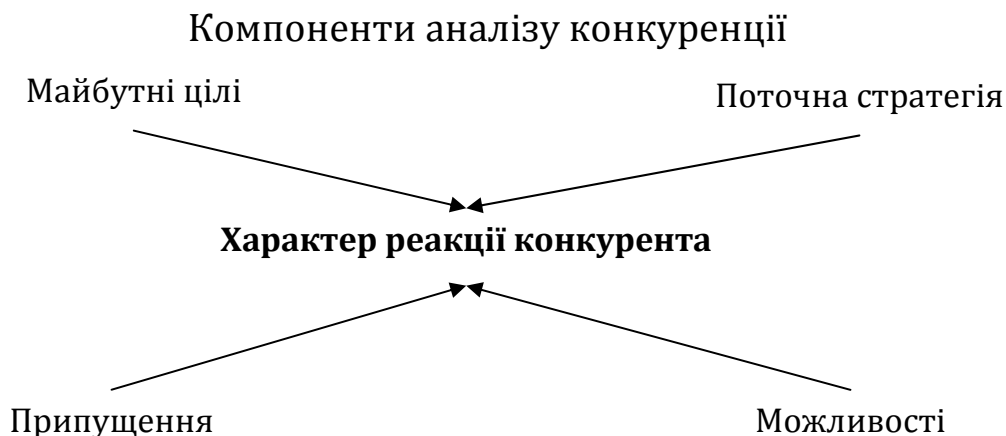
Конкурентоспроможність – властивість товару, послуги, суб'єкта ринкових відносин виступати на ринку на рівні з присутніми там аналогічними товарами, послугами чи конкурентами-суб'єктами ринкових відносин.

Оцінка цієї властивості дозволяє виділити високу, середню, низьку конкурентоспроможність.

Досягнення Портера:

- Портер заклав основний принцип міжнародної економіки: принцип порівняльної переваги.
- Портер об'єднує менеджмент з економікою (журнал "The Economist").

Схема 3

Теоретичний виклад

Нижчі ціни (або вищі витрати реклами) зменшують прибутки незахищених груп ("Coke" і "Pepsi": їх цінова війна або витрати на рекламу призведуть до втрати частини або зменшення прибутків місцевих або регіональних фірм).

Примітка: *Стратегія конкуренції, Портер, К., "Основи", 1998.*

Схема 4

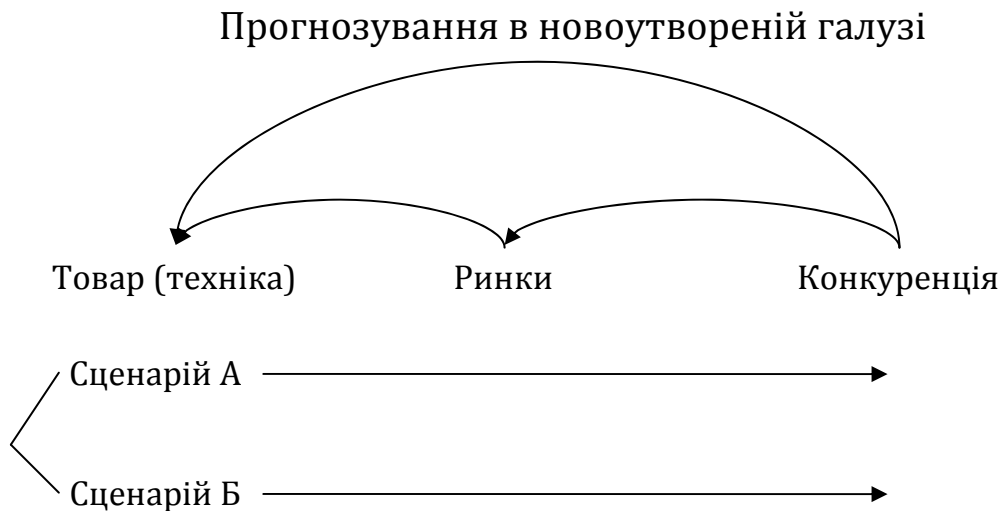
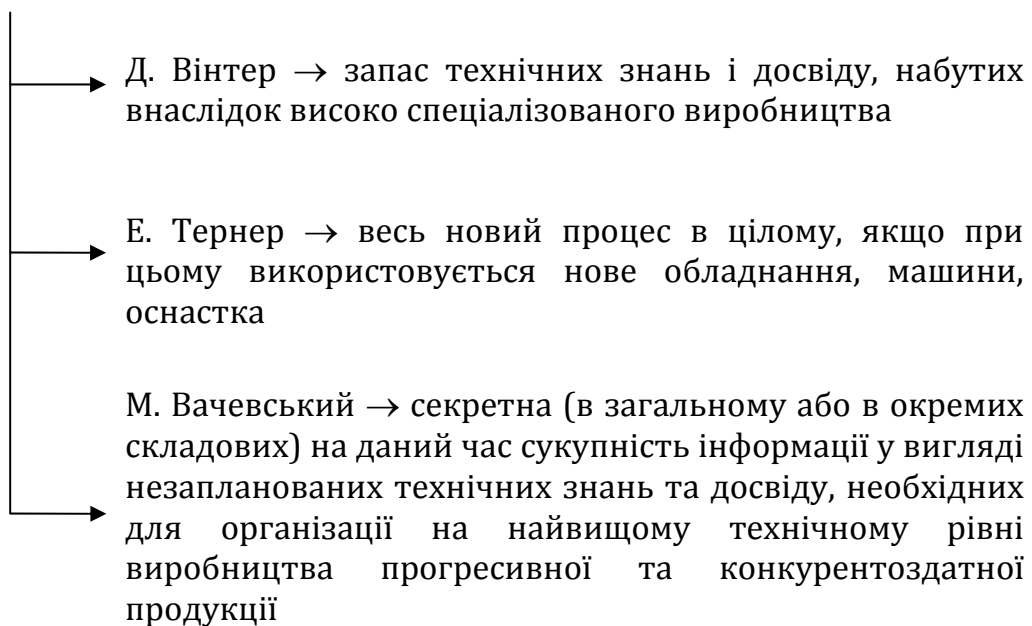

Схема 5

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Схема 6

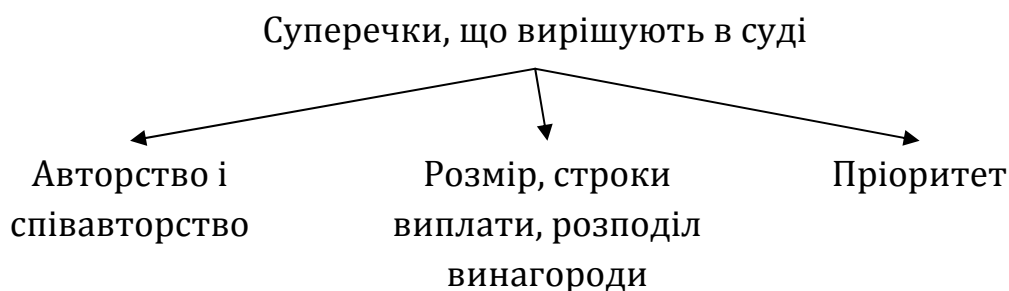

Схема 7

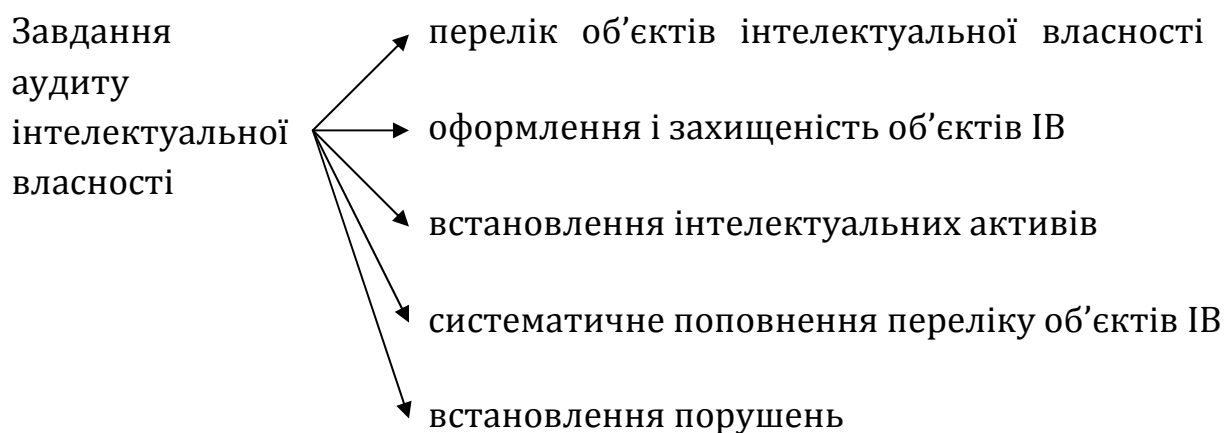
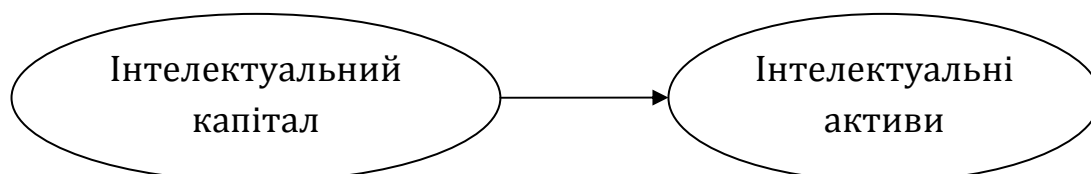

Схема 8

ІВМ – тах кількість патентів – I місце

1968 – Міжнародна класифікація промислових зразків: **332 класи + 223 підкласи**

Типова література по управлінню персоналом:

1. Хромов В.О., Бовтрук А.П. Основи управління персоналом: навчально-методичний посібник. К.: МАУП, 2001. 112 с.

→ Розглянуто проблеми організації та її моделі, засоби управління, основи кадрової політики, принципи та стилі управління, методи менеджменту та питання розвитку персоналу, а також терміни, моделі й технології управління персоналом.

Теоретичний виклад

2. Петюх В. М. Управління персоналом: навчально-методичний посібник. К.: МАУП, 2000. 124 с.

→ *Розглянуті доктрини та теорії управління персоналом, методологію управління персоналом фірми, проблеми кадрової та соціальної політики фірми. Розглянуто мотивацію і стимулювання праці в управлінні персоналом, а також управління процесами руху персоналу.*

3. Доронина М.С., Наумик Е.Г., Соловьев О.В. Управление мотивацией: Научное издание. Харьков: ХНЭУ, 2006. 239 с.

→ *Розглянуті проблеми підвищення ефективності діяльності персоналу організації, тобто управління мотивацією на основі вивчення і подальшого управління мотиваційно-потребною сферою особистості працівників. Подано методичне забезпечення реалізації алгоритму розробки стратегії мотивації персоналу з використанням теорії нечітких множин і критерію відповідності потреб, цілей підприємства потребам і цілям працівників.*

4. Щекин Г.В. Основы кадрового менеджмента: уч. К.: МАУП, 1999. 281 с.

→ *Розглянуто основну мету, завдання, принципи, форми та методи кадрового менеджменту як системи управління людськими ресурсами в умовах виробничої діяльності. Подано зарубіжний досвід кадрового менеджменту.*

5. Мачкур А.Є., Лещій Л.А., Коваль З.О. Економіка і управління підприємством: навчально-методичний посібник. Л.: НУЛП, 2010. 156 с.

→ *Розглянуто організацію заробітної плати на підприємстві; форми і системи оплати праці, безтарифні системи оплати праці.*

6. Колот А.М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу: Навчальний посібник. К.: КНЕУ, 1998. 224 с.

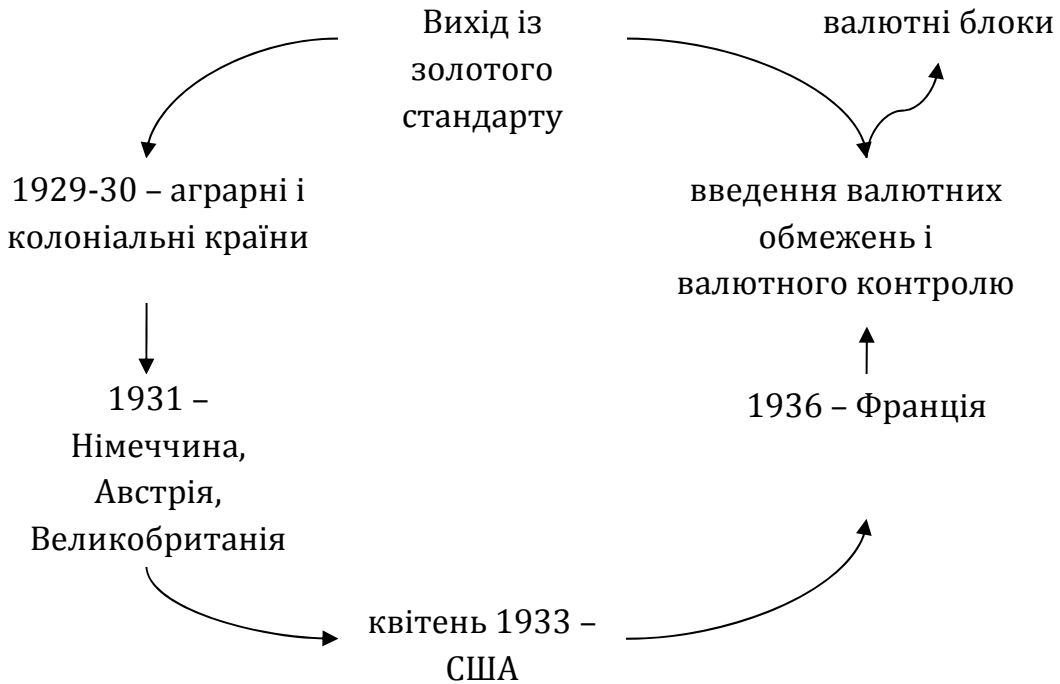
→ *Розглядаються теоретичні та прикладні аспекти мотивації трудової діяльності, зокрема розкриваються сучасні теорії мотивації і їх вплив на практику менеджменту персоналу, наводяться традиційні і нетрадиційні підходи до посилення*

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

дійовості матеріальних і нематеріальних стимулів, висвітлюється сутність і методи оцінки персоналу як складові мотиваційного процесу.

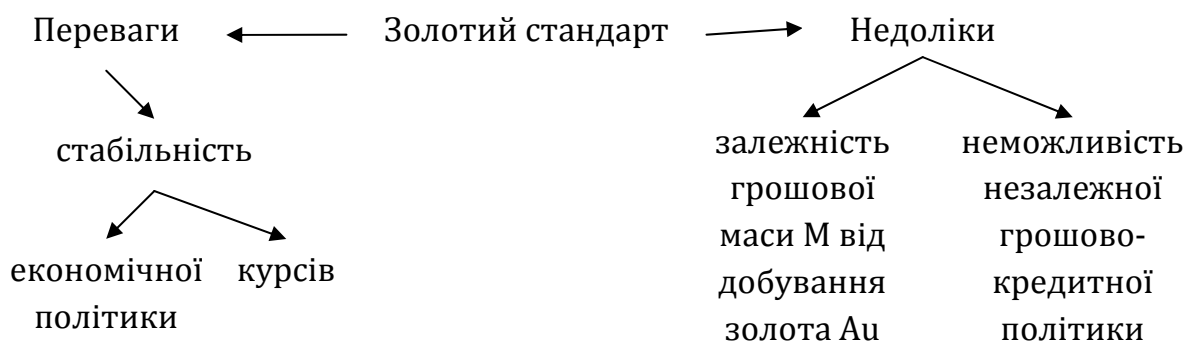
Міжнародні валютно-фінансові відносини

Схема 9

Валютний блок – це угруповання держав, залежних в економічному і фінансовому відношенні від валюти головної країни, яка диктує їм єдину політику у сфері міжнародних відносин (МВ) і використовує їх як дешевий ринок збуту, сировинне джерело і вигідну сферу вкладення капіталу.

Схема 10

Теоретичний виклад

Схема 11

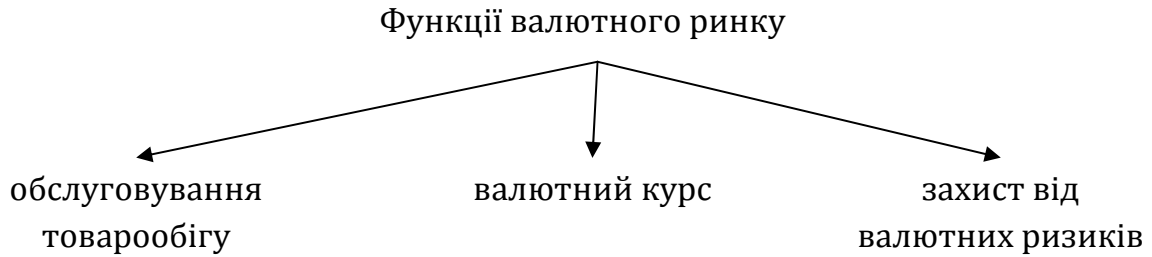

Схема 12

СПРЕД

(різниця між курсом покупця і продавця валюти, розрахована в базових пунктах)

Спред = AR – BR {абсолютна різниця в курсах}
AR – ask rate;
BR – bid rate

Маржа (≡ продажно-покупний спред)

$$BAS^{\wedge} = [(AR - BR) / AR] \cdot 100\%$$

“Велика фігура” – формують її сто пунктів

ФОРВАРДНИЙ ДИФЕРЕНЦІАЛ

(премія/дивіденд)

$$FD(P_m; D_s) = (FR - SR) / SR \cdot 100\% \cdot (360 / t)$$

FR – форвард-курс; SR – спот-курс; t – термін дії форвардного контракту в днях

Приклади оголошення спот-курсів:
The Wall Street Journal; Financial Times

Нетто-грошовий потік фірм:

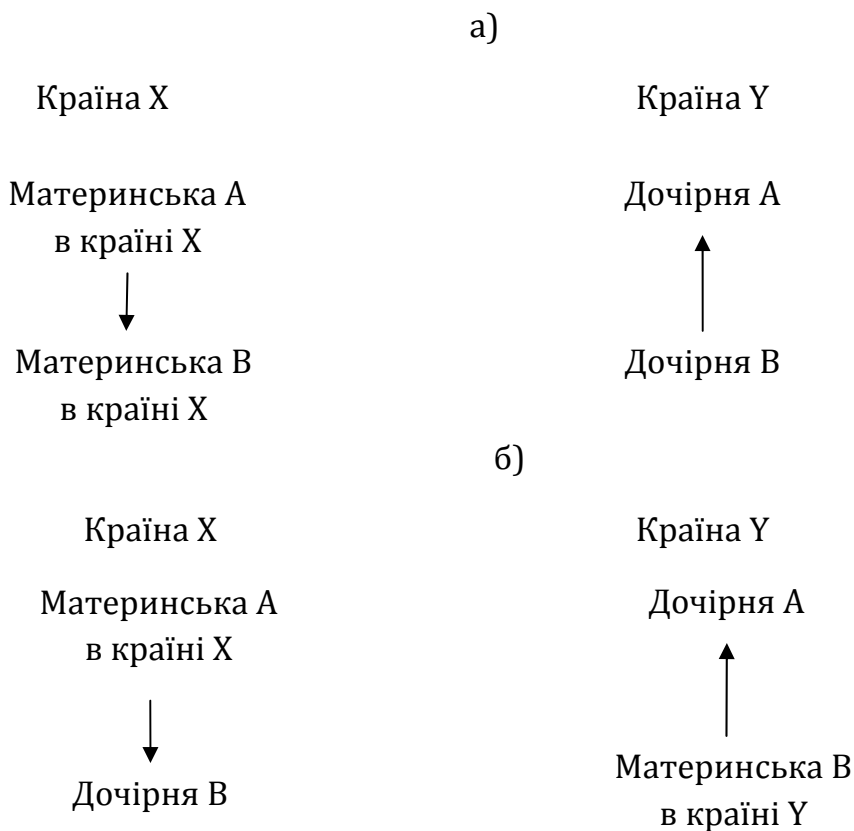
$$NCF = NP - DIV + am$$

ЧП – Дивіденди + амортизація відрахування

“Fed Wire” – доларова система для внутрішніх розрахунків; для міжнародних діє ЧПС

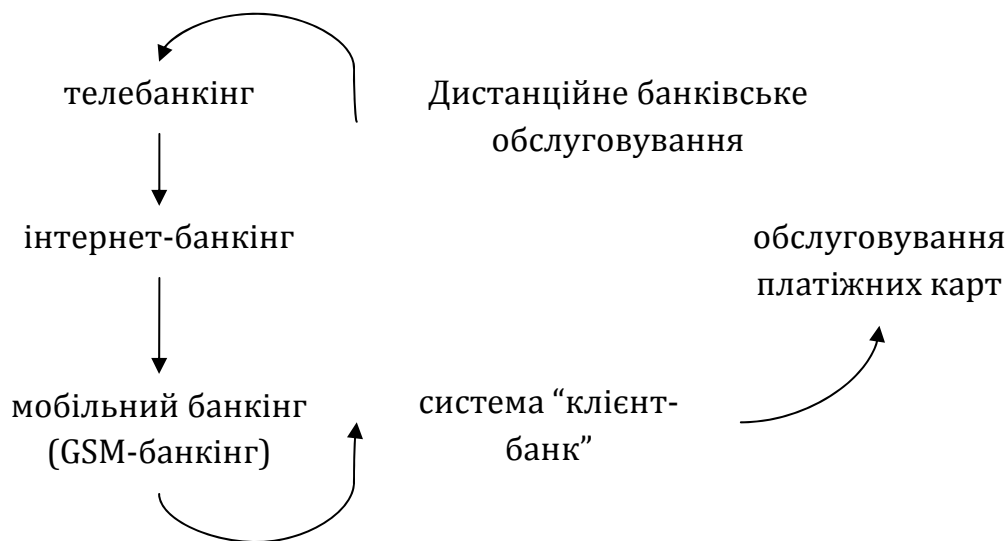
Схема 13

Схема паралельного внутрішньофірмового займу

Джерело: Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений. М.: ИНФРА-М, 2000

Схема 14

Теоретичний виклад

Технічна допомога МВФ вимірюється в людинороках.

Бенкінг – міжнародна або зовнішньоекономічна банківська діяльність.

Схема 15

Приклади:

→ “Аваль” – доступ до хостинг-провайдера INFORMEX; WAP-сервер;

довідкова Aval-televoice;

→ “МКБ” – ICB-net – система платежів у реальному часі;

→ ПУМБ – Home-banking – отримання інформації про рахунок;

→ Укресімбанк – телефонна “Exim Voice”;

→ Приватбанк – Privat 24 для фізичних осіб.

Жиро – залік вимог і зобов’язань.

Бюргшафт – оголошення зобов’язання, яке пов’язане з контрактом.

Схема 16

А
напряму

← Кореспондент →

Б
через рахунки
у посередників +
агентська угода

Company Ltd: від французького compagnie і лтд – limited – обмежений.

Corp., Inc. – лат. corporatio;

англ. → corporation;

→ incorporated.

60-70-ті рр. – джерела капіталу фірми:

1. Оптимізація методів фінансування.
2. Визначення напрямів рішень інвесторам (теорія портфеля – portfolio theory).

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Євроринки – здійснюються операції з різноманітними фінансовими інструментами у валютах, відмінних від валюти країни, в якій розміщуються банки, що здійснюють ці операції.

50-ті рр. ХХ ст. – поява євроринків в Лондоні, Люксембурзі, Парижі, Брюсселі і у Цюріху.

→ Азійські фінансові центри – Сінгапур

80-ті рр. – поява нових центрів: Нью-Йорк, Гонконг, Нассау, Кайманові острови; у кінці 1986 року – японська столиця Токіо.

Єврогроші (євровалюта) ≡ депозити у валюті, відмінній від валюти країни, якій розміщений банк + кредити аналогічні.

Євробанки – комерційні банки, що реєструють у своєму балансі подібні операції.

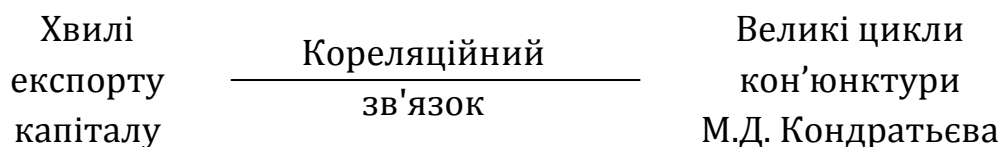
Євроринок – світовий фінансовий ринок, на якому операції здійснюються у євровалютах. Бухгалтерський облік локалізує євроринок.

Схема 17

Золотий сертифікат – свідоцтво про депонування золота у банку, яке підлягає обов'язковому обліку на позначену в ньому кількість золота або грошовий еквівалент золота за ринковою ціною.

Схема 18

20-ті рр. ХІХ ст. (до 1825 року) – І хвиля з Англії; в цей час 2/3 цінних паперів припадає на Латинську Америку, Грецію та Іспанію.

Теоретичний виклад

60-ті рр. ХІХст. – ІІ хвиля.

50-60-ті рр. ХХст. – ІV хвиля.

1982 – масштабна боргова криза

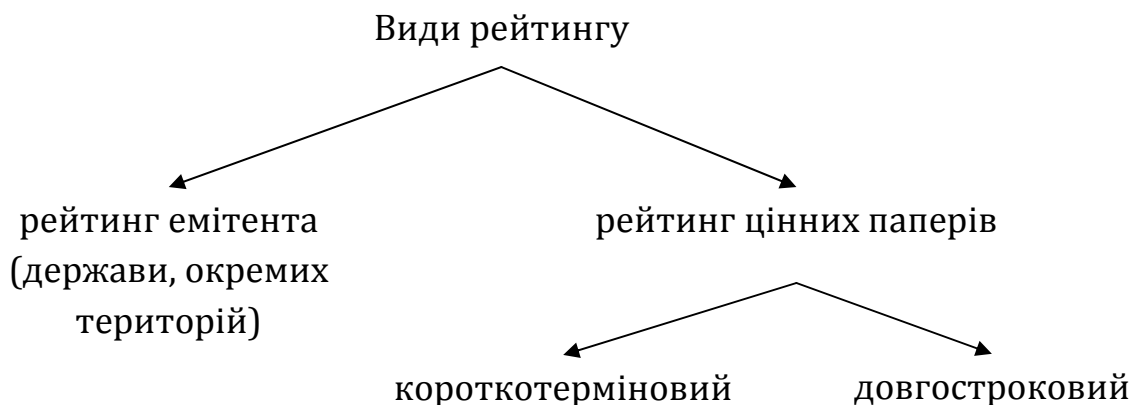
60-90-ті рр. ХХст. – збільшення світової торгівлі, лібералізація економічної політики, інтернаціоналізація банків, ІТ-прогрес.

1909 – перший рейтинг цінних паперів Джона Мудл по залізничних компаніях.

Кредитний рейтинг – вказує на якість об'єкта інвестування (здатність емітента швидко та ефективно погасити свою заборгованість).

Найвідоміші рейтингові агентства: Мудиз (Moody's Investors Service, Moody's Стандарт енд Пулз (Standard & Poor's Corporations, S & P) і Фіч Інвесторз (Fitch Inv. Service).

Схема 19

Типові індикатори:

→ Для Стандарт енд Пулз найнижча якість С, найвища якість цінних паперів (ЦП) – А.

→ Для Мудиз найвища якість ЦП – рейтинг Ааа, відповідно для канадських рейтингів DBRS і CBRS – ААА та А++.

15 липня 1991 – входження СРСР у Світовий Банк.

1914 – І видача кредитних карток у США

1928 – металеві

1950 – ресторанна картка Dinners Club в Нью-Йорку.

1951 – І банківська кредитна картка Franklin National Bank.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Найбільший у Каліфорнії банк – Bank of America ⇒ з 1966 р. – видає ліцензії на свою систему USA-банкам та комерційним банкам інших країн.

1977 – NBI → VISA USA Inc. → пізніше → VISA International

Max 48% спот-ринок; min ф'ючерс-сегмент – 1%.

ЄВС → рішення 5.12.1978

13.03.1979 чинна

1967 – СДР запроваджено на щорічній ГА МВФ (Ріо-де-Жанейро)

1922 – перший баланс міжнародних розрахунків

Подвійна ціна золота – ціна золота, що склалась внаслідок поділу ринку золота на офіційний та вільний ринки (це процес відбувся у 1968-1971 роках).

Центральний курс – це курс між екою та валютами членів ЄВС.

Франт-офіс (f/o) – дилінговий зал, обладнання для угод та інформації, комп'ютерних систем.

1961-68 – Золотий пул – міждержавна організація США + 7 країн Західної Європи

1971 – введення плаваючих валютних курсів

$$\text{Прибуток від векселя} = \frac{(\text{Номінал} - \text{Купівельна})}{\text{Купівельна}} \cdot \frac{N}{(S + G)}$$

де N – кількість днів у році;

G – відстрочка;

S – погашення

1943 – Л'єрі склав платіжний баланс США за період 1919-1939 рр.

1946 – впроваджено кварталні і річні “Survey of Current Business”.

1947 – баланс ООН

2010, червень – саміт G20, ухвалено рішення: збільшити частку до 47% у Світовому Банку(СБ); у МВФ – на 5%; скоротити дефіцит бюджетів провідних країн у 2 рази; рішення про єдиний банківський податок не ухвалено, бо “проти” проголосували представники Японії, КНР, Індії, Росії, оскільки це може негативно

Теоретичний виклад

вплинути на клієнти банку, збільшаться кредитні ставки тощо.

Багатонаціональні корпорації (БНК) і ТНК відрізняються, бо вони контролюються капіталом 2 або більше країн.

Еклектична парадигма Даннінга (OLI) як провідна теорія міжнародного виробництва

Схема 20

* Було використано специфічні активи

У середині 80-х рр. починають враховуватися динамічні аспекти міжнародного виробництва.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Загальну концептуальну основу запропонував професор Рединзького університету (Великобританія) Д. Даннінг, а модель отримала назву OLI (його публікації 1983-1993 років).

Висновок: еkleктична парадигма дає загальний підхід до дослідження причин зростання міжнародного виробництва ТНК.

Риси знання як капіталу: 1) послуги знань як капіталу легко транспортуються до зарубіжних виробничих підприємств;

2) висока питома вага висококваліфікованої праці у виробництві;

3) створити капітал-знання дуже дорого (технічні креслення, хімічні формули, гудвіл). Це також експорт управлінського досвіду, інженерного сервісу, фінансових послуг, торговельних марок.

Схема 21

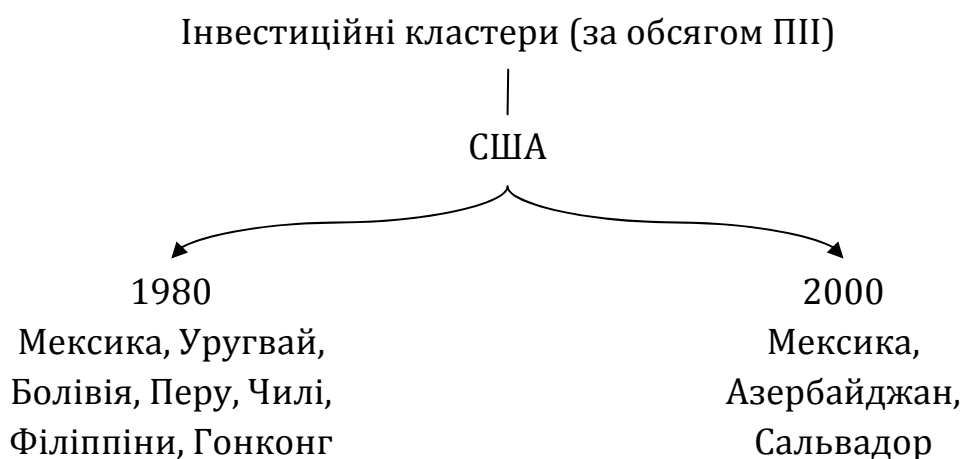

Схема 22

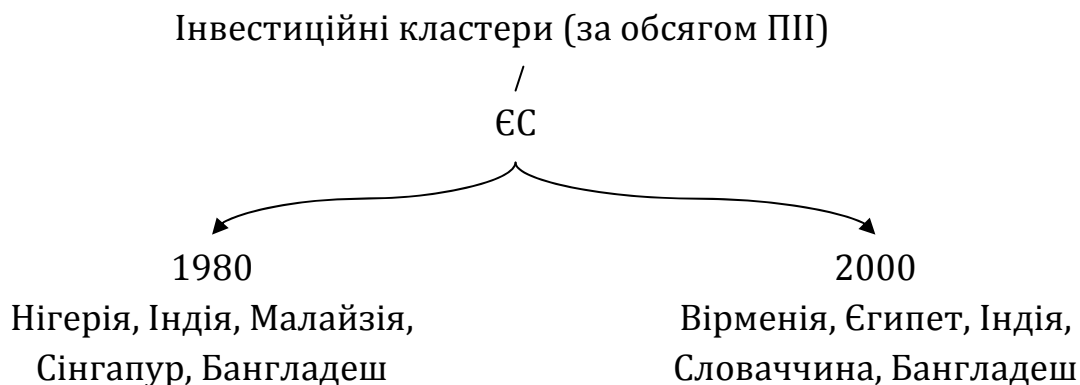
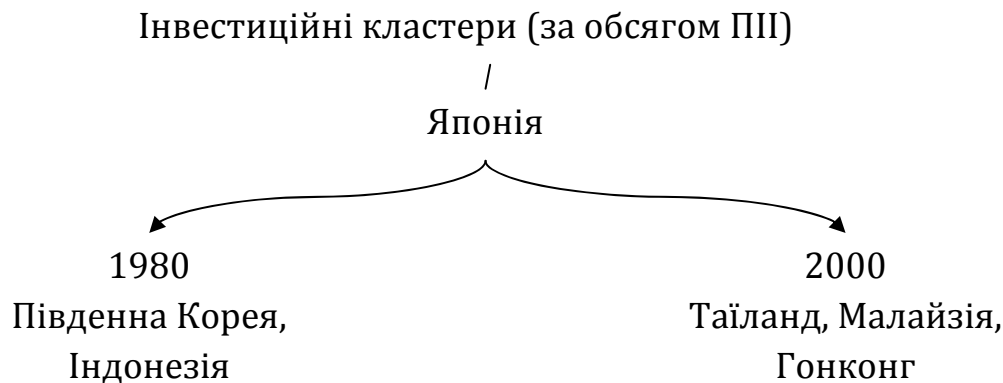

Схема 23

Алгоритм узгодження інтересів держави і бізнесу включає наступні ітераційні кроки: ідентифікація цілей “державо-бізнес-суспільство”, ранжирування, інтереси, управлінські рішення, тестування і коректування прийнятих рішень.

1999 – Глобальний договір Кофі Аннана: захист прав людини і стандартів праці.

→ В Україні існує Закон “Про лобізм”.

→ У ФРН при Бундестазі функціонує Комітет у справах Європи.

→ Напрямки політики Бельгії: 1) боротьба з економічною і фінансовою кризою; 2) економічний ріст; 3) охорона навколишнього середовища.

Типова література по фінансовому менеджменту:

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учебный курс. 2-е изд., перераб. и доп. К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. 656 с.

2. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент. К.: ЦУЛ, 2002.

3. Гридчина М. В. Финансовый менеджмент. К.: МАУП, 1999.

Премія за ліквідність – додатковий дохід, що виплачується інвестору, з метою відшкодування ризику можливих фінансових витрат, пов’язаних з низькою ліквідністю об’єктів (інструментів) інвестування.

Методичний інструментарій оцінки рівня ліквідності інвестицій:

1) загальний період можливої реалізації відповідного об’єкта

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

(інструмента) інвестування:

$$ОП_{л} = ПК_{в} - ПК_{а}$$

$ОП_{л}$ – загальний період ліквідності об'єкта;

$ПК_{в}$ – можливий період конверсії конкретного об'єкта в грошові засоби, в днях;

$ПК_{а}$ – технічний період конверсії інвестицій з абсолютно ліквідних в грошові засоби ($const = 7$ днів).

2) коефіцієнт ліквідності інвестицій:

$$КЛ_i = \frac{ПК_{а}}{ПК_{в}}$$

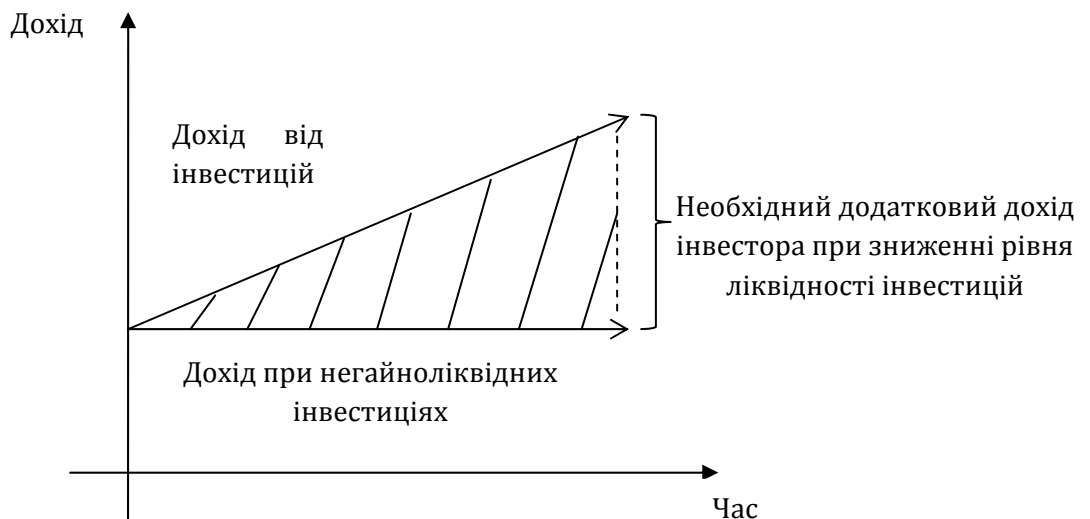
Задача 1. Розрахувати абсолютний і відносний показники ліквідності інвестицій при умові можливої реалізації розглянутого інструмента інвестування протягом 35 днів.

а) загальний період ліквідності = $35 - 7 = 28$ днів;

б) коефіцієнт ліквідності = $7 / 35 = 0,2$.

Методичний інструментарій формування необхідного рівня доходності інвестиційних операцій з врахуванням фактора ліквідності ("дохідність-ліквідність").

> дохідність < ліквідність

1. Премія за ліквідність:

Теоретичний виклад

$$ПЛ = \frac{ОП_{л} \times D_{н}}{360}, \%$$

$ОП_{л}$ – загальний період ліквідності інструмента інвестування, в днях

$D_{н}$ – середньорічна норма ліквідності

2. Необхідний загальний рівень дохідності з врахуванням фактора ліквідності:

$$ДЛ_{н} = D_{н} + П_{л}$$

Задача 2

Визначити необхідний рівень премії за ліквідність і необхідний загальний рівень дохідності з врахуванням фактора ліквідності при зважанні на загальний період ліквідності по інвестиційним інструментам, з абсолютною ліквідністю 30 днів, середньорічна норма дохідності по інвестиційним інструментам з абсолютною ліквідністю 20%.

Необхідний рівень премії за ліквідність .

Необхідний рівень дохідності з врахуванням фактора ліквідності =
 $= 1,7\% + 20\% = 21,7\%$

Методичний інструментарій оцінки вартості грошових засобів з врахуванням фактора ліквідності:

1. Майбутня вартість грошових засобів з врахуванням фактора ліквідності:

$$S_{л} = P \times [(1 + D_{н}) \times (1 + ПЛ)]^n$$

де P – середня річна норма доходності, вартість придбання.

Задача 3

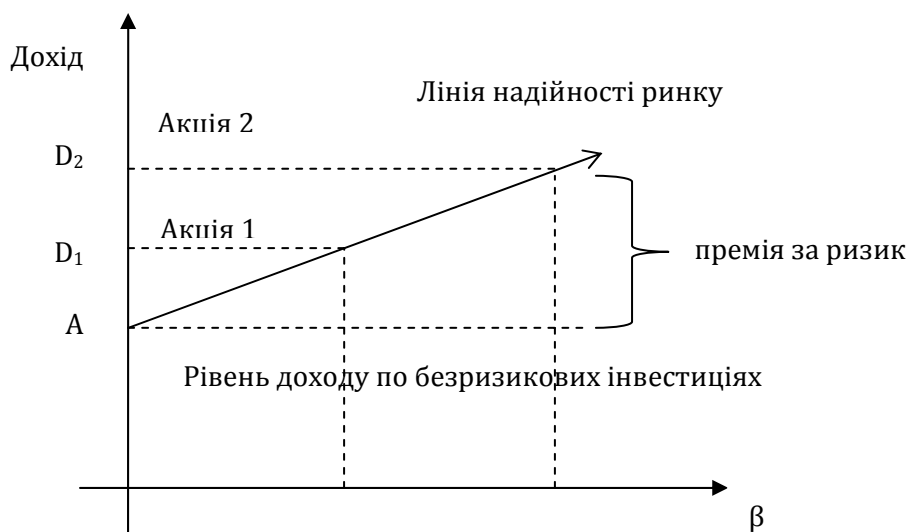
$$S_{л} = 1000 \times [(1 + 0,20) \times (1 + 0,02)]^2 = 1498\$;$$

2. Теперішня вартість.

Задача 4.

$$P_{л} = \frac{S_{л}}{[(1 + D_{н}) \times (1 + \text{ПЛ})]^n} = \frac{1000}{[(1 + 0,20) \times (1 + 0,02)]^2} = 546\$;$$

“Лінія надійності ринку” – графічний метод визначення залежності між рівнем систематичного ризику β по конкретному фінансовому інструменту і рівнем запланованої дохідності по площі.

Фундаментальний аналіз – поведінка курсу акцій, пов'язана зі станом справ у корпораціях-емітентах.

Технічний аналіз – історія ринку.

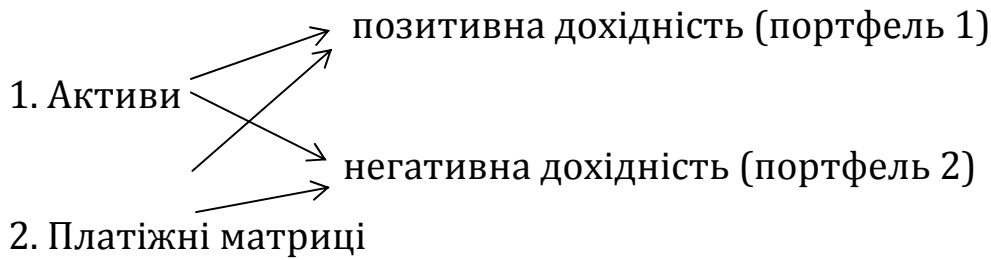
R-портфель – алгоритм формування інвестиційного портфеля.

Поняття.

Це синтетичний нестационарний фінансовий інструмент, але він має стаціонарну мінімальну потенційну дохідність: математичне сподівання – позитивна константа; дисперсія дорівнює нулю. Мах потенційна дохідність R-портфеля нестационарна. Коефіцієнт Сортіно = $+\infty \Rightarrow$ що R-портфель – безризикові інвестиції, так як дисконтні облігації перераховуються.

Теоретичний виклад

Алгоритми.

АКТИВИ	ЧАС

ЧАС – варіанти біржових котирувань.

3. Вирішуючи гру 2 осіб з 0-ою сумою, отримаємо стратегію гравця по стовпцях.

Числові значення в цій стратегії – це активи в R-портфелі.

Наприклад, позиційні диференціальні ігри, де позиції гравців описуються диференціальними рівняннями.

Рівновага Парето

Рівновага по Нешу – названа в честь Джона Форбса Неша – суть: жоден учасник гри не може збільшити виграш, змінивши своє рішення односторонньо без інших.

Парадокс Бертрана – 2 олігополісти, що конкурують між собою і досягнувши рівноваги Неша (РН), мають 0-й прибуток.

Як відомо, саме Жозеф Бертран описав олігополію.

Деякі принципи, яких парадокс Бертрана не підтримує:

- 1) обмеження виробничих потужностей;
- 2) динамічна конкуренція;
- 3) більше прибутку за вищу ціну.

Епсилон-рівновага – профіль стратегій гравців некооперативної гри, приблизно задовольняючих умовам рівноваги по Нешу.

Будь-яка рівновага по Нешу = ϵ -рівновага для $\epsilon=0$

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Найменша ціна – найбільший попит. 2 компанії – між собою поділили. Товар однаковий.

Дорожнє шоу (Road Show) – елемент підготовки компанії-емітента при випуску цінних папері (облігації, акції тощо). Ще один термін – це Dog And Pony Show → США, ФРН, Велика Британія. Він означає надмірно постановлене дійство, зарекламовану презентацію у політичних / комерційних цілях задля посилення сумніву в обраній покупцем стратегії поведінки на ринку.

Book Runner – це менеджер, котрий веде Книгу заявок (2-3 тижні).

Леддерінг – це спосіб інвестування, коли інвестор отримує декілька фінансових інструментів з різними строками погашення.

Леддерінг у маркетингових дослідженнях є методом опитування.

Концесія – форма державно-приватного партнерства: концедент (державна) передає концесіонеру право на експлуатацію природних ресурсів, інфраструктури, підприємств, устаткування.

І відкупи – праобраз концесії – у Стародавній Греції та Стародавньому Римі (IVст. до н.е.).

Типи концесійних угод:

ВОТ – Будівництво – управління – передача (державі)

ВТО – Будівництво – передача – управління

ВОО – Будівництво – володіння – управління

ВООТ – Будівництво – володіння – управління – передача

ВВО – Купівля – будівництво – управління.

Грошовий потік – ряд CF_0, CF_1, \dots, CF_n

IPO – перший продаж акцій.

Схема 24

Схема 25

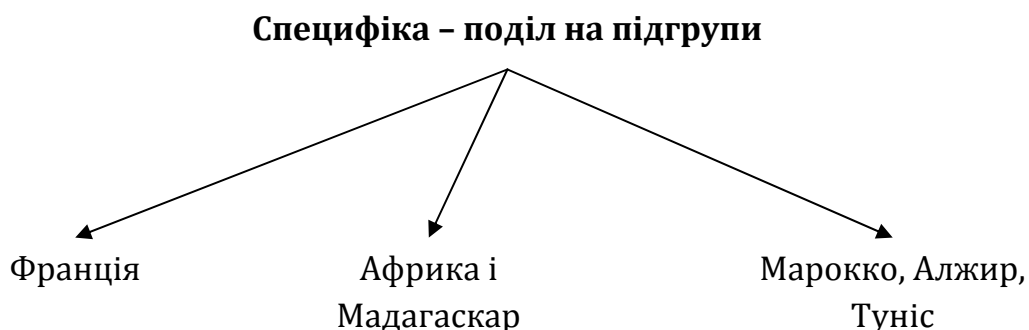

$$\text{Індекс фінансового важеля} = \frac{\text{Рентабельність ВК}}{\text{Рентабельність усіх коштів}}$$

Якщо Індекс фінансового важеля > 1,0 – позитивно.

1945 – виникла валютна зона FCF.

Схема 26

На базі ЄВС створено на протипагу гегемонії \$ у 1979 р. після Кінгстона 1978.

Липень 1998 року – створено Європейський Центробанк у Франкфурті-на-Майні.

І президент ЄЦБ – голландець Дойзенберг.

Рада ЄЦБ = Президенти національних ЦБ + Заступники + 4 члени ЄЦБ відповідає:

- 1) за стабільність нової валюти ЄВРО;
- 2) за політику відсоткових ставок і грошової маси.

Тенденція – злиття бірж (Паризька і Швейцарська валютні біржі).

Економічні переваги від введення ЄВРО, усунення недоліків, що існували раніше:

- 1) країни ЄС втрачали від 15 до 30 млрд. ЕКЮ з причини циркуляції множини валют;
- 2) раніше було незручно зіставляти ціни;
- 3) міцна валюта вийде на міжнародні фінансові ринки;
- 4) ціни і валюта всюди однакові;
- 5) зниження % ставок по кредитах.

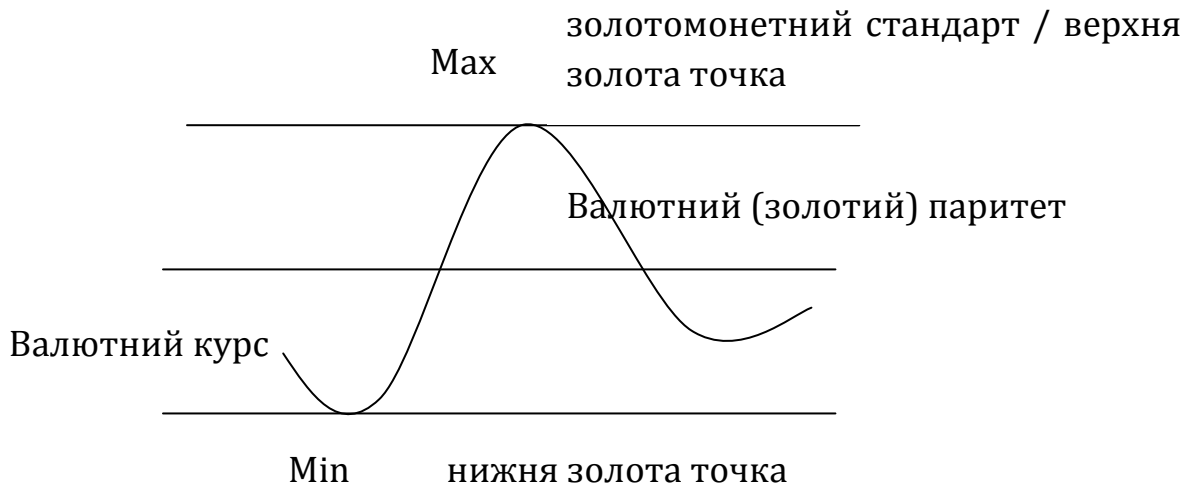
Валютні блоки → валютні зони.

Фактори створення валютних блоків: 1) торговельні; 2) фінансові; 3) економічні; 4) політичні.

1931 рік – стерлінговий блок.

1933 рік – утворився доларовий блок.

Схема 27

Ринки золота

За режимом, наданим державою:

- світові (Лондон (діє ще з 1919 року), Цюріх, Нью-Йорк, Гонконг, Дубай);
- внутрішні вільні (Париж, Мілан);
- місцеві контрольовані (Афіни);
- чорні (імовірно вони знаходяться в Індії та Пакистані, наприклад, Бомбей).

Зливки 400 тр. унцій 12,5 кг.

Учасники Лондонського ринку золота: серед постійний учасників пулу – широко відомі афінажні брокери “Standard Chartered Bank”, “N.M. Rothschild and Sons”, “Republic Mays London”, “Samuel Montague”, “Deutsche Sharps Picksley”, “Mocatta Group”.

Учасники Цюріхського золотого ринку – це три банки “Credit Swiss”, “UBS” + “SBC”.

Задача 1

Середня кубічна $\bar{x}_k = \sqrt{\frac{\sum x^3}{n}}$.

У статистиці використовують середню гармонійну, середню

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

геометричну – для обчислення середніх темпів динаміки; середню квадратичну – для показників варіації.

Критерій згоди – величина, яка оцінює явища з певною імовірністю: Пірсона χ^2 , Колмогорова λ , Ястремського L, Романовського R, Фішера Z, Віклонсона-Манна-Вітні U, узагальнення останнього – критерій Краскела-Уолліса H, а також критерій Бартлетта T, критерій Кохрена G, критерій Купера V, критерій Розенбаума Q та ряд ін.

$$\chi^2 = \sum \frac{(f - f')}{f'}$$

f і f' – фактичні і теоретичні частоти

за ступенем вільності $k = m - r$

m – кількість груп;

r – кількість обмежених зв'язків

Задача 2

Критерій Романовського – оцінка наближення фактичного розподілу до теоретичного.

$$R = \frac{\chi^2 - k}{\sqrt{2k}}$$

$k = m - r$

χ^2 – критерій Пірсона.

Якщо $R < 3$ прийняти теоретичний розподіл за закон даного розподілу (нормальний розподіл).

Задача 3

Критерій Колмогорова

$$\lambda = D\sqrt{n}$$

D – абсолютна максимальна різниця кумулятивних частот

$D = \max |S_d - S'_d|$ або частот $D = \max |S_f - S'_f|$ емпіричного і теоретичного розподілів;

n – число спостережень.

Теоретичний виклад

Якщо розподіл заданий в частотах:

$$\lambda = \frac{D}{\sqrt{n}};$$

$$\lambda = \frac{5}{\sqrt{100}} = 0,5.$$

Графічне зображення рядів розподілу – категоріальний склад: “полігон”, “гістограма”, “кумулята”, “огіва” (зворотна до кутуляти s-подібна крива), “крива концентрації Лоренца”, “крива Парето”, “показників розподіл”, “антимода”.

Схема 28

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Схема 29

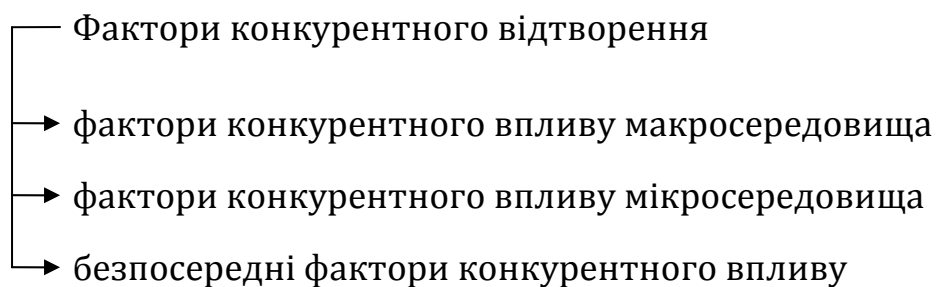

Схема 30

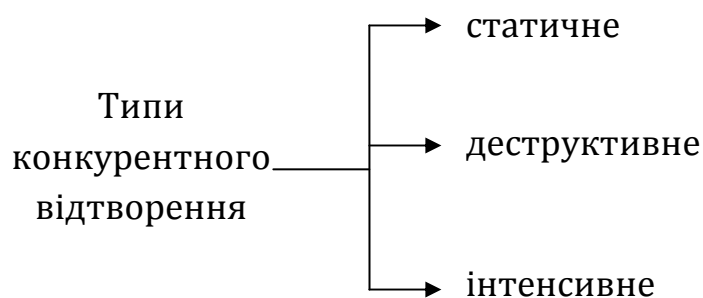

Схема 31

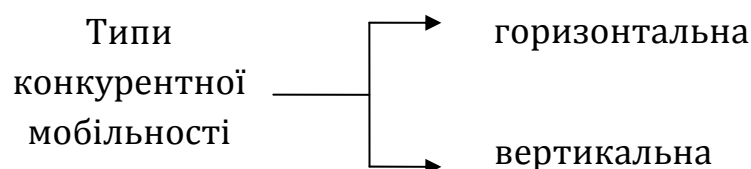

Схема 32

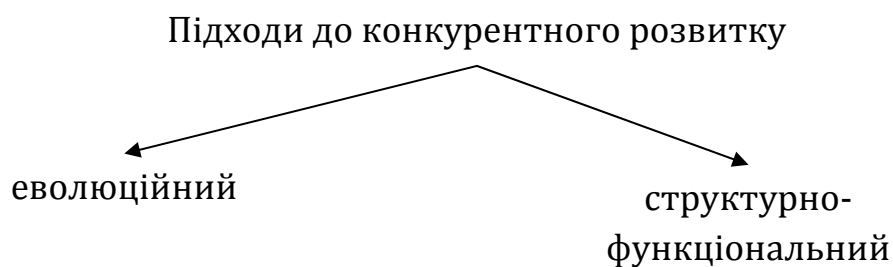

Схема 33

Результати (дохід) → КСП ← продуктивність

Теоретичний виклад

Схема 34

Етапи адміністрування конкурентоспроможності

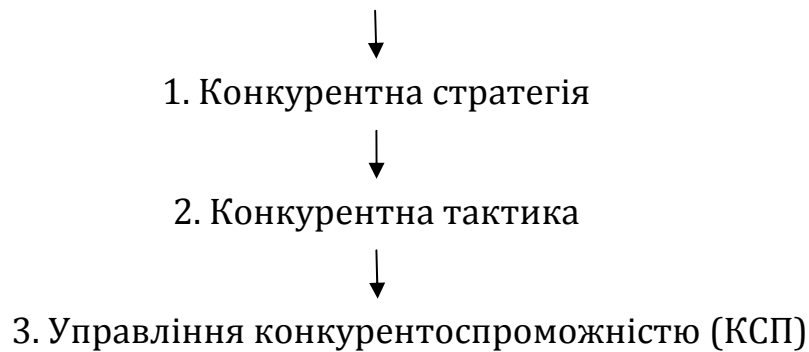

Схема 35

Мета управління конкурентоспроможністю

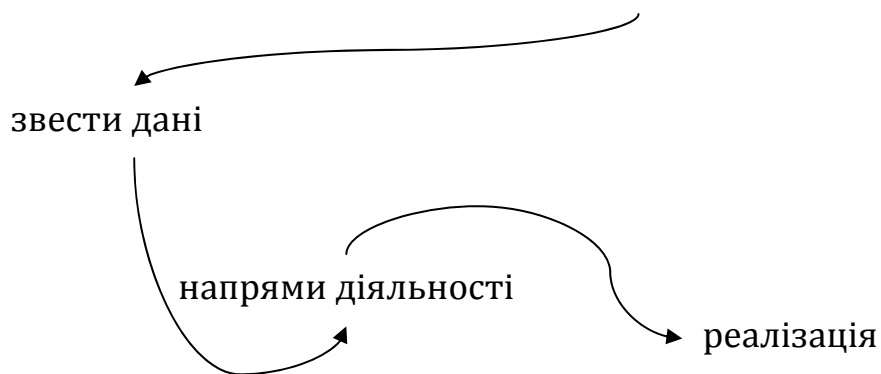

Схема 36

Етапи еволюції конкурентоспроможності

- I Цінова конкуренція
- II Нецінова конкуренція
- III Динамічний попит на ринку – японська “канбан”
- IV Глобалізація ринків, конкуренція, комп’ютеризовані адаптивні системи

Схема 37

КСП = якість + ціна + обслуговування

Схема 38

Потенційна → КСП ← реальна

Схема 39

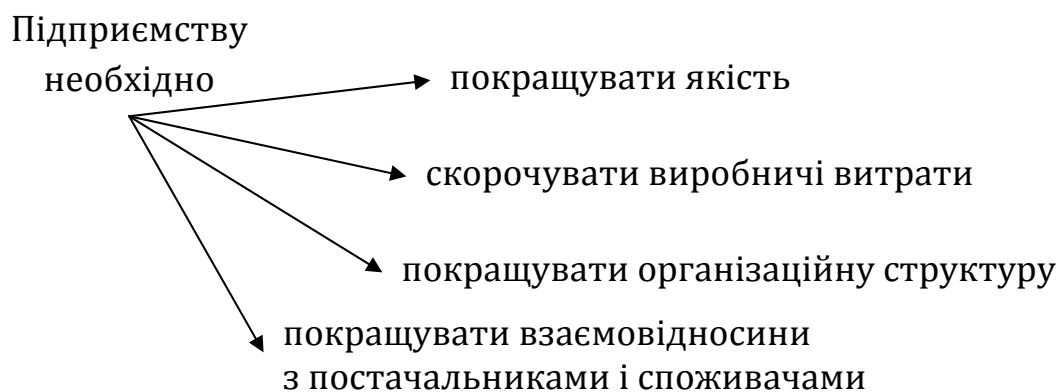
Темп росту галузі	Частка ринку	
	Висока	Низька
Високий	“Зірки”	“Знаки питання”
Низький	“Дійні корови”	“Собаки”

Матриця “зростання-частка ринку” БКГ-групи

Схема 40

Схема 41

Теоретичний виклад

Схема 42

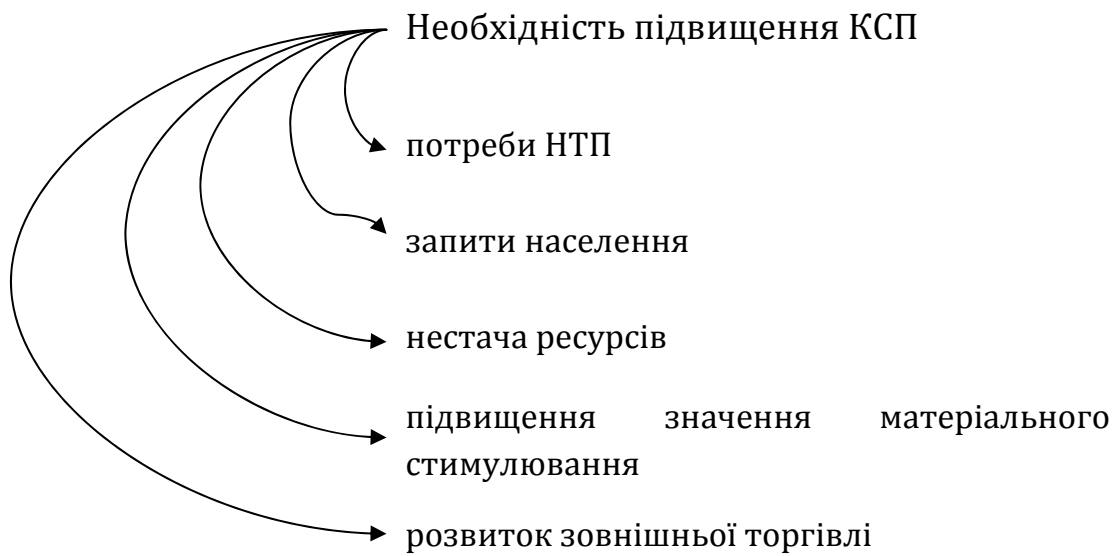

Схема 43

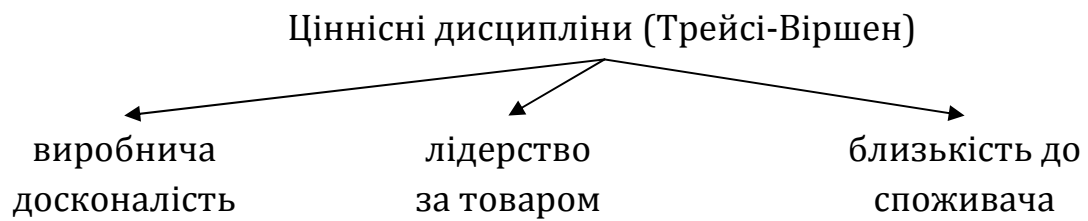
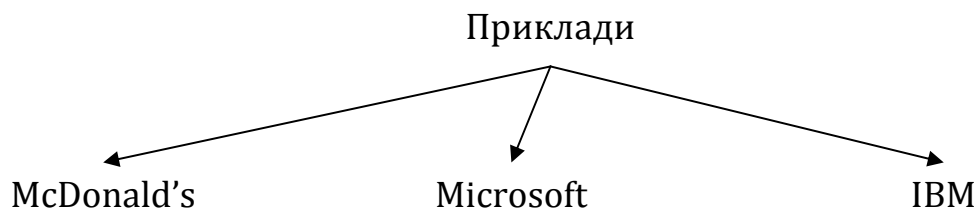

Схема 44

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Схема 45

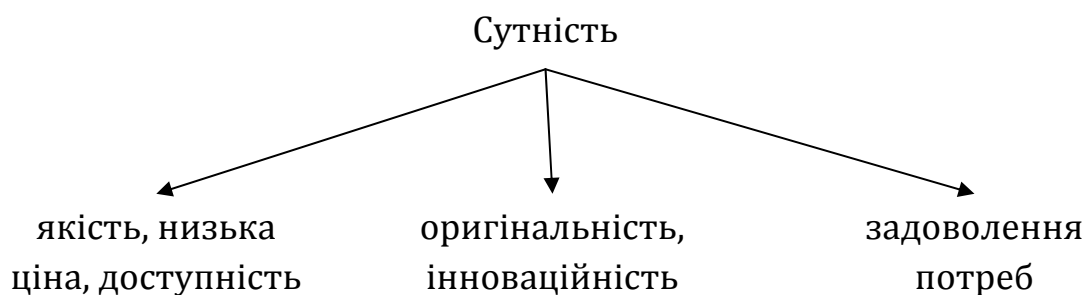
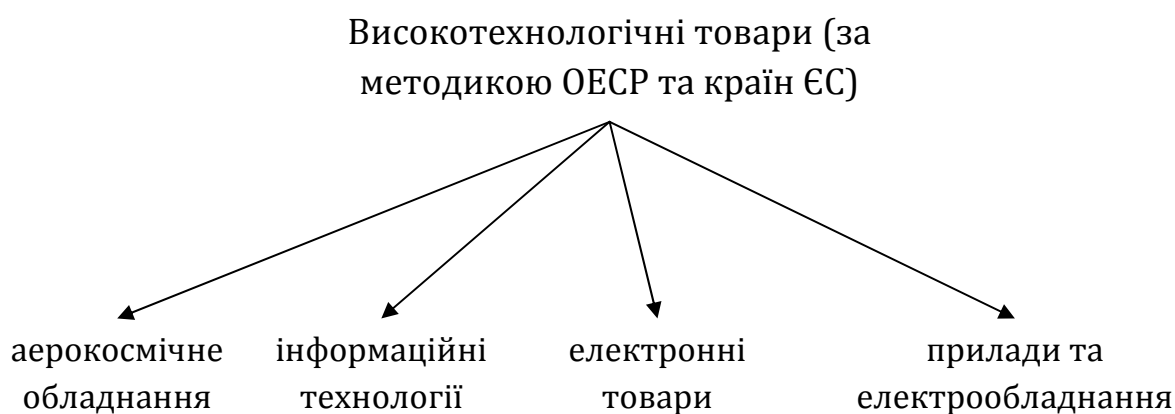

Схема 46

Теорії та моделі конкурентоспроможності країни

Схема 47

IX ст. – “Капітулярії про вілли” Карла Великого → організація та управління вотчиною.

XIII-XVII століття – англійський протекціонізм (високі мита, заборона ввезення).

Меркантилізм → протекціонізм у торгівлі (Т. Мен, А. Монкретьєн):

- 1) ↑Ехр↓Імр;
- 2) створення великих торгових компаній;
- 3) заборона вивозу сировини.

Теоретичний виклад

Схема 48

Середина XVIIIст. – Д. Х'юм: зростає зарплата і ціни]
 конкурентоспроможність національної економіки →
 1776 Сміт товар-1 → абсолютна перевага →
 конкурентоспроможність фірми

конкурентоспроможність національної економіки

→ Рікардо 1817 “Начала політичної економії та оподаткування”

Теорія порівняльних переваг – це I теоретична модель міжнародних економічних відносин.

Недоліки теорії порівняльних переваг: 1) різна продуктивність часу; 2) не враховується виробничий потенціал; 3) не тільки природні і географічні умови, а також обробна промисловість і послуги.

Висновки.

Висновки з теорій Сміта та Рікардо: 1) міжнародна торгівля вигідна всім суб'єктам, але конкурентоспроможні ті, що мають мінімальні витрати; 2) основним виступає ціновий фактор.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Сеніор: НТП-розробки → НАДПРИБУТКИ

“Політекономія” 1850

Мілль → існування попиту.

“Принципи політичної економії” 1848

Мілль засуджував:

→ демпінгові ціни;

→ протекціонізм.

Мілль виступав:

→ за державне регулювання економіки;

→ за підтримку держави галузей.

Ліст (XIX) – теорія становлення економічної могутності нації.

1841 рік – його праця “Національна система політичної економії, міжнародної торгівлі, торгова політика і німецький митний союз”

Найвищий період – аграрно-мануфактурно-комерційний.

Ліст проаналізував зовнішньоекономічну діяльність (ЗЕД) Німеччини і виявив наступне:

→ необхідний протекціонізм національної економіки;

→ створення конкурентоспроможної економіки;

→ закони класичної політекономії.

Схема 49

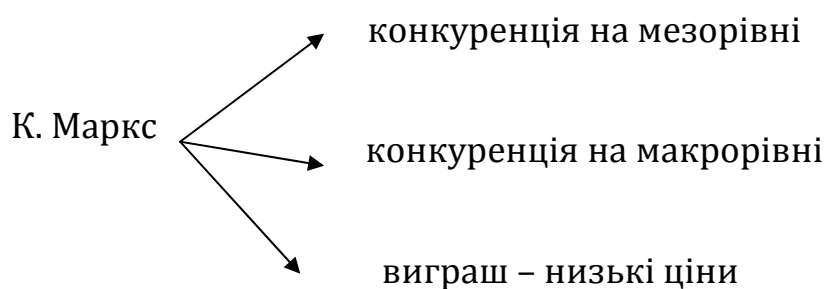

Схема 50

Капітал → галузь з тах прибутками

Причина виникнення неокласики – походження порівняльних переваг. У 20-тих рр. ХХ століття доведено, що це походження

Теоретичний виклад

криється у рівні забезпеченості факторами виробництва.

1890 – “Принципи політичної економії” Маршалла – хрест Маршалла. Допомагав у розробці теорії й Еджворт.

Маршалл → “спадна віддача” від факторів виробництва (ФВ).

Схема 51

Теорема Хекшера-Оліна 1933 → → → структура міжнародного товарообороту

Теорема НОS → → → вплив міжнародної торгівлі на факторіальні ціни.

1954 – “витрати-випуск” Василя Леонт'єва.

Пояснення парадоксу Леонт'єва:

1. 1947 – повоєнний рік;
2. імпортні тарифи; _____
3. фактор праці специфічний.

Розвиток порівняльних переваг

Схема 52

ФАКТОРИ

Структура попиту Джонсон

Зміна факторів
виробництва під впливом
зростання продуктивності

Нагромадження капіталу
Рибчинський

Мобільність фактора

Еволюція виробничих
структур технічний
прогрес (Хікс, Грубел)

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Схема 53

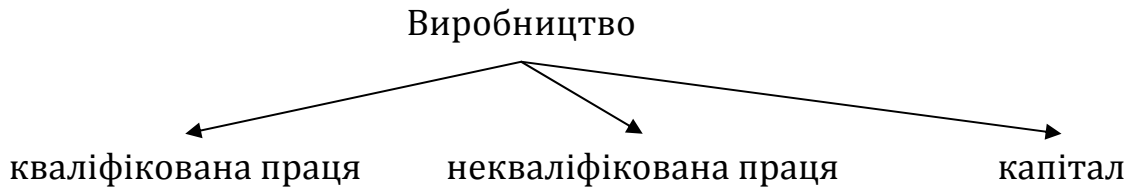

Схема 54

1961 – модель технологічного розриву Познера

Теорія Вернона-Кіндлебергера-Уельса – життєвий цикл товару

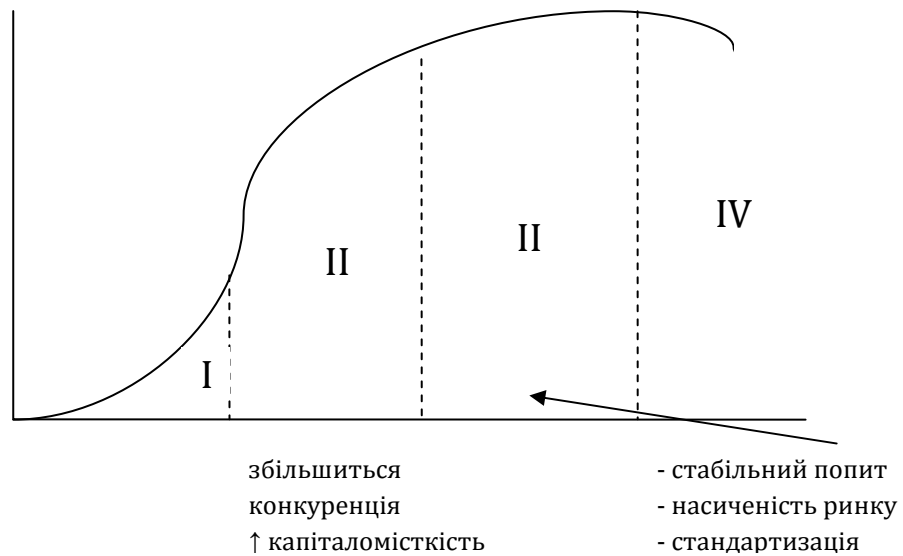

Схема 55

Внутрішній ринок → → → Зарубіжні ринки

Ліндерт

Схема 56

Європейська (ПАР, Ізраїль) ⇒ Системи антимонопольного права ⇐⇐ Американська (Японія)

Схема 57

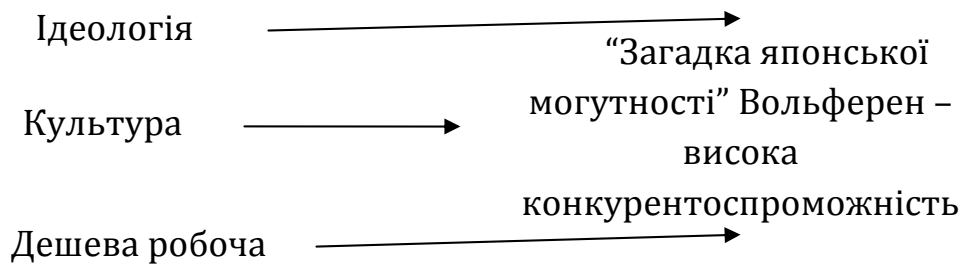

Схема 58

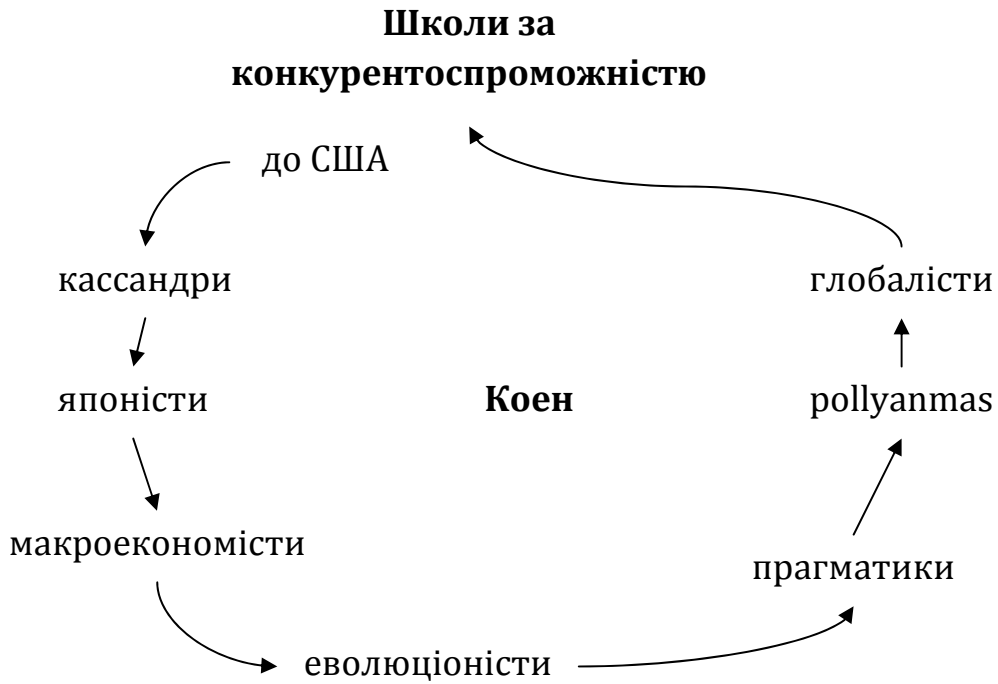

Схема 59

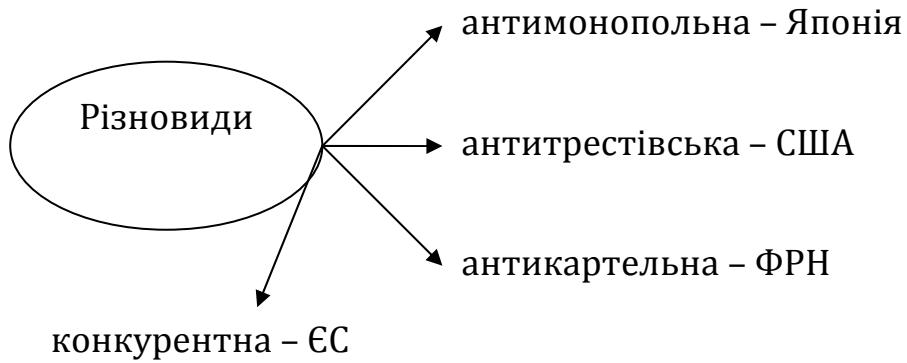

Схема 60

Підходи до міжнародної конкурентоспроможності

Рапкін, Странд → політичний, науковий, військовий потенціал ← політико-економічна концепція

Кругман → конкурують країни, “гра з нульовою сумою”

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Клінтон → держава – велика корпорація

Сакс → довгострокові інститути + політика

Учені Лозаннського Інституту → додана вартість

→ управління активами

ЄК → високі стандарти життя нації

ОЕСР → високі прибутки

→ висока зарплата

Схема 61

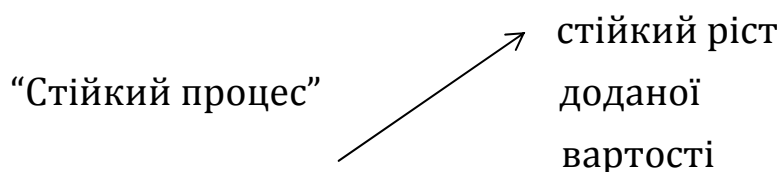

Схема 62

Комісія з промислової конкурентоспроможності при президентові США ⇒

⇒ доходи = const ; виробництво ↑

Схема 63

Номинальна (уряд) ← Конкурентоспроможність (Куликов) → Реальна (ринок)

Гальвановський, Трофімова, Жуковська → володіння властивостями

УЕС (Штайльманн, Дряхлов, Хартман) → здатність конкурувати

Теоретичний виклад

Схема 64

RITTS, RIS – регіональні інноваційні стратегії для 120 європейських регіонів.

Депресивні території отримували 75% фінансових ресурсів.

IRE – мережа між регіонами з обміну інформацією (Innovative Region in Europe)

“Інноваційний парадокс” – необхідність збільшення витрат на інноваційну діяльність у депресивних регіонах і відносно меншої можливості залучати бюджетні і приватні джерела фінансування у порівнянні з економічно розвиненими регіонами.

Інноваційна конкурентоспроможність регіону – спроможність суб'єктів регіону проводити активну інноваційну діяльність і підвищувати якість життя населення.

Схема 65

Інноваційний потенціал = кадровий склад + матеріально-технічна база + фінанси + наукова інформація + організація і управління інноваційною діяльністю + наукові школи + інтелектуальна власність (ІВ)

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Класифікація регіонів:

1-а доходи > витрати на НДДКР: АРК, Волинська, Миколаївська, Харківська області

2-а витрати > доходи на НДДКР: Вінницька, Кіровоградська, Тернопільська, Чернівецька області

3-а ↑ доходи ↓ витрати: Львівська, Хмельницька, Одеська, Чернігівська, Дніпропетровська, Івано-Франківська області

4-а ↓ доходи ↑ витрати: Донецька, Полтавська, Рівненська, Сумська, Херсонська області, міста Київ, Севастополь

5-а ↓ доходи ↓ витрати

Найрозвинутіші регіони в США: Оклахома, Мен, Канзас. Тут діють програми з 1979 року.

50 штатів

⇒ Асоціація сприяння розвитку науки

⇒ Державний науково-технологічний інститут

Конкурентоспроможність регіону:

- 1) конкурентоспроможність країни;
- 2) підприємництво;
- 3) природно-кліматичні, географічні, екологічні й соціально-економічні параметри;
- 4) інфраструктура;
- 5) інтеграція і кооперування.

Найбільш конкурентоспроможна країна у світі – США.

5% НДДКР – 20 штатів;

50% НДДКР – 6 штатів.

Стратегічне інвестування → фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР)

Схема 66

Обробна промисловість

40% → 64%

1937 → 2000

Теоретичний виклад

технологічна
революція

1980-90 рр. – 50% приросту продуктивності у США
у Великобританії, Канаді, Японії – 30%
у Франції, Італії – 25%

Порівняння ЄС і США:

ЄС

I – електроніка (15%)

II – автомобілі (13%)

III – послуги (14%)

США

I – IT (20%)

II – аерокосмічна галузь (12%)

III – автомобілебудування (11%)

Причини падіння української конкурентоспроможності:

- 1) розвал ЄЕП в СРСР;
- 2) швидка лібералізація зовнішньоекономічної діяльності.

Стратегічним інтересам суперечать:

- 1) здешевлення сировини;
- 2) місткість ринків;
- 3) протекціонізм.

Курси валюти → девальвація USD у 80-х рр.

Схема 67

Корпоратистський підхід Каценштейна → Європа: лібералізація ЗЕД +
+ компенсації на внутрішньому ринку

Культуралістський підхід → ідеологія Вороноффа:
японці – це “економічні тварини”

Схема 68

Коаліційний підхід → держава – агент коаліції →
промисловість + фінанси + торгівля + сільське господарство
+праця

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

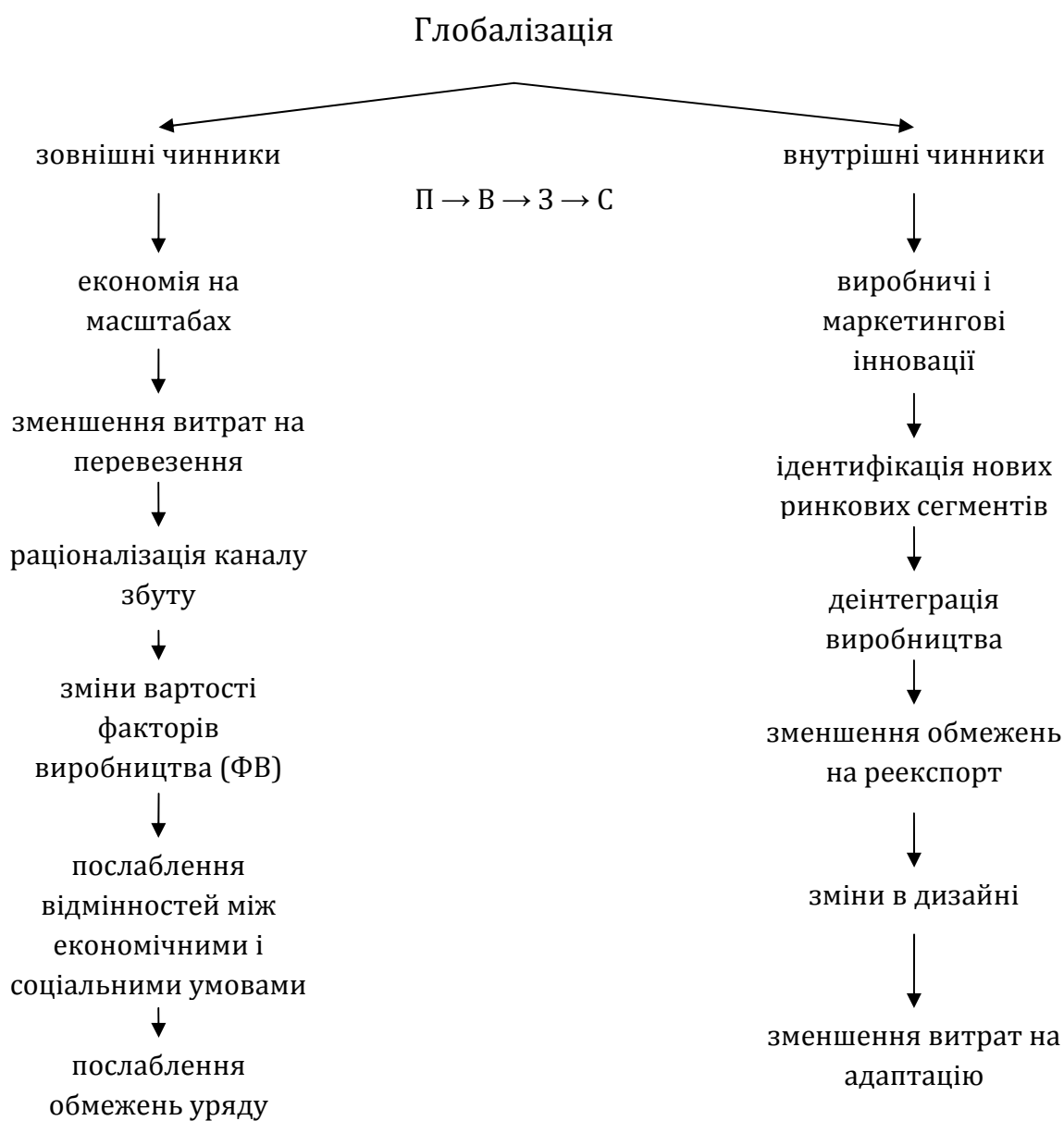
Схема 69

Реакція на економічну кризу 1971 року ← коаліційний підхід

Японський → системність

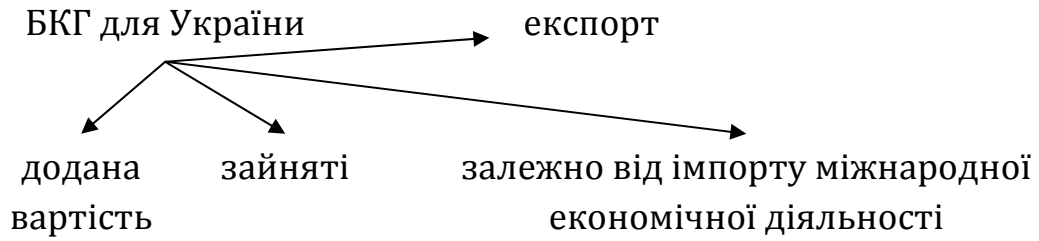
Західний → ринок

Схема 70

Теоретичний виклад

Схема 71

? комп'ютерні технології, біотехнології, телекомунікації, фармацевтика, екотехнології

Зірки аеро-, авіа, харчова

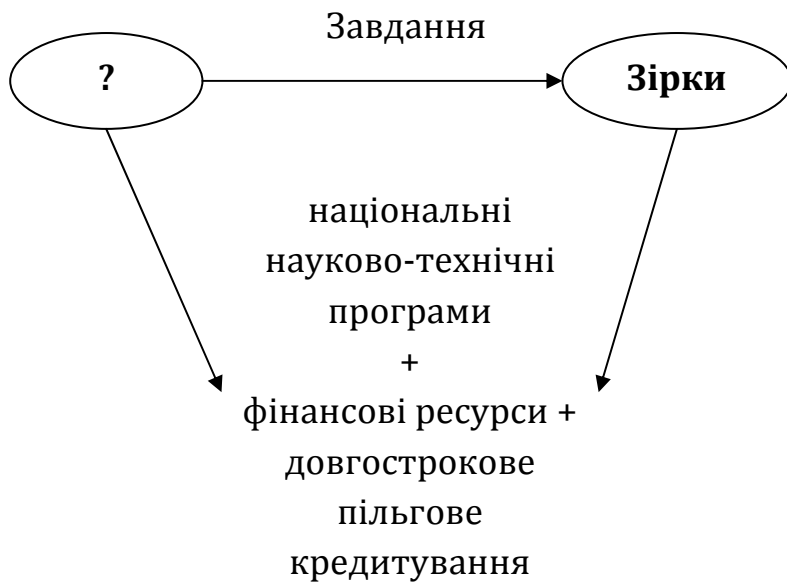
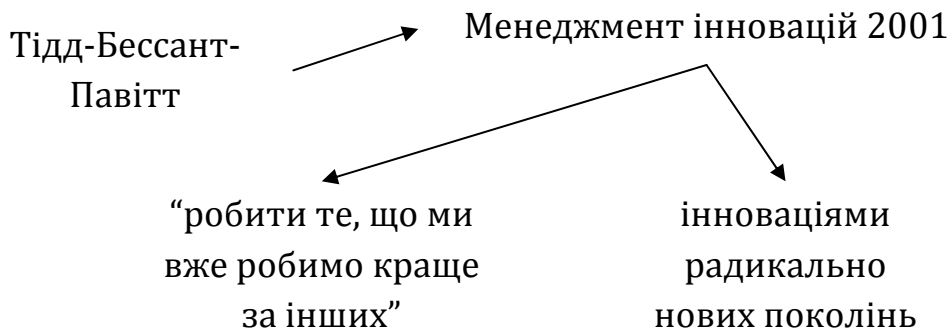

Схема 72

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Схема 73

“Цифрова культура” Кантер 2001

+ конкурентні переваги

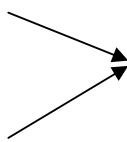
+ інноваційні можливості

Схема 74

Продуктові інновації

Технологічні інновації

Конкурентоспроможність

Інформаційні технології

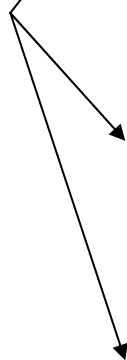
Схема 75

Підходи Нельсона до конкурентоспроможності

мікроекономічний
(компанії)

макроекономічний (S i I,
продуктивність, капітал)

промислова політика
держави (НДДКР)

Теоретичний виклад

Схема 76

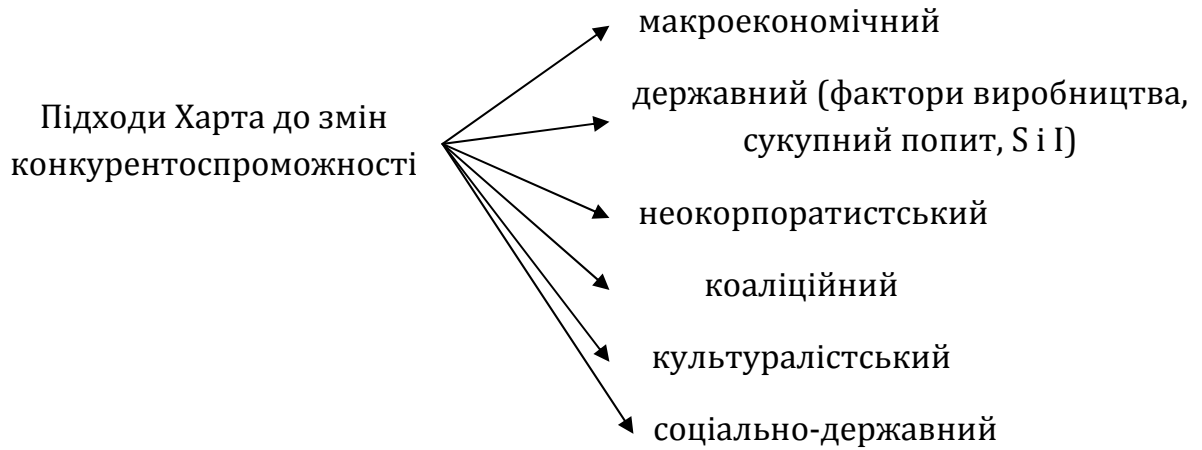

Схема 77

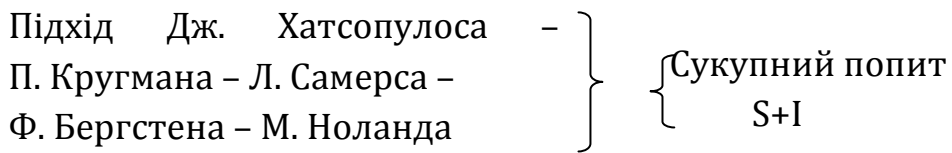
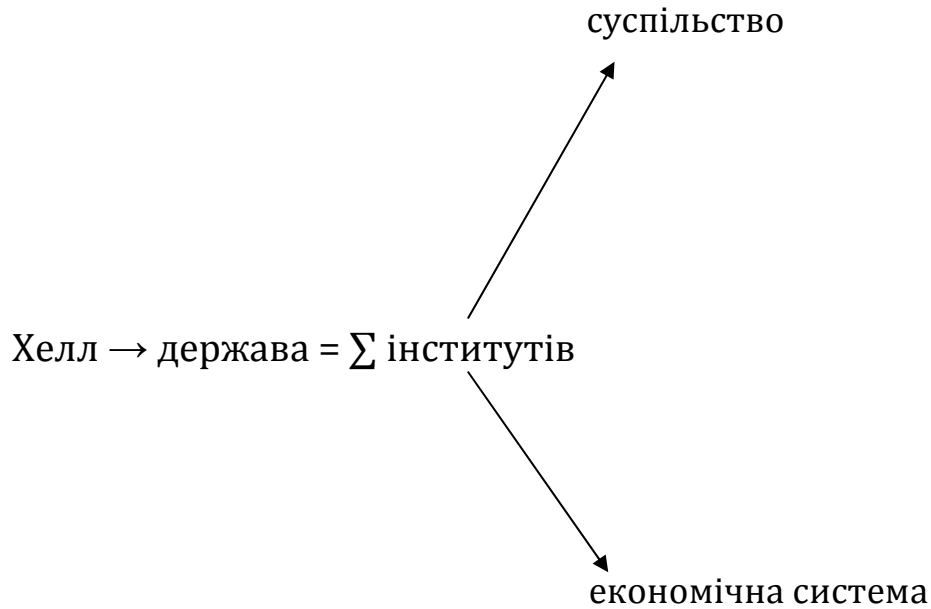

Схема 78

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Схема 79

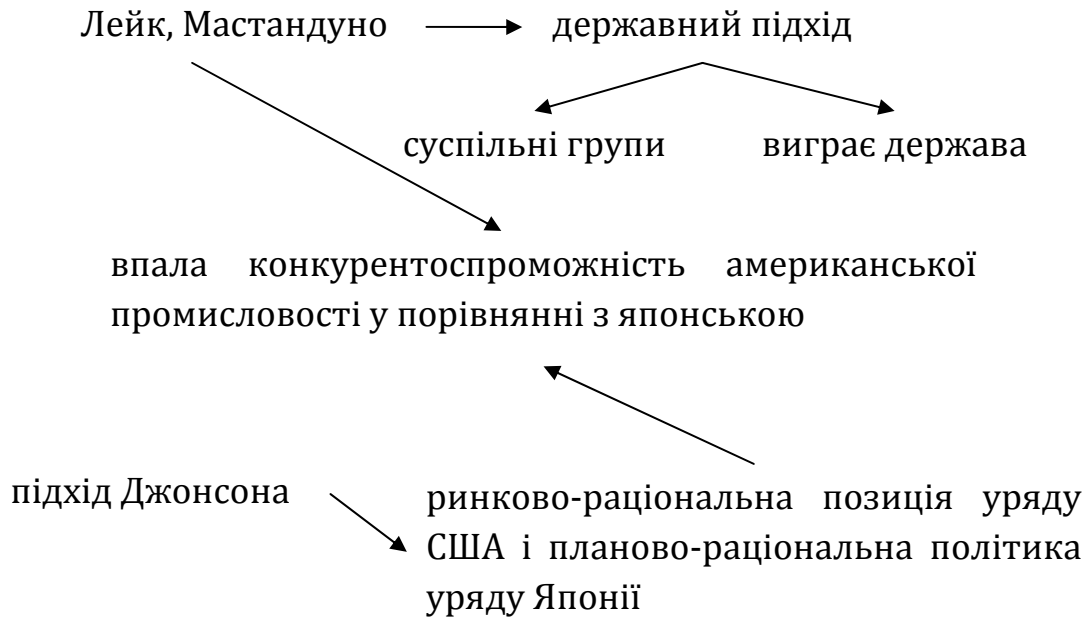

Схема 80

Наприклад: ↑ сукупний попит → ↑ капіталу для інвестування →
↓ капітальні витрати

За класикою чинники конкурентоспроможності визначальні:

1) валютний курс; 2) % ставки; 3) дефіцит бюджету.

Інші: природні ресурси, робоча сила, уряд, менеджмент.

Формула японського успіху = настанова + досвід + менеджмент

Підхід Демінга = планування-виконання-контроль, коректуючі дії

Сильні і слабкі сторони конкурента – Портер:

- 1) товари;
- 2) збут;
- 3) маркетинг;
- 4) операції;
- 5) інженерні навички;
- 6) сукупні витрати;
- 7) фінансовий стан;
- 8) організації;
- 9) загальне управління;
- 10) корпоративний портфель.

***Транснаціональні корпорації як суб'єкт
міжнародного бізнесу***

Означення

ТНК (транснаціональна корпорація) – це група компаній приватної, державної або змішаної форм власності, що знаходяться і функціонують у різних країнах; контролюються штаб-квартирою, яка знаходиться в конкретній державі, керуються загальною стратегією і скоординованою політикою; організовують свою діяльність під впливом однієї або кількох із цих компаній, особливо у сфері обміну знаннями і ресурсами; вони суттєво впливають на світовий ринок товарів й факторів виробництва.

Риси ТНК: 1) створення системи міжнародного виробництва, розпорошеної між багатьма країнами, але контрольованої з одного центру; 2) висока інтенсивність внутрішньокорпоративної торгівлі між підрозділами; 3) глобальна структура зайнятості та міждержавна мобільність менеджерів; 4) відносна незалежність від країнної бази та приймаючої в ухваленні операційних рішень; 5) розроблення, передача і використання технології.

Індекс транснаціональності – середнє арифметичне:

- 1) відношення обсягів зарубіжних активів до загальних;
- 2) відношення обсягів зарубіжних продажів до загальних;
- 3) відношення чисельності робітників за кордоном до загальної кількості.

Міжнародні корпорації мають форму ТНК.

БНК – власне міжнародні корпорації, що об'єднують національні компанії низки держав на виробничій і науково-технічній основі.

Риси БНК:

- 1) відповідний акціонерний капітал;
- 2) кадри знають місцеві умови;
- 3) багатонаціональний керівний центр.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Міжнародні корпорації умовно поділяють на ТНК і БНК.

Риси глобальних ТНК:

- 1) планетарне бачення ринків;
- 2) функціонування в умовах глобальної конкуренції.

В сучасних умовах важливо:

- глобальний характер діяльності;
- інвестування;
- прибуток.

Значний масштаб діяльності ТНК → значне зростання материнських компаній і філіалів.

Особливо активні у банківському бізнесі: Deutsche Bank, Bank of Tokyo-Mitsubishi, Citigroup. Загалом – англо-голландська корпорація “Ройал-датч-Шелл”.

Переваги злиттів і поглинань для ТНК:

- 1) ефект синергізму;
- 2) зростає розмір ТНК;
- 3) отримати стратегічні активи інших фірм;
- 4) використати нові фінансові можливості;
- 5) реалізувати особисті інтереси топ-менеджменту, власників тощо.

Вагоме свідчення зростання ролі ТНК у світі – висока динаміка прямих закордонних інвестицій (ПЗІ), значна частина з яких припадає на ТНК.

Переважає пряме інвестування.

Залежить співвідношення “пряме інвестування – портфельне інвестування” від:

- 1) конкретних господарських цілей;
- 2) кон’юнктури;
- 3) характерних конкретних пріоритетів підприємницької діяльності.

Етапи еволюції транснаціональної діяльності корпорацій:

I етап – II-а третина XIX ст. – I половина XX ст.:

– інвестування у сировинні галузі іноземних економік;

Теоретичний виклад

- створення в приймаючих країнах розподільчих і збутових підрозділів;

- виробництво однакової або слабо диференційованої продукції.

II етап – II половина XX століття – кінець XX ст.:

- посилення ролі зарубіжних виробничих підрозділів ТНК;

- інтеграція зарубіжних виробничих і збутових операцій;

- стратегія диверсифікації.

III етап – з кінця XX ст.:

- утворення мереж внутрішньофірмових зв'язків регіонального чи глобального масштабу.

- формування ТНК у країнах, що розвиваються;

- інтеграція НДДКР, виробництва і збуту, матеріально-технічного забезпечення.

Покоління ТНК:

I покоління – “колоніально-сировинні”: картелі, синдикати, перші трести.

II покоління – трести; виробництво військово-технічної продукції (1918-1939) – зберегли позиції і після 1945 року, особливо в Сполучених Штатах Америки.

III покоління – НТР – поширення досягнень НТП до периферійних зон світового господарства; формували економічні передумови для єдиного ринкового, інформаційного простору; ринок робочої сили.

У 1960-1980-ті рр. у діяльності ТНК поєднувалися елементи національного і зарубіжного виробництва. В їх числі: реалізація товарів; управління і організація роботи персоналу; НДДКР; маркетинг і післяпродажне обслуговування.

IV покоління (початок 1980-х рр.) – планетарне бачення ринків і функціонування в умовах глобальної конкуренції – глобальні ТНК.

Світогосподарські зв'язки – умови для діяльності ТНК, результат їхньої діяльності.

Тенденції у розвитку ТНК:

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

- 1) вплив НТП;
- 2) інноваційна діяльність;
- 3) вдосконалення факторів виробництва, що використовуються ТНК.

За мобільністю і трансформацією зв'язків і оргструктур, швидкістю реакції на імпульси НТР-ТНК значно перевершують національні або регіональні форми господарських утворень.

Транснаціоналізація – процес посилення світової інтеграції в результаті глобальних операцій ТНК. Це об'єктивний процес і обумовлений міжнародним одиничним поділом праці (МОПП) і породжує транснаціональні форми кооперації.

Зростає взаємозалежність між країнами.

Сучасні ТНК – міжгалузеві внутрішньодиверсифіковані комплекси з інтернаціональним масштабом операцій.

Розрізняють 9 груп країн за спільними атрибутами культури.

20-25% частка в структурі оргформ – 80-90% господарського обороту.

Групи: англomовна, німецькомовна, романо-європейська, скандинавська, близькосхідна, арабська, далекосхідна, латиноамериканська. Незалежні країни – Індія, Ізраїль, Японія, Бразилія.

Веми-Луостаринен – 3 елементи в моделі оцінки й аналізу інтернаціоналізації: 1) персонал (організаційний потенціал); 2) оргструктура; 3) фінанси.

Форми організації діяльності ТНК: 1) відокремлена; 2) продуктова; 3) матрична; 4) регіональна; 5) функціональна.

Часто в функціональній існують проблеми з прийняттям рішень.

Проблеми транснаціоналізації української економіки

ТНК – найкращий спосіб залучення довгострокових іноземних інвестицій в Україну.

Теоретичний виклад

Іноземні інвестори 10-13% IRR.

Фундаментальні положення:

- 1) суверенітет;
- 2) МПП взаємовигідний;
- 3) державна політика ЗЕД;
- 4) відкритість для широкої і взаємовигідної участі у регіональних і світових господарських і валютно-фінансових структур.

Україна залучала інвестиції у харчову промисловість (сільське господарство) і телекомунікації; а також машинобудування, роздрібну торгівлю, легку промисловість, банківську сферу.

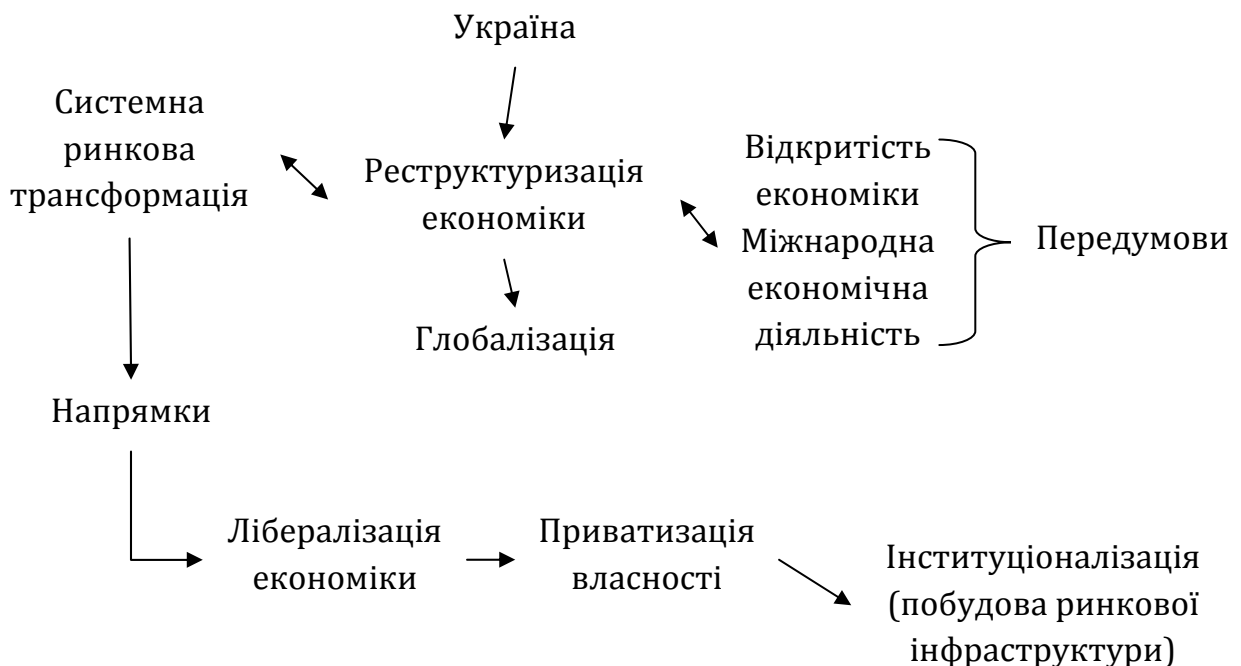
Основні причини інвестування в Україну:

- 1) дешева робоча сила;
- 2) великий внутрішній ринок;
- 3) витрати на оплату праці найнижчі у Східній Європі;
- 4) пошук нових ринків збуту.

Схема 81

Шлях → транснаціоналізація ФПГ (фінансово-промислових груп).

Схема 82

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Проблеми іноземного інвестування в Україну:

- нестабільне регулювання;
- мінливість економічного середовища;
- корупція;
- проблеми щодо чітких прав власності;
- низький рівень доходу;
- немає інфраструктури;
- проблеми спілкування з урядовими структурами;
- проблеми виходу на зовнішні і внутрішні ринки.

Необхідно здійснити:

- знизити податкові ставки і кількість податків;
- мінімізація бюрократичних обмежень;
- лібералізація валютного ринку, а також ринку капіталу і репатріації прибутку.

Принципи формування відкритої економіки України:

- 1) розвиток власних галузей;
- 2) внутрішня інтегрованість економіки;
- 3) фінансова стабілізація (банк "Родовід");
- 4) уникнення цінової асиметрії;
- 5) гармонізація законодавства.

Глобалізація

Макроасpekt: лібералізація економіки; уникнення торгово-інвестиційних бар'єрів; створення ЄЕП.

Мікроасpekt: глобальна ділова стратегія, МПП (міжнародний поділ праці), великомасштабне виробництво.

Еволюція організаційних структур ТНК

Аспекти, які беруться до уваги при розробці організаційної структури менеджменту ТНК:

1. Рівень диверсифікації діяльності.
2. Рівень організаційно-правової та фінансово-економічної незалежної діяльності.
3. Рівень присутності на регіональних ринках.

Параметри управління ТНК:

- Звернені до минулого: статистика-звітність; коригування бюджету;
- Пов'язані з теперішнім: облік, впровадження;
- Спрямовані у майбутнє: прогноз, план, стратегія, мета політики, основна ідея.

Екстернальний аналіз (зовні корпорації):

- 1) можливості і ризики (PEST-аналіз);
- 2) ринок (товар, споживачі, продукція, збут, соціальне середовище);
- 3) постачальники;
- 4) джерела фінансування;
- 5) влада.

Інтернальний аналіз (внутрішньокорпоративна ситуація):

- 1) потреби;
- 2) товар;
- 3) вивчення позитивно-негативних факторів;
- 4) ресурси;
- 5) виробничі потужності.

Forward flow and feedbacks – циклічний оборот і зворотні зв'язки

Стратегія господарювання – поєднання стратегії на рівні фірми, функціональному рівні і стратегії бізнесу.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Стратегія світового ринку – стратегія бізнесу, що забезпечує відповідну і різноманітну діяльність на визначених ринках для задоволення потреб клієнтів світового ринку.

Залежно від спонукальних мотивів виходу з ринків мотиви:

1 вид – зміни в політико-економічних умовах країни перебування;

2 вид – застій в бізнесі;

3 вид – профспілки.

Способи виходу: примусовий, скорочення масштабів діяльності, раціоналізація господарської діяльності.

Дімза запропонував загальну модель всеохоплюючого та зведеного стратегічного плану.

Пояснення

ТНК спочатку розробляє загальну концепцію господарювання, формулює своє призначення і ставить генеральні цілі. Далі проводиться SWOT-аналіз господарювання і PEST, потім визначають цілі асоційованих.

Гілснором Б., Боддевіном Дж. та Лі Се Уном запропоновано процес затвердження ухвали про вилучення внутрішніх інвестицій.

Чинники виходу:

1. невідповідність;
2. бар'єри на шляху виходу;
3. персональне втручання;
4. переконання;
5. колегіальне втручання;
6. виправданість;
7. навчання організації.

Теоретичний виклад

Схема 83

Мета маркетингу: стимулювання, встановлення цін; канали обігу, планування товару.

Рішення на користь адаптації чи стандартизації ← чинники:

- 1) корпоративна стратегія щодо міжнародної експансії;
- 2) природа товарів;
- 3) законодавство;
- 4) витрати на адаптацію;
- 5) марка товару.

Особливості обліку, звітності ТНК

Чинники, що впливають на національну систему обліку:

- 1) відносини між фірмами та постачальниками капіталу;
- 2) інфляція;
- 3) національна культура;
- 4) політика;
- 5) економіка.

1982 – набули чинності АБС (амер.)

Американські корпорації подають:

- інформацію про основні види діяльності;
- звернення президента ТНК чи ради директорів;
- розшифрування статей звітності;
- огляд операцій виробничого, комерційного і фінансового характеру за минулий рік.

Субконто – розгляд об'єкта аналітичного обліку.

Наддержавне регулювання діяльності ТНК

З 20-х рр. ХХ ст. – стартувало наддержавне регулювання діяльності транснаціональних корпорацій.

1929 рік – дипломатична конференція Ліги Націй → міжнародна конвенція про відносини “закордонна фірма – приймаюча країна”.

1930 року ухвалено Кодифікацію міжнародного права на Гаазькій конференції (відповідальність держав за дискримінацію закордонних виробництв).

24 березня 1948 року – Гавана. Підписана Хартія МТО (Міжнародна торговельна організація): захист зарубіжних вкладень + права приймаючих.

1970 – андійський кодекс регулювання закордонних інвестицій (Болівія, Перу, Еквадор, Чилі, Венесуела, Колумбія).

Передбачено:

- 1) класифікація філій ТНК за часткою;

Теоретичний виклад

- 2) обмеження на нові підрозділи;
- 3) контроль за передачею технологій від материнської компанії до дочірньої.

1986, 1991 – Резолюції 220 і 291 істотно лібералізували Кодекс 1970: закордонним інвесторам права, як і місцевим.

1972 – група – Комісія ООН із транснаціональних корпорацій.

1975 – на II сесії Комісії створено Міжурядову робочу групу

90-ті рр. – інтерес зник до Кодексу.

Частини Кодексу: I Діяльність ТНК; II Взаємовідносини ТНК з урядом приймаючих країн.

За нагляд за діяльністю транснаціональних і багатонаціональних корпорацій виступали Канада, Голландія, Скандинавія.

Січень 1975 – Комітет із міжнародних інвестицій і транснаціональних корпорацій

21 червня 1976 року – було ухвалено угоди про ТНК (підписали всі країни-учасники, крім Туреччини)

Параграф 7 Угоди – про дотримання законів приймаючої країни

1969 – у США Корпорація з захисту закордонних інвестицій (ОПІК). У ФРН – 1959, Японія – 1956, Британія – 1991.

1966 – формування Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС), входить до Групи Світового банку. Штаб-квартира організації знаходиться у Вашингтоні.

1988 – утворилась БАГІ (Багатостороння агенція з гарантій інвестицій – MIGA – Multilateral Investment Guarantee Agency). Штаб-квартира організації розмістилась у Вашингтоні.

Діють Угоди України про захист іноземних інвестицій (24). Серед них – з ФРН (1993 р.), з США (1996 р.), з Францією (1994 р.), з Канадою, Грецією (1994 р.) тощо.

Короткий огляд міжкраїнної обстановки розгортання діяльності транснаціональних корпорацій

Країни-експортери нафти ($\geq 20\%$ експорту і виробництво перевищує споживання на 20%): Іран, Ірак, Лівія, Нігерія, Оман, Республіка Конго, Саудівська Аравія, Тринідад і Тобаго, ОАЕ, Венесуела.

Експорт готової продукції (ГП) – Республіка Корея, Гонконг, Сінгапур, Тайвань.

Нові індустріальні країни (НІК): Південна Корея, Сінгапур, Гонконг, Тайвань, Туреччина, Мексика, Аргентина, Бразилія, а також Індія, Китай.

Критерії НІК:

- 1) питома вага промислової продукції у ВВП $\geq 30\%$;
- 2) ГП в експорті не менше 50% ;
- 3) доходи на душу населення – не менше 1000 дол. США.

Найменш розвинуті країни – 50 країн.

Критерії:

- 1) доходи на душу населення – не більше 350 дол. США;
- 2) частка дорослого письменного населення – не більше 20% ;
- 3) частка обробної промисловості у ВВП – не більше 10% .

З 1995 року Сінгапур і Мексика стали промислово розвинутими країнами (ПРК).

За рівнем доходу (Світовий Банк) \Rightarrow для економічного аналізу та формування власної економічної політики: $\Sigma = 209$ країн:

- 1) з низьким рівнем доходу ($64 \leq 725$ \$ США)
- 2) з середнім доходом:
 - з нижчим середнім доходом (66: 726-2895\$);
 - з вищим середнім доходом (35: 2896-8995\$);
- 3) з високим доходом (44: ≥ 8995 \$).

За рівнем експорту:

Частка 35% експорту у ВНП – відносно відкрита економіка (в Україні – $20-24\%$).

Закрита – 10% .

Теоретичний виклад

Загалом у світі нараховується 132 країни, що розвиваються, 28 країн із перехідною економікою та 24 промислово розвинуті країни, що являє собою поле діяльності транснаціональних і багатонаціональних корпорацій.

Групи країн, що розвиваються:

- за регіонами;
- за фінансовими критеріями;
- за основним експортним товаром;
- за рівнем розвитку.

Частка США у ВВП світу становила 25%;

Японія – 16%;

ЄС – 25%.

США: I місце – за обсягом промислового виробництва;

- за ефективністю сільського господарства.

→ ½ світового експорту зерна; 20% загальносвітових запасів мінеральних ресурсів.

Причини досягнень США в економіці:

- 1) особливості історичного розвитку США;
- 2) результат сучасної політики макрорегулювання.

Риси економічної моделі США:

- 1) мінімальне регулювання підприємництва;
- 2) низькі податки;
- 3) спрямованість на технологію;
- 4) стабільна монетарна політика;
- 5) приватизована промисловість;
- 6) низькі торговельні бар'єри.

Чинники:

- 1) ступінь розвитку ринкових структур;
- 2) перевага над іншими країнами за масштабом і багатством ринку;
- 3) рівень продуктивності праці;
- 4) рівень науково-технічного потенціалу;
- 5) системні зовнішньоекономічні зв'язки у торгівлі, інвестиціях,

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

банківському капіталі.

У США кожен рік будується 1,5 млн. будинків;

продається 10 млн. нових легковиків.

60% сімей у США – річний дохід 40000\$.

США використовують 1/3 всієї сировини світу.

США – 40% машинобудівної продукції. Водночас закупають 25% експорту машин і обладнання.

Переважає виробництво послуг (>60%).

Матеріальне виробництво – 37%; 2,5% – продукція сільського господарства.

США – I місце:

- виробництво літаків і космічних апаратів;
- виробництво надпотужних комп'ютерів та їх програмного забезпечення;
- продукування напівпровідників і потужних інтегральних схем;
- вироблення лазерної техніки, засобів зв'язку біотехнологій.

Розвинені країни споживають 70% експорту економік країн, що розвиваються.

США – експортна квота 8-10%.

США:

40% літаків;

25% загального машинобудування;

20% двигунів і турбін.

Наукомістка продукція в імпорті США – 14,5%;

20% текстилі, сталі – імпорт в США;

30% автомобілі, причому 19% – з Японії;

4% – із Західної Європи;

4% – із Південної Кореї.

50% імпорту верстатів і обладнання;

80% побутової електроніки.

ФРН → США 8-9% експорту;

Японія → США 29-31% експорту.

II-а економіка США – 32% ВВП країни.

Теоретичний виклад

ЧНП=ВНП – амортизація

США і Швейцарія – найбільше ВНП на душу населення

Країни Балтії (Литва, Латвія, Естонія) – в СНД не входять
За останні 50 років – обробна промисловість:

- приладобудування;
- електротехніка;
- контр-вимірювальна апаратура.

Литва – металорізальні верстати, Латвія – фармацевтика, барвники, вагони і мікроавтобуси. Країни Балтії залежать від імпорту палива (сланці в Естонії).

Розвинуте підприємництво і рослинництво, рибний промисел, легка промисловість.

Транзит (особливо до 90-х рр.): Лієпая, Вентспілс, Рига, Таллінн, Клайпеда.

З-поміж країн Балтії у Латвії – найбільше залучений іноземний капітал, у Литві – найменше.

1995 – візит Президента України до Балтії.

1992-93 рр. – різкий спад виробництва.

Республіка Молдова

Легка промисловість (швейні фабрики у Тирасполі, Кишиневі, Бельцях, шовкова фабрика в Бендерах).

Найменша за потенціалом і трудовими ресурсами в СНД.

Розвинене сільське господарство (виноградарство, овочівництво), харчова індустрія (винарство, консервна промисловість). Електротехнічна – Кишинів, Бельці; приладобудування (Кишинів), садові трактори (Бельці).

Комплектування для машинобудування, хімічних продуктів, сировини і енергоносіїв – імпорт.

Особливість – нерівномірне розміщення продуктивних сил на території республіки (бо найбільш потужні індустріальні підприємства зосереджено у Придністров'ї, які пошкоджені у 1992 році).

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Як наслідок:

1992-1994 – ВВП ↓ на 52%, промислове виробництво – на 49%, сільське господарство – на 34%, в 5 раз впав роздрібний товарообіг.

В 3 рази, ніж в інших країнах СНД, впав життєвий рівень населення.

Молдовська дилема:

Інтеграція в Румунію ← Молдова і Придністров'я → інтеграція в СНД.

Російська Федерація (РФ)

60% національного доходу СРСР, 76% його території.

Бавовна – вся власна.

Нечорнозем'я – $\frac{3}{4}$ бавовни, $\frac{2}{3}$ шовку і $\frac{1}{2}$ вовни СРСР.

Білорусь → експорт азотних і калійних добрив до Росії.

Україна & Казахстан → експорт металургії, чавуну, сталі, прокату в РФ,

Європейська частина РФ і Урал – обробна промисловість;

Видобувні галузі – Західний та Східний Сибір.

Далекий Схід – багатопрофільний характер – морське господарство, АПК.

1992 – шокова терапія уряду Є. Гайдара; еволюційна модель В. Чорномірдіна.

Західна Європа у світовій економіці

Частка Західної Європи у світовому ВВП – 28% капіталізації.

7% населення світу.

1957 – Спільний ринок.

1962 – Європейська асоціація вільної торгівлі.

Цей ринок нараховує 380 млн. споживачів.

1992, травень – створення ЄЕП

ФРН + Франція + Велика Британія + Італія = 50% населення і 70% ВВП Західної Європи.

Теоретичний виклад

Джерела капіталізації:

- грошові кошти;
- інтелектуальна власність;
- робоча сила;
- позики;
- будинки;
- гудвіл;
- прибуток.

Особливість – виробництво технічно складної, високоякісної продукції.

Малі ПРК Західної Європи – 20,1% ВВП (Ігрупа); 8,1% ВВП (ІІгрупа).

І група МПРК – Бельгія, Нідерланди, Швеція, Швейцарія.

ІІ група МПРК – Португалія, Ірландія, Ісландія, Кіпр, Люксембург, Мальта.

ІІІ група МПРК – Монако, Ліхтенштейн, Ватикан, Андорра, Сан-Марино (сфера послуг).

2-44 місце в світі за ВВП/душу населення.

Сільське господарство – висока питома вага в Італії, Греції, Португалії, Іспанії.

1975, 1981, 1993, 2008 роки – економічні кризи, які вплинули гірше, ніж на інші центри економічної активності.

Взаємна лібералізація ЗЕЗ держав

Нестабільність економік

Структурна криза в хімії, чорній металургії, текстильній промисловості.

Причина зростання державного боргу – зростання витрат на озброєння НАТО з 22,7 до 47,5% з 1970 по 1987 рр.

Частка Західної Європи у промисловому виробництві країн ОЕСР різко впала за 1970-1990 рр.: з 49% у 1970 році до 32,2% у 1990 році.

11 дол. США – погодинна заробітна плата в Англії, 10 дол. – в Італії, 10,5 дол. – в ФРН, 9,5 дол. – в Швеції.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Головна проблема економіки Західної Європи – масове безробіття 18 млн. чоловік.

ФРН – хімія (електротехніка), оптична фізика, металургія, медицина).

Франція – авіаракетобудування (“Томсон”), енергетика, транспорт і зв'язок, АПК.

Велика Британія – літакобудування, авіаційні двигуни, хімічна, фармацевтична, текстильна, нафтова промисловість.

Загалом по країнах регіону – наукомістке машинобудування, хімічна, легка, харчова промисловість.

Адміністративні формальності: зовнішньоторговельне діловодство, консульські формальності, імпорتنі процедури.

Ірак та Іран

Війни 1980-88, 1990-91, 2003, Громадянська війна в Іраку 2011-2017 рр. були негативним фактором руйнування нафтового комплексу виробництв.

Особливості.

Сучасні галузі обробної промисловості, крім текстильної, майже відсутні.

Нафтові райони – Кіркук, кордон Іран-Кувейт.

Північний і Західний Ірак – найбільш заселені.

Багдад (6 млн.), Тегеран (7 млн.).

Нафтовий район в Ірані – Хузистан → прагнув забрати Іран в ході ірано-іракської війни 1980-1988 рр.

200 млн. тон нафти щороку + природний газ.

Іран – 15% світових запасів природного газу.

1200 км – трансіранський газопровід

(1200 км – Перська затока – Каспій)

Для Кувейту – нафтова промисловість, сільське господарство, рибальство, будівництво, сфера послуг, туризм, опріснення морської води.

Кіпр – головні джерела валюти → сільськогосподарський експорт, туризм, вино.

Теоретичний виклад

Ліван – середина ХХ ст. – сфера послуг → посередники; Бейрут – найбільший фінансовий і торгівельний центр регіону зі 100 банками.

+ транзитна торгівля з Європою

+ розвинута інфраструктура туризму

Ліван – “Швейцарія Близького Сходу”.

1975-1991 – громадянська війна в Лівані підірвала економіку.

Ізраїль – дефіцит зовнішньої торгівлі; партнери – США + Західна Європа; Україна – 0,4%.

Цитрусові – основний експорт Ізраїлю

ІЛР (індекс людського розвитку) високий в регіоні лише в Ізраїлі, Кіпрі, Кувейті, в інших країнах – середній рівень.

Південно-Західна Азія – нетто-імпортер продовольства

¼ світових запасів нафти – Саудівська Аравія (35 млрд. тонн).

На частку Іраку, Ірану, Кувейту та ОАЕ припадає по 12-15 млрд. т (по 1/10 на кожного) світового обсягу нафтовидобутку.

Нафта тут найдешевша.

9/10 видобутку нафти – експорт (30-40% світового експорту).

І місце в світі – Саудівська Аравія (400 млн. т). Далі йдуть: Іран, Ірак, ОАЕ, Кувейт.

10% експортної нафти – у вигляді нафтопродуктів.

Головний імпортер – Тріада.

200 млн. т – в Західну Європу, 150 млн. т – в Японію, 100 млн. т – в США.

Найбільші нафтопроводи: Абкайк-Сайда (1720 км) і Абкайк-Янбу (1200 км).

Нафтодолари: особливості і характерні риси:

- 1) особисте використання суспільно-політичною “верхівкою”;
- 2) соціально-економічна модернізація країни;
- 3) інвестиції в Західну Європу та США;
- 4) гонка озброєнь.

Сприяє економічному девелопменту в регіоні Ісламський банк розвитку (IDB).

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Економічна комісія ООН для Західної Азії – створена в 1973; об'єднала 14 країн без Ізраїлю.

Напрямки діяльності ЕКЗА:

- 1) дослідницькі функції з питань тенденцій розвитку в регіоні;
- 2) проблеми передачі технологій.

Висновок: ЕКЗА прагне модернізувати і розвивати економіку регіону.

Сполучені Штати Америки

І місце – Найбільший ВВП у всьому світі – 18,6 млрд. дол. на 2016 рік

4-е місце за територією (9,5млн. км²)

3-е місце за населенням (328 млн. чол. на 2019 рік)

1-е місце – ВВП / душу населення (57220\$ на 2016 рік)

90% у вартісному вираженні – енергоресурси

75% металів – залізна руда + мідь

50% потреб ринку + імпорт 50%

Відсутні: хром, вольфрам, кобальт, марганець.

90% населення – сповідують релігії.

“Новий курс” Рузвельта = Фінансові закони (банкам заборонено займатися підприємництвом і бути держателем ЦП) + структурна перебудова економіки (втілене гасло “Купуй американське!”, сільське господарство, політика) + соціальна політика (400 тис. соціальних програм) + регіоналістика (Теннессі) [1. Закон про фермерське кредитування. 2. Закон про іпотеку. 3. Закон про трудові табори]

Бретон-Вуд 1\$ = 0,888 г золота Au (змінений в 1946 році).

→ 10 млрд. \$ у американців + 50 млрд. \$ у іноземців.

Проте дефіцит торгового балансу у США у 1985 році досягнув 150 млрд. \$, а платіжного – 140 млрд. \$ відповідно.

1946-1962 – політика пасивної антициклічної бюджетної макрополітики:

1. міні фінансові акції;
2. “вмонтовані стабілізатори”.

1962-1977 – бюджетний активізм.

Теоретичний виклад

“Кейнсіанський фіскалізм” \Rightarrow сукупний попит

- крива Філіпса.

Градуалізм – заміна широкомасштабної фіскальної політики на часткове регулювання попиту (D).

1978-80 рр. – кейнсіанський бюджетний консерватизм.

Картер вважав, що бюджетний дефіцит час від часу необхідний для підтримки купівельної спроможності, однак тривалий бюджетний дефіцит – це посилення інфляції.

1981-92 – неоконсерватизм: “рейганоміка”.

Фрідмен \rightarrow грошово-кредитна політика

Лаффер, Фелдстейн \rightarrow податкова реформа 1986

Supply-side economics – стимулювання підприємництва

Ідеї Манделла \rightarrow скорочення податків

Задачі рейганоміки: економічний ріст, зниження інфляції, збалансованість федерального бюджету.

Заходи: жорстка кредитно-грошова політика; податкова реформа; перегляд соціальної політики.

Біля 3% ВВП США – витрати на НДДКР.

Подохідний податок 33% у 1986, раніше – 55% було.

В контексті світових процесів протікання транснаціоналізації основну віху історично займає клінтономіка – економічна політика США за часів президентства Білла Клінтона.

Політика Клінтона:

- 1) підвищення основних федеральних податків;
- 2) скорочення федеральних витрат;
- 3) збереження соціальної інфраструктури.

За президентства Клінтона 290 млрд. \$ дефіциту за Буша-старшого 1992 року зменшилось до 80 млрд. \$ профіциту 1999 року в кінці епохи Клінтона.

Клінтономіка (“золота економіка Клінтона”) – високі темпи економічного росту + зайнятість + низький рівень інфляції

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Клінтономіка = бізнес + макроекономіка + інтеграція (графік Фішера Безробіття – Інфляція).

⇒ Це акцент на нові робочі місця і НТР

Нова економіка:

→ глобалізація бізнесу;

→ інформаційна революція.

Компанії інформаційних технологій: “America Online”, “Dell Computer”, “Selectron”, “Nokia”, “IBM”, “Microsoft”, “Sun Microsystems”.

У США порівняно з іншими з Тріади низький рівень інвестицій і збережень (15,4% ВВП, у Голландії 19,5%, у Німеччини – 22,6%, у Японії – 29,7%).

Боротьба з інфляцією → зниження % ставок.

Це, відповідно, не стимулює американців.

Вже у 1999 році у країні було 268 мільярдів.

Населення тут старіє повільніше, ніж у вищезазначених країнах.

Через підвищення курсу долара на рубежі тисячоліть конкурентоспроможність американських товарів могла впасти.

2% ВВП – сільське господарство

23% ВВП – промисловість

75% ВВП – послуги (більше – в Голландії (78%), Ізраїлі (81%) і Гонконзі (83%)).

АПК = наука + сільське господарство + транспорт + обробка

11% – капіталовкладення в структурі ВВП.

За даними МОП 1989-1999 рр., США перші по продуктивності праці, але за темпами її зростання відстають від Тріади (США – 0,8%, ФРН – 2,6%, Японія – 1,3%).

Послуги = Туризм + банки + торгівля + медицина + освіта + маркетинг + управління + консалтинг + інформаційні технології.

Ринок праці → висока мобільність

Рівень безробіття в ті часи був найнижчий у світі – 4-4,5% ЕАН.

13% світового експорту товарів і 18% світового експорту послуг.

Теоретичний виклад

Експорт = 12% ВВП США

напівпровідники; телекомунікації; транспорт; енергодвигуни; прилади

Чистий ефект скорочення експорту на ріст ВВП = $-0,13 * 0,12 * 0,33 = -0,005$ (або -0,5% ВВП).

Експорт послуг – фінансові, медичні, освітні, консалтингові, транспортні.

Південна Корея

Повторює шлях Японії, здавна розвинута легка і харчова промисловість

1950-ті рр. – початок важкої промисловості (виплавка сталі, машинобудування, суднобудування, добрива, синтетичний каучук, папір); АЕС + імпортна нафта

1990-ті рр. – 8 ТНК Південної Кореї “Деу”, “Хьонде”, “Самсунг”, “Лаккі-Голдстар”

Бурхливий розвиток Південної Кореї = дешева, освічена, дисциплінована робоча сила + іноземні технології + іноземний капітал + гарантовані ринки збуту в розвинутих країнах + цілеспрямована державна політика

“Азійські тигри” – нові індустріальні держави Азії – Сінгапур, Республіка Корея і Тайвань, які демонструють високі темпи економічного зростання.

Дзайбацу (японське “власність”) – монополії і фінансова олігархія, галузеві дочірні компанії → могутні концерни

Успіх КСА (країн Східної Азії) = Інвестиції + Технології + Закони + Приватний сектор

Бере участь і САМА – Валютна агенція Саудівської Аравії

Сучасна промисловість:

а) виробництво одягу, взуття, тканин і продуктів харчування;

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

б) галузі важкої промисловості (металургія, хімічна, суднобудівна, автомобілебудування);

в) електронне машинобудування.

Південна Корея – велика торгова держава.

Імпорт: нафта, ліс, бавовна, залізна руда.

Експорт: одяг і взуття, сталь, автомобілі, судна, електроніка.

Партнери: США, Японія, Німеччина.

Південно-Західна рівнина – ½ населення Сеул (11 млн. осіб).

Найгустіше заселена країна з-поміж КСА – 322 чол. на 1 км²

1988 – Сеульські Олімпійські літні ігри.

2018 – через тридцять років – відбулись XXIII Зимові Олімпійські ігри в Пхьончхані, у Республіці Корея.

Саудівська Аравія

Схема 84

Інтеграція саудівської економіки

Зміцнення митного союзу

Співпраця в СОТ

Міжнародне ісламське
співробітництво

Фінансування торгівлі
ісламських держав

Створення арабської зони
вільної торгівлі

Теоретичний виклад

AMF (Arab Monetary Fund) – Арабський валютний фонд – резервний фонд, що створений 27 квітня 1976 року в Рабаті (Марокко) 20 арабськими країнами.

Цілі:

- 1) досягнення стабільності в курсах валют (нафтодолари);
- 2) координація економічної і валютної політики арабських країн.

Члени фонду: Алжир, Єгипет, Ємен, Лівія, Ірак, Кувейт, Сирія, Саудівська Аравія.

З 1986 року саудівський реал має фіксований курс до долара США

Ревальвація саудівського реалу → падіння USD

Валютний союз 2003 РСАДПЗ → до долара прив'язані національні валюти

Центральна Африка

Габон }
Ангола } експорт нафти

Конго → значні обсяги експорту алмазів; на півдні Конго знаходиться “Мідний пояс”.

Кіншаса – столиця Конго – найбільше в Центральній Африці.

Землеробство: → дельта Нігеру

→ озеро Чад.

Східна Африка

Мінеральні ресурси – місцеві.

Експорт: кава, бавовна, чай, сизаль.

Землероби → Ефіопське нагір'я, озеро Вікторія в Уганді і Танзанії, долина Нілу + притока в Судані.

В Кенії – “біле нагір'я” – поселення європейців.

Блоки в Латинській Америці (ЛА) і у Передній Азії

- 1) Амазонський пакт, Андська група, Лаплатська група;
- 2) ЛАЕС (інт.);

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

3) Карибський спільний ринок (КАРІКОМ);

4) Спільний ринок ЛА (МЕРКОСУР);

5) Південноамериканська зона вільної торгівлі (САФТА);

1981 рік – Рада із співробітництва арабських держав Перської затоки.

1998 р. – Арабська зона вільної торгівлі (АФТА). 1992 р. – Організація ОЧЕС.

Суть глобальної НТР \Rightarrow наука \rightarrow продуктивна сила суспільства

Співпраця України з Південною Азією

1. Інтенсифікувати контакти на високому рівні (Пакистан, Бангладеш, Шрі-Ланка, Афганістан).

2. Розширити договірно-правову базу відносин про судноплавство з Пакистаном, Шрі-Ланкою та Бангладешом; з оборони – із Пакистаном, з питань палива й енергетики – Пакистаном і Афганістаном.

3. Розширити торгово-економічну співпрацю.

4. Оптимізувати український експорт.

5. Вивчити досвід Європи.

6. Операції в Афганістані.

В результаті Азійської кризи найбільш знецінилася індонезійська валюта – в 5 разів.

Втеча та вплив капіталу: транснаціональний контекст

Втеча капіталу – вплив капіталу з країни внаслідок економічної та політичної нестабільності, високих податків.

Вплив капіталу – сума видатків резидентів країни на купівлю речового і фінансового капіталу в резидентів інших країн.

Оншор – протилежність офшору, країна чи територія, у якій зареєстрована компанія, яка підлягає оподаткуванню.

Теоретичний виклад

Європейська асоціація венчурного капіталу – асоціація, створена з метою розвитку європейської моделі прямого інвестування і венчурного капіталу.

300 членів з Європи і Північної Америки – ініціатива EASD.

Штаб-квартира – Брюссель.

Вестернізація – поширення західних впливів і цінностей суспільного життя в економічній сфері.

Аудит – Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC) → Міжнародні стандарти аудиту (International Standards of Auditing)

Ринкова інтеграція – 40 рекомендацій

Фінансовий комітет з боротьби з відпливом грошей (FATF)

Банківський нагляд – Базельський комітет з банківського нагляду (BCBS)

Регулювання ринку цінних паперів – Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO)

Страховий нагляд – Принципи страхового нагляду (IAIS) – Міжнародна асоціація страхових спостерігачів

Банкрутство – розробка – Світовий банк

Бухгалтерський облік – МСБО (International Accounting Standards)

Принципи бухгалтерського обліку ⇒ принцип подвійного запису; принцип автономності підприємства (одиниці обліку); принцип грошового виміру; безперервності; собівартості; матеріальності; періодичності; нарахувань; реєстрації доходу (реалізації); відповідності; консерватизму; вартості-зиску; постійності.

IASC – Комітет з МСБО

Макрополітика – валютно-фінансова, фіскальна, інформаційна – МВФ – IMF

ING – Міжнародна нідерландська група

Виробничий менеджмент і транснаціональні корпорації

Мета – ефективність + продуктивність

Виробничий менеджмент = (інновації + операції (виробнича діяльність) + трудові ресурси) \Leftarrow управлінський процес

Згідно з Л. Якоккою мета виробничого менеджменту – ефективні вихідні ресурси \rightarrow кінцеві продукти:

- розробка та реалізація загальної стратегії і напрямів операційної діяльності фірми;
- розробка і впровадження операційної системи (розробка виробничого процесу, виробничих потужностей);
- забезпечення ефективності операційної системи.

Фактори, що мають вплив на міжнародний виробничий менеджмент:

- гнучке регіональне виробництво відповідності з попитом;
- організація виробництва “just in time”;
- адекватна технологія;
- оптимальне розміщення виробничих операцій;
- соціальна спрямованість управління трудовими ресурсами;
- комплексний контроль якості і профіль обслуговування.

TQM – комплексне управління якістю.

Методи кластеризації: {1) агломератний (метод ієрархічної кластеризації); 2) ітераційний метод k-середніх} \rightarrow група підприємств за показником (наприклад, ділова активність, рентабельність).

В. Борманн вважає, що підприємство, яке експортує та імпортує з різних країн, вважатиметься міжнародним лише тоді, коли у зв'язку з його закордонною діяльністю змінюється його структура.

Е. Зібер: підприємство національне, якщо його філії або дочірні компанії не впливають на діяльність підприємства.

Стратегії міжнародних підприємств:

Теоретичний виклад

- 1) міжнародна стратегія Г. С. Йіпа;
- 2) мультилокальна (багатонаціональна) стратегія: філія → виробництво товару;
- 3) глобальна стратегія = $\sum (1+2)$.

Мотиви участі у зовнішньоекономічній діяльності: 1) ринкові; 2) політичні; 3) постачальні; 4) витратні.

За журналом DIHT (Deutscher Industrie und Handelstag):

- 1) відкриття нових ринків;
- 2) утримання і розширення існуючих.

За IFO (Інститутом економічного розвитку) у колишній ФРН ⇒ витрати на оплату праці.

За Колдом: 2 місце – виробничі витрати за HWWA (Гамбурзький Архів Світового Господарства) – ↓ 5 місце

Рейтинги мотивів:

{ 1. Мішеля-Делап'єра; 2. Паусербергера} сировина – доступ – невеликі значення.

Доступ до малокваліфікованої робочої сили → американські електронні компанії в Південно-Східній Азії

Портфель стосовно зовнішньоекономічної діяльності: шляхом значної диверсифікації діяльності в слабо пов'язаних між собою країнах можна скоротити ризик, оскільки грошові потоки в портфель (в загальному) зазнають більш відмінним одна від одного впливом, ніж в межах однієї країни.

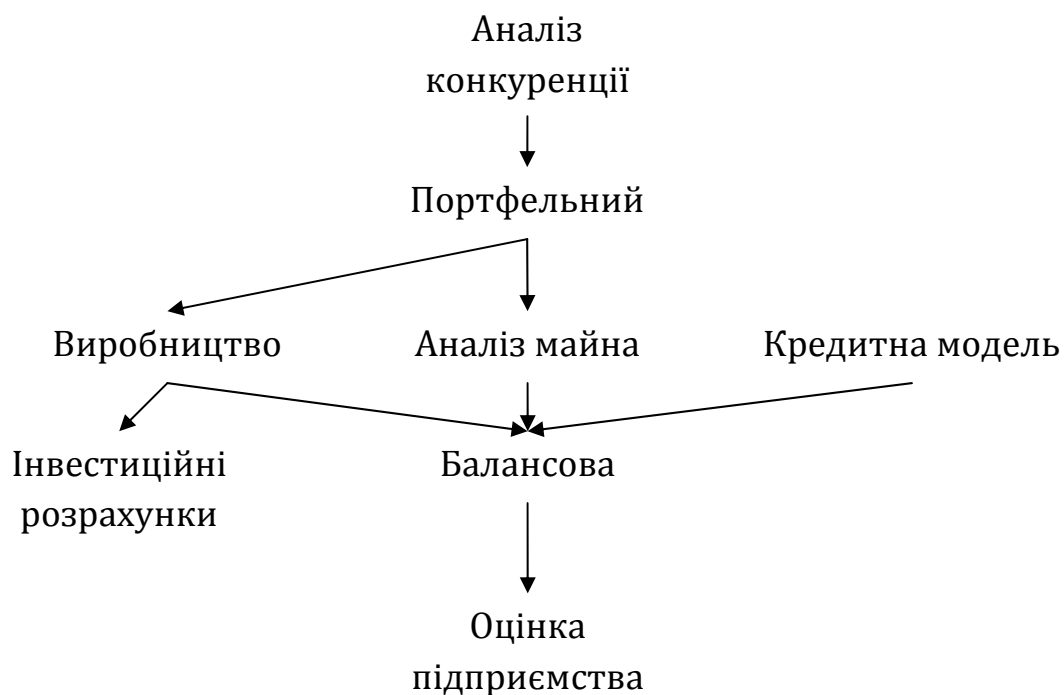
1946 – створено ISO – міжнародна організація стандартизації, МЕК – 1906, Лондон.

За Пітером Друкером пам'ять, знання, ініціатива, особистий досвід – індивідуальні засоби виробничого співробітництва.

Підвищення вартості компанії ⇒ ріст інвестицій

Схема 85

**Принципова фінансово-економічна модель
транснаціональної корпорації
Austrian Industries AG
(машинобудування + металургія + хімія) – 80 тис. осіб**

***Міжнародний рух капіталу: теорія монополістичної
переваги С. Хімара і Ч. Кіндлебергера***

1. Теорія монополістичної переваги С. Хімара і Ч. Кіндлебергера

Підприємство здійснює іноземні інвестиції, коли:

- спроможне використати переваги над місцевими конкурентами, якщо вони (тобто витрати) компенсують витрати на діяльність в середовищі;
- освоєння виробництва вигідніше, ніж передача ліцензії (транснаціональні корпорації);
- місцеве виробництво корисніше, ніж експорт.

Теоретичний виклад

Монополістичні переваги:

- 1) різниця в затратах на виробництво і збут в результаті НДДКР і маркетингової діяльності;
- 2) володіння патентами і знаннями;
- 3) ефекти масштабу виробництва;
- 4) протекціоністська політика уряду стосовно вітчизняних підприємств.

2. Теорія валютних просторів Р. Алібера

Існує монолітний валютний простір і неоднорідні митні простори. У виборі керуються: рівень цін, вартість монополістичної переваги, величина ринку збуту. $\Rightarrow \Rightarrow \Rightarrow$ Досягнути точки беззбитковості

Висновок: країни із слабкою валютою менш привабливі для іноземних інвестицій (яскравий приклад – гривня в Україні)

Індекс Біг-Мака – запровадив журнал “The Economist”, за принципом – скільки коштує гамбургер в різних країнах.

Найдорожче це у Швейцарії (6,83\$), найдешевше – у Венесуелі (0,67\$).

Окремо цей індекс розраховують і в рамках валютного Євроареалу – 4,05\$. Для порівняння – американський біг-мак в Америці коштує приблизно 4,79\$.

Валютний курс та міжнародні фінанси

Динаміка валютного курсу впливає на:

- конкурентоспроможність експорт-імпорт;
- прибутковість інвестицій в активи;
- динаміка грошової маси, що впливає на інфляційні очікування;

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

- витрати бюджету на обслуговування зовнішнього боргу;
- купівельна спроможність громадян.

Режими ціноутворення на ринку валюти:

1) режим плаваючого валютного курсу (floating exchange rate);

Участь Центробанку:

- зі сторони попиту (підтримати іноземну валюту);
- зі сторони пропозиції (підтримати національну валюту);

1а) режим вільного плавання (free floating) – Центральний банк в торги не вмішується;

1б) режим брудного плавання (dirty floating) – активно вмішується – управляюче плавання (managed floating);

2) фіксований валютний курс;

2а) Режим валютного коридору (target zone)

2б) Валютні інтервенції → пег (ред.) → короткострокові коливання курсу.

Виділяють також так званий “повзучий пег” (crawling peg).

FOREX (foreign exchange) – глобальний ринок валюти ⇒
200 валютних курсів

Євро EUR, швейцарський франк CHF, японська єна JPY, фунт GBR.

Сегменти ринку валюти: біржовий і позабіржовий.

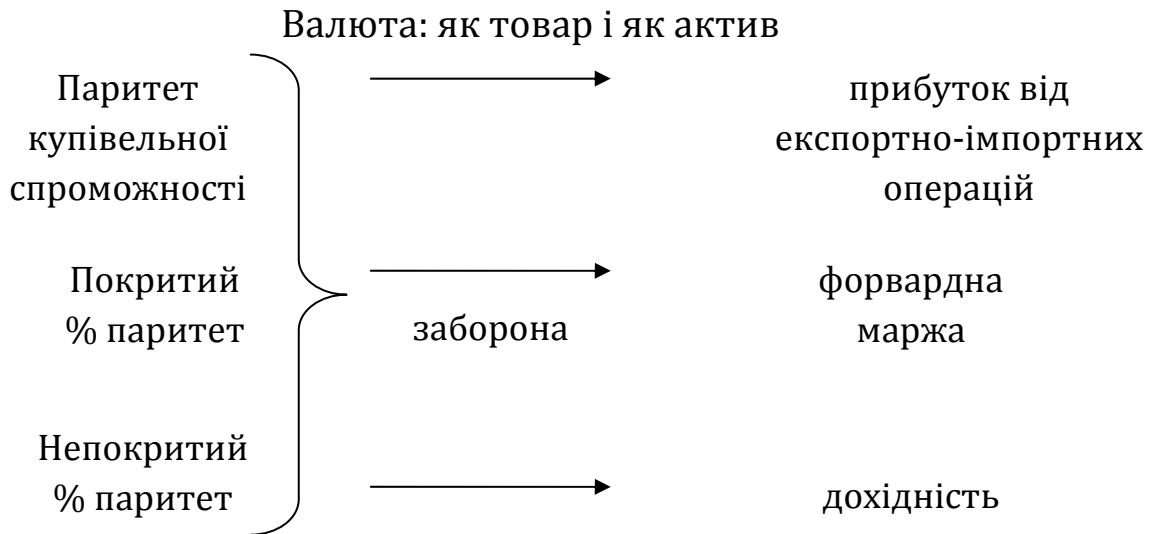
Агенти ринку валюти:

- експортери та імпортери;
- інвестори;
- домашні господарства;
- корпорації;
- валютні спекулянти;
- Центральний банк.

Валютна інтервенція – купівля / продаж іноземної валюти центральним банком.

Теоретичний виклад

Схема 86

Резервна валюта – валюта, у котрій країни зазвичай тримають свої ліквідні міжнародні резервні активи, що використовуються для покриття від’ємного сальдо платіжного балансу.

Валюта: тверда, конвертована, резервна, національна, іноземна, повна, вільного використання.

Валюта вільного використання – валюта, котра широко використовується для здійснення платежів по міжнародних угодах й активно продається й купується на ключових валютних ринках.

Повна валюта – відсутність будь-якого контролю й обмежень як по поточним, так і по капітальним операціям.

Європейська валютна система – сформована країнами Європейського Союзу зона координованого плавання по відношенню до долара курсів національних валют з метою забезпечення їх більшої стабільності.

Європейський валютно-економічний союз – це така стадія розвитку європейської валютно-фінансової інтеграції, що передбачає: 1) перехід до єдиної грошової політики; 2) створення єдиного центрального банку; 3) введення єдиної валюти – євро.

Євроринок валют – сукупність операцій з валютами, що діють

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

поза країною походження.

Євровалюта – валюта, що переказана на рахунок іноземних банків та використовується ними для операцій в усіх країнах, включаючи країну-емітента цієї валюти.

Єдність валютного курсу – це використання одного і того ж ефективного курсу для різних видів валютних операцій всіх учасників цих операцій і валют, в яких вони здійснюються.

Множинність – різні ефективні курси національної валюти залежності від видів валютних операцій.

Вальвація – визначення вартості курсу іноземної валюти в національній грошовій одиниці.

Група Світового Банку: МАР, БАГІ, МФК, МБРР.

1946 – МОП

1971 – Базельський комітет з євровалют

1974 – Базельський комітет з банківського нагляду

1996 – МЦУІС

1989 – Базельський комітет з систем платежів і розрахунків під егідою БМР

1969 – СПЗ (SDR)

1965 – ПРООН (UNDP) ⇒ створене джерело багатосторонньої фінансової технічної допомоги і розвитку

В рамках Паризького клубу:

1988-1991 – Торонтські умови

1991-1994 – Лондонські умови

1995 – Неапольські умови

1996 – Ліонські умови

Міжнародні організації: банківські, консультативні, галузеві, універсальні.

Торонтські умови:

1) часткове списання боргів – 33% поточної вартості боргу і перенесення платежів по іншій частині на 14 років під

Теоретичний виклад

ринкову процентну ставку з 8-річним пільговим періодом;

- 2) збільшення терміну погашення боргу на 25 років;
- 3) пільгова %-ставка, зменшена на 3,5 пунктів.

Лондонські умови:

- 1) списання боргів до 50% чистої поточної вартості боргу;
- 2) перенесення платежів на 23 роки з 6-річним пільговим періодом;
- 3) платежі з обслуговування боргу → протягом 23 років з 5-річним пільговим періодом;
- 4) комерційний варіант – борг весь за 25 років з 16-річним пільговим періодом.

Ліонські умови – 40 років з 8-річним пільговим періодом 80% сплати.

Неапольські умови – 67% чистої поточної вартості списати.

Баланс внутрішній – такий рівень виробництва всередині країни, який забезпечує: 1) повну зайнятість; 2) низький рівень інфляції.

Баланс зовнішній – чистий приплив капіталу, що забезпечує баланс національних заощаджень та інвестицій в середньостроковій перспективі.

Грошова маса M_S – обсяг випуску грошей в обіг під контролем грошових влад.

Грошовий мультиплікатор – коефіцієнт росту грошової маси за рахунок багатократного використання банками одних і тих же самих грошей.

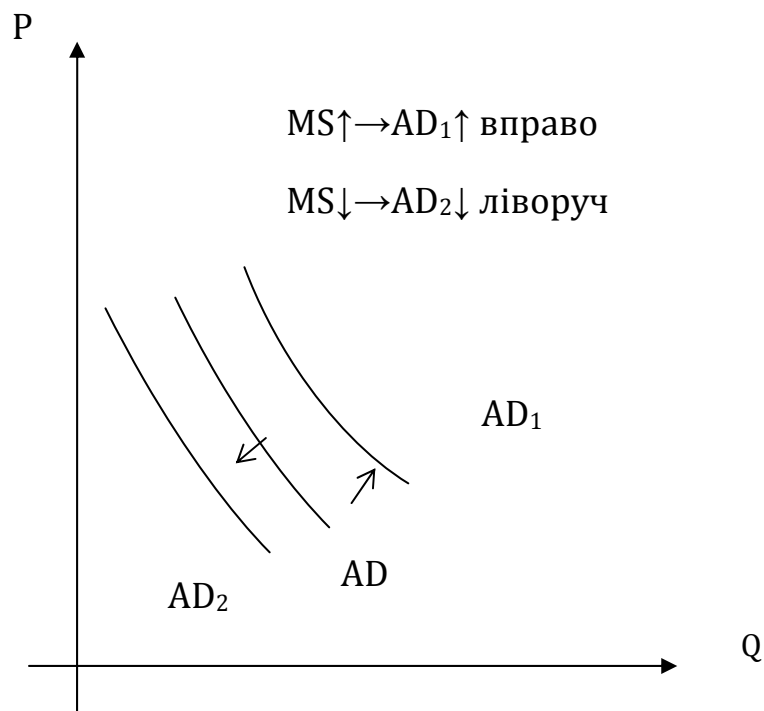
$$m = \frac{M_1}{M_0} = \frac{\text{вузькі гроші}}{\text{грошова маса (високоєфективні гроші)}}$$

Паритет ПКС – короткостроковий прогноз. НБУ продає офіційні валютні резерви → курс ↑

Хеджування – компенсаційні дії, які здійснює покупець або продавець на валютному ринку, щоб убезпечити свій дохід у

Теоретичний виклад

Стосовно платіжного балансу:

Від'ємний нахил кривої AD ⇒ рух кривою сукупного попиту:

1) ефект % ставки ($P \uparrow \rightarrow \% \text{ст} \uparrow \rightarrow C \downarrow, I \downarrow$); 2) ефект реальних касових залишків або багатства (Пігу) ($P \uparrow \rightarrow \text{Вактивів} \downarrow$); 3) ефект імпортних закупівель ($P \uparrow \rightarrow D \text{вітч.} \downarrow, \text{Imp} \uparrow$).

Непокритий процентний паритет (UIP)

Припущення:

- 1) відсутні трансакційні витрати;
- 2) повна інформація на ринках капіталу;
- 3) всі інвестори до ризику нейтральні.

Купівля іноземної та національної валюти приводить до однакової дохідності інвестицій при перерахунку в єдину валюту.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Вкладення в національні активи (майбутня вартість) вираховується за формулою:

$$x_{t+1}^{Domestic} = x_t(1 + i_t);$$

Вклад в іноземні активи:

$$x_{t+1}^{Foreign} = x_t \cdot \frac{1}{S_t} (1 + i^x) S_{t+1};$$

Останнє включало 3 операції:

1) купівля іноземної валюти на суму $x_t \cdot \frac{1}{S_t}$ (одиниць іноземної валюти);

2) купівля на дану суму

S_t – курс №1;

S_{t+1} – курс №2;

i_t, i_t^* – доходності фінансових активів, іноземних активів і отримання доходів:

$$x_t \cdot \frac{1}{S_t} \cdot (1 + i^x) S_{t+1} \text{ (одиниць національної валюти)}$$

Зауваження:

$x_{t+1}^{Domestic}$ – відома інвестору у момент часу t ;

$x_{t+1}^{Foreign}$ – невідома, оскільки курс №2 S_{t+1} невідомий у момент часу t .

Рівновага на фінансовому ринку наступить тільки тоді, коли ці суми будуть рівні собі.

$$\text{Отже: } x_{t+1}^{Domestic} = x_{t+1}^{Foreign} \Rightarrow x_t \cdot \frac{1}{S_t} \cdot (1 + i^x) S_{t+1} = x_t(1 + i_t)$$

Запишемо умову непокритого процентного паритету (UIP) для випадку інвесторів, нейтральних до ризику.

$$\frac{S_{t+1}}{S_t} = \frac{1 + i_t}{1 + i_t^x}, \text{ якщо } x_{t+1}^{Domestic} > x_{t+1}^{Foreign} \Rightarrow i_t > i_t^x$$

Для рівноваги необхідно послаблення валюти тої країни, доходність безризикових активів якої вище (дивись логарифмічний запис).

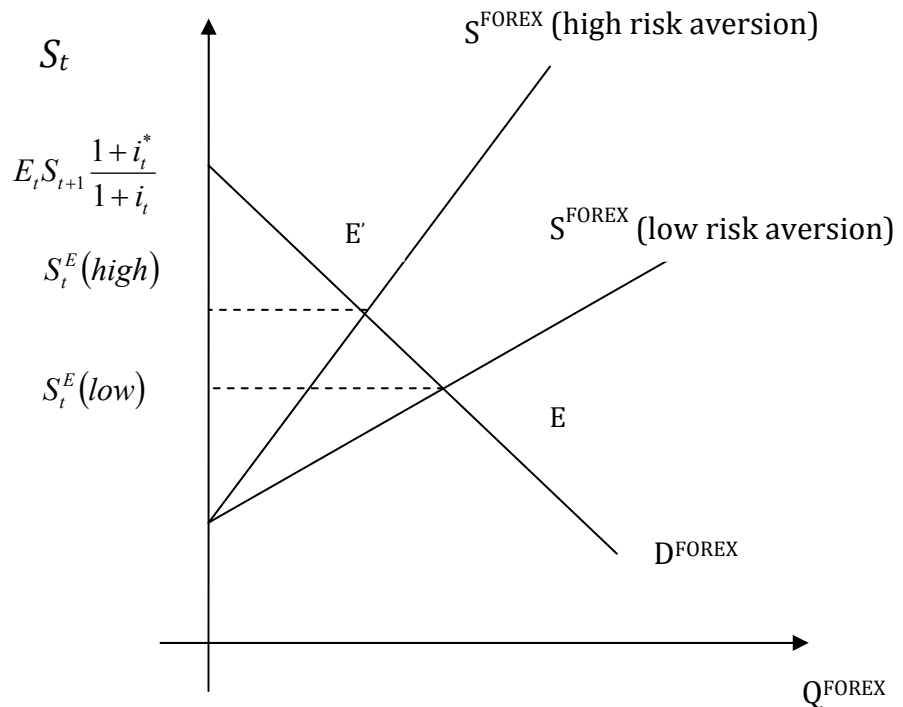
Теоретичний виклад

$x_{t+1}^{Domestic} > x_{t+1}^{Foreign} \rightarrow$ інвестори продають іноземну валюту \rightarrow курс S_t падає – паритет $x_{t+1}^{Domestic} > x_{t+1}^{Foreign}$ відповідно (попит M_d падає на ринку)

Логарифмічна форма UIP

$$s_{t,t+1}^e - s_t = i_t - i_t^* \text{ або } \Delta s_{t,t+1}^e = i_t - i_t^*,$$

де $s = \ln(S)$

За нерівністю Йенсена:

$$E_t S_{t+1} > \frac{1}{E_t \left(\frac{1}{S_{t+1}} \right)}$$

1925 рік – була здійснена невдала спроба Англії повернутися до золотого стандарту.

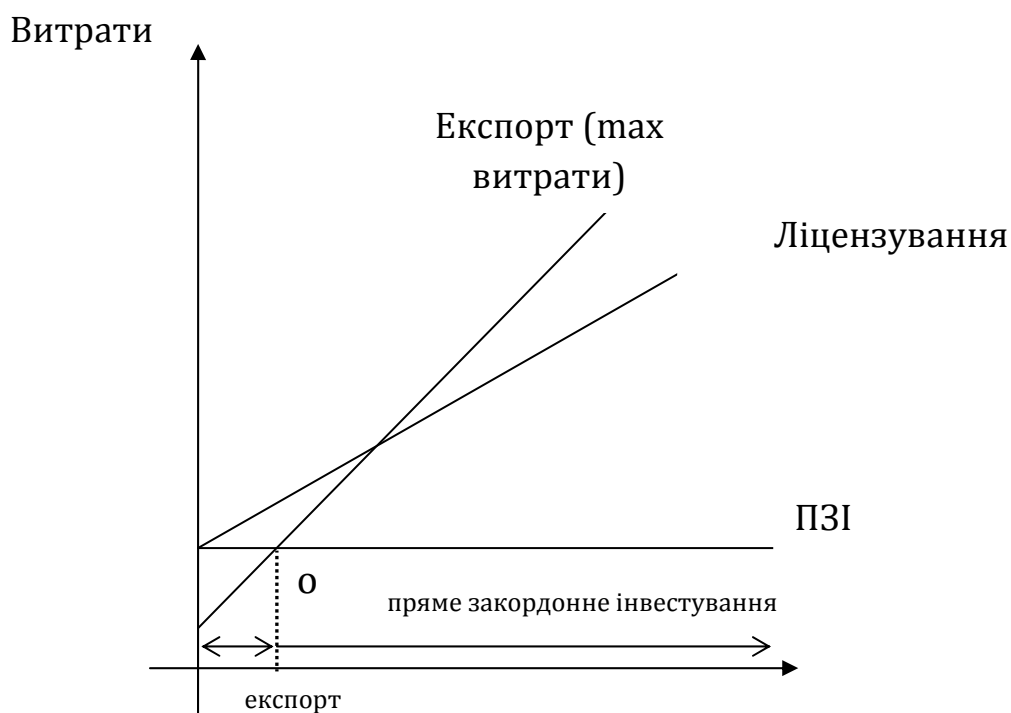
**Прямі закордонні інвестиції (ПЗІ), злиття і поглинання:
транскорпоративний вимір. Модель Баклі-Кессона**

Модель Баклі-Кессона → ілюструє момент переходу до ПЗІ (прямого закордонного інвестування)

Вихідні умови:

ПЗІ = const;

Точка О – ілюструє момент переходу до прямого зарубіжного інвестування (ПЗІ); невисокий ріст ринку, в ПЗІ постійні витрати

Модель Баклі-Кессона

Інвестиційний аналіз “Project Expert”: алгоритм процедури виконання програми:

Надходження з зовнішнього ринку в доларах

→ конвертація доларів у гривні + надходження з внутрішнього ринку у гривнях

→ фінансовий результат у гривнях (кеш-флоу, баланс, звіт про прибутки і збитки)

→ розрахунок показників платоспроможності, фінансової ефективності, рентабельності, ліквідності

Теоретичний виклад

- конвертація гривень в долари за поточним курсом
- витрати на зовнішньому ринку, в доларах + затрати на внутрішньому ринку у гривнях
- перетворення фінансового результату в доларовий еквівалент
- фінансовий результат в гривнях
- дисконтування фінансового результату
- визначення показників ефективності інвестицій (IRR, NPV, період окупності, коефіцієнт чистого прибутку).

Використання показника чистої поточної вартості для вибору конкретної форми діяльності транснаціональних корпорацій реалізується наступним чином.

- експорт:

$$NPV_e = \sum_{t=t_0}^t \frac{R_t - C_t - M_t}{(1+r)^t}$$

- прямі закордонні інвестиції:

$$NPV_{fdi} = \sum_{t=t_0}^t \frac{R_t - C_t^* - A_t^*}{(1+r)^t}$$

- ліцензування:

$$NPV_l = \sum_{t=t_0}^t \frac{R_t - C_t^* - D_t^*}{(1+r)^t}$$

Умовні позначення в моделі:

R – загальний дохід від реалізації;

C_t – витрати на виробництво вдома;

M_t – додаткові витрати на матеріали;

r – дисконтна ставка;

D – витрати на ліцензування;

A* – витрати зі статусом іноземного інвестора.

Висновки: експорт: $NPV_e > \max(NPV_{fdi}; NPV_l)$

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

ПЗІ: $NPV_{fdi} > \max(NPV_e; NPV_l)$

ліцензування:

$NPV_l > \max(NPV_e; NPV_{fdi})$

Методи визначення ТНК-лідера:

1. За оборотом на ринку

2. За індексом інтернаціоналізації:

$II = \text{Кількість філій за кордоном} / \text{Загальна кількість філій}$

3. За індексом інтернаціоналізації:

$TNI = 1/3 (\text{зарубіжні активи/сумарний обсяг корпоративних активів} + \text{зарубіжний обсяг продажів/сумарний обсяг продажів} + \text{чисельність працівників за кордоном/сумарна кількість зайнятих})$

$$Q_p = \sum_{i=1}^n (Q_b + Q_i + Q_e)$$

$$k_i = \frac{Q_i}{Q_p} \cdot 100\%$$

Індекс Герфіндаля-Гіршмана:

$$HHI = \sum k^2$$

{до і після}

Материнська компанія + філії = Зведена звітність

Якщо:

$HHI < 1000 \rightarrow$ неконцентрований ринок;

$HHI < 1800 \rightarrow$ середньоконцентрований ринок;

$HHI > 1800 \rightarrow$ ринок висококонцентрований

$$E = \frac{\text{Податки}}{\text{Дохід}}$$

Податкові заліки – різниця оподатковується

Податкові кредити – не оподатковуються

E – ефективна податкова ставка

Індекс Лінда для двох підприємств:

$$I_L = \frac{k_1}{k_2} \cdot 100\%$$

Теоретичний виклад

Індекс Лінда для трьох підприємств:

$$I_L = \frac{1}{2} \left[\frac{k_1}{(k_2 + k_3)/2} + \frac{(k_1 + k_2)/2}{k_3} \right] \cdot 100\%$$

Індекс Лінда для чотирьох підприємств:

$$I_L = \frac{1}{3} \left[\frac{k_1}{(k_2 + k_3 + k_4)/3} + \frac{(k_1 + k_2)/2}{(k_3 + k_4)/2} + \frac{(k_1 + k_2 + k_3)/3}{k_4} \right] \cdot 100\%$$

Якщо $I_L > 100\%$, то злиття заборонено

$$q = \frac{P}{C}$$

q – індекс Тобіна (при умові $q > 1$ передбачається існування економічного прибутку);

P – ринкова вартість компанії;

C – відновна вартість підприємства.

Індекс Вайнтрауба:

$$w = \frac{РП_{\phi}}{РП_{дк}}$$

w – індекс Вайнтрауба;

РП_φ – реалізована продукція фактична;

РП_{дк} – реалізована продукція в умовах досконалої конкуренції

Індекс Лернера:

$$l = \frac{P - MC}{P} = -\frac{1}{E_d}$$

l – індекс Лернера;

MC – граничні витрати;

P – ціна продуктової одиниці;

E_d – еластичність попиту на товар

Зарубіжний бухгалтерський облік

Люксембург 1807 Комерційний кодекс → журнал реєстрації господарських операцій. Оподаткування доходів німецьке 1940-х рр.

Іспанія: 1829 – I Комерційний кодекс → БО

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

1885 – II Комерційний кодекс (+ зміни 1889 року)

Заг. ПР (Загальний План рахунків) – 1973 – методологія ⇐ на основі французького ЗПР 1959 року

1979 – Іспанська асоціація БО і бізнес-адміністрування

ЄС ⇒ Закон про комерційну реформу в Євросоюзі

1989 – Закон про компанії

+ ЗПР -90

1991 – Наказ короля – консолідація річного звіту

1988 – Закон про аудит – Інститут БО і аудиту

загальні ⇐ правила ⇒ галузеві

Регулювання обліку:

↗ Іспанський інститут присяжних; Реєстр комерсантів;
Реєстр Бухгалтерів; Реєстр економістів-аудиторів, Інститут
внутрішніх аудиторів, Асоціація управлінців фінансами

Великобританія

1 р. Рада з фінансування РФЗ

↓↓↓

Рада із стандартів бухгалтерського обліку РСБО (з 1990)

Початок прецедентній практиці поклала справа “Solomon” проти “Solomon@CoLtd”.

1897 – АТ відокремлено від власності акціонерів

1891 – прийнято закон про англійські компанії ⇐ IV Директива

+ Експертна група з аналізу фінансової звітності

ФРН 10.05.1897 – Торговий кодекс Німеччини

Економічна ефективність міжнародних економічних операцій ТНК

CIMA (1919) – створено Інститут спеціалістів з управлінського обліку (I назва ICWA)

ЕВІТ – аналітичний показник (Earnings Before Interest and Taxes)
= прибуток до виплати % по боргах і до оподаткування

ЕВІТДА – прибуток до виплати % по боргах, до оподаткування і амортизаційних відрахувань

Теоретичний виклад

Чистий прибуток

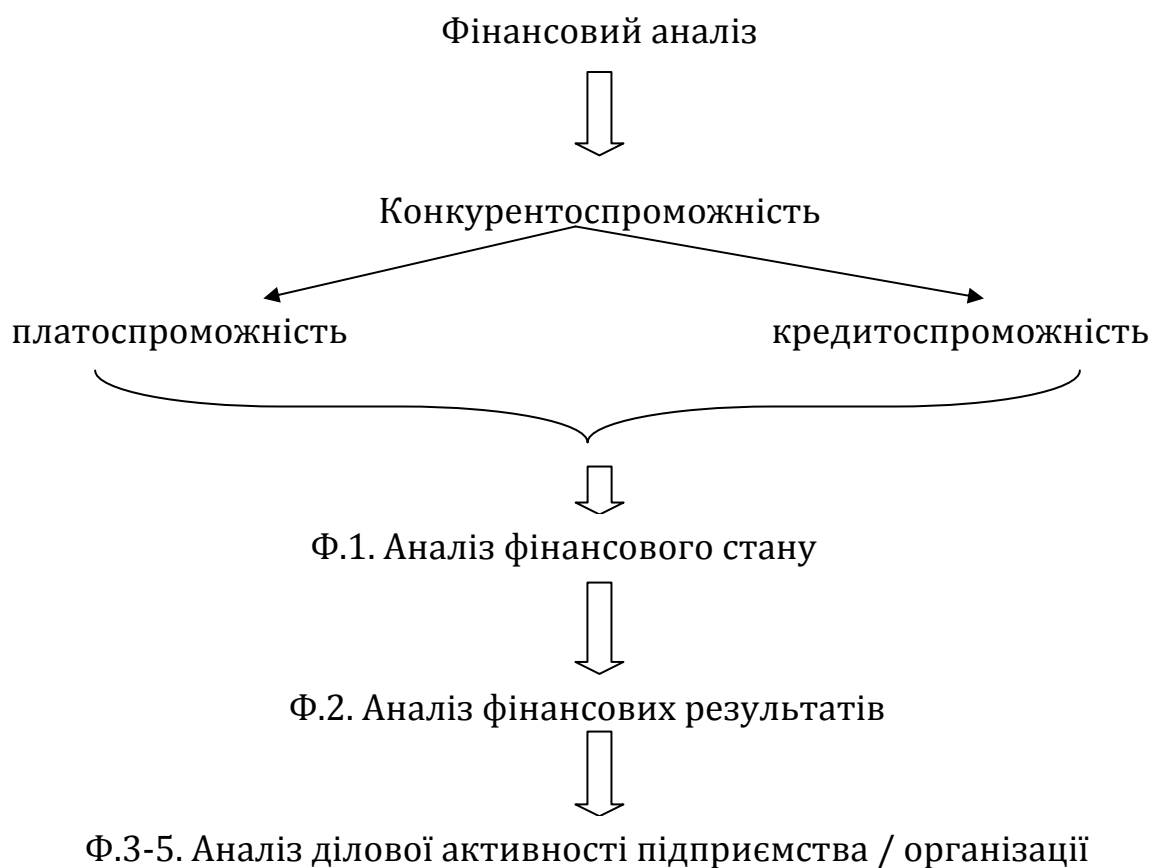
- + Витрати на податок на прибуток
 - Відшкодований податок на прибуток
 - + Надзвичайні витрати
 - Надзвичайні доходи
 - + % виплачені
 - % отримані
-

ЕВІТ

- + Амортизаційні відрахування по МА і НА
 - Переоцінка А
-

ЕВІТДА

Схема 88

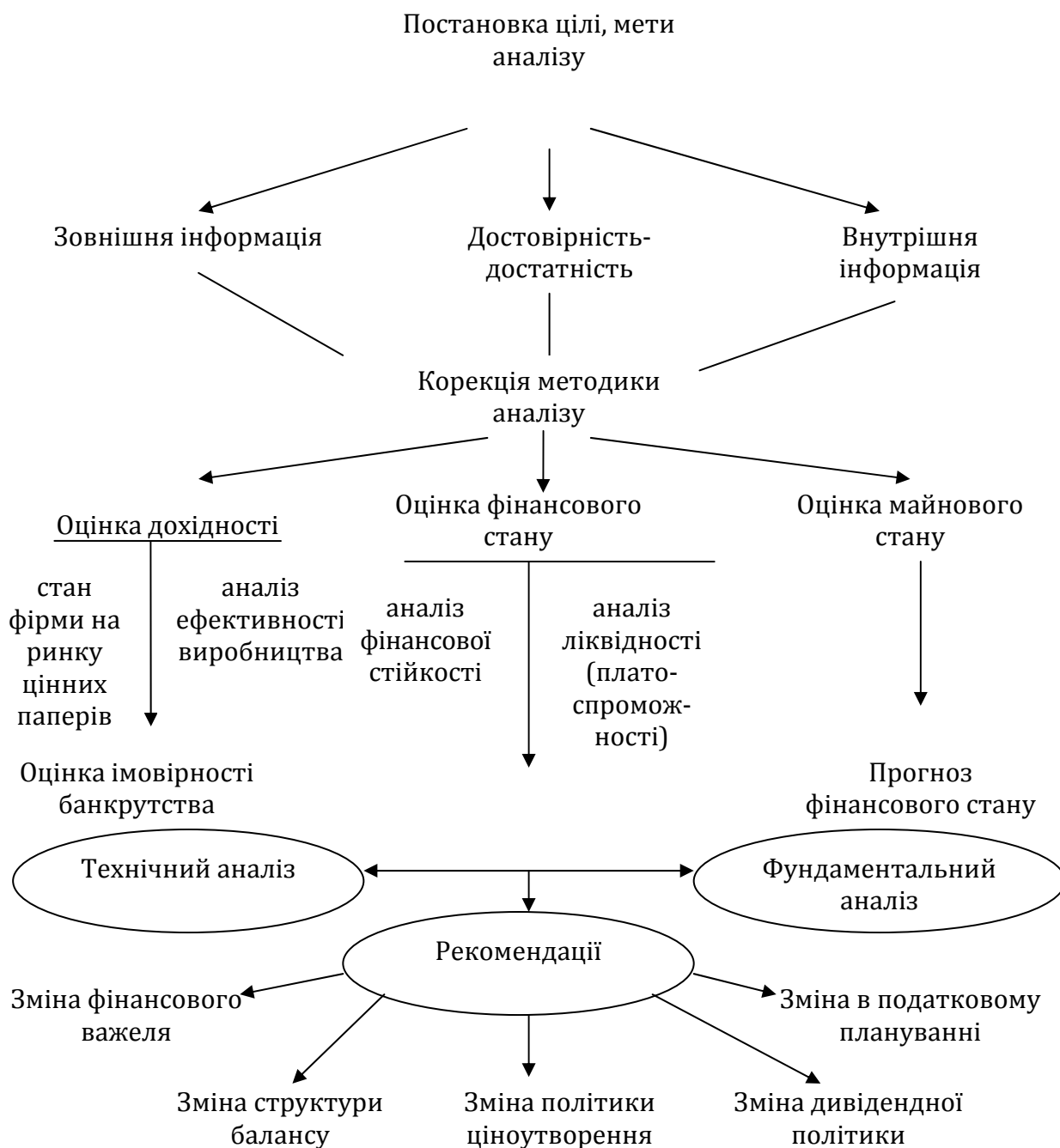
Показники конкурентоспроможності:

- 1) прибуток;
- 2) обсяг продажу;

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

- 3) прибуток / обсяг продажу;
- 4) портфель замовлень;
- 5) частка вартості нереалізованої продукції у матеріально-виробничих запасах;
- 6) обсяг продажу до нереалізованої продукції.

Схема 89

Теоретичний виклад

Контанго – ситуація, коли на ринку ціни контрактів більш далеких за строком виконання є вищі, ніж ближчі (спот).

Протилежна ситуація – backwardation (крива строкових цін є інвертована).

Форвардна крива – прогнозні значення.

Комісія по строковій біржовій торгівлі (CFTC) → регулює ф'ючерсну і опціонну торгівлю.

Світовий ринок фінансових інструментів існує 150 років, особливого розвитку набуває у 70-ті роки з лібералізацією МФС і плаваючими валютними курсами.

Властивості фінансових інструментів базуються на цінах базисних активів, отримання прибутку при мінімальних інвестиціях, мають строковий характер.

Кеп – ставка на кредит не підніметься, Фло – не опуститься.

Кеп + Фло = Коллар

1. Економічна ефективність зовнішньоекономічних операцій:

$$E_{\text{екон}}^{\text{екс}} = \frac{\text{Чистий нетто – виторг в іноземній валюті}}{\text{Повна собівартість реалізованої на експорт продукції}}$$

Ефективність реалізації експорту товару на ринку:

$$E_{\text{вн.рин}}^{\text{екс}} = \frac{\text{Обсяг експорту у натуральному виразі} \times \text{Ціна одиниці продукції на внутр. ринку}}{\text{Затрати на виробництво експортованої продукції}}$$

! Необхідно розрізняти ефективність та рентабельність міжнародних економічних операцій.

2. Валютна ефективність експорту:

$$E_{\text{екс}} = \frac{\sum_{i=1}^m C_{\text{валюти}} \cdot Q_{\text{екс } i}}{\sum_{i=1}^m \text{Витрати на виручку реалізації одиниці продукції} \cdot Q_{\text{екс } i}}$$

3. Аналогічно:

Валютна ефективність імпорту шукається:

$$E_{\text{імп}} = \frac{\sum_{i=1}^m Z_{\text{імп}} \cdot Q_{\text{імп } i}}{\sum_{i=1}^m B_{\text{імп}} \cdot Q_{\text{імп } i}}$$

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Інтегральна ефективність: формула:

$$E_{\text{інтегр}} = E_{\text{екс}} \times E_{\text{імп}}$$

Ефективна, якщо коефіцієнт:

$$E_{\text{інтегр}} > 1$$

4. Ефект експорту:

$$E_{\text{екс}} = \sum_{i=1}^m (\text{Ц}_{\text{екс.і}} \cdot K_{\text{вал.}} - \text{Витрати екс.}) \times N_{\text{екс.і}}$$

або

$$E_{\text{екс}} = \text{Виторг екс.} \times K_{\text{вал.}} - \text{Витрати екс.}$$

$K_{\text{вал.}}$ – валютний коефіцієнт переведення

5. Ефект імпорту:

$$E_i = \text{Виторг імп.} - \text{Витрати імп.} / K_{\text{вал}}$$

$K_{\text{вал.}}$ – валютний коефіцієнт (переведення)

Умова валютної збалансованості:

$$V_{\text{екс}} = V_{\text{імп}}$$

Умова – витрати рівні

$$6. E_{\text{екс}} = Z_{\text{імп}} - Z_{\text{екс}}$$

$$7. E_{\text{імп}} = Z_{\text{імп}} - Z_{\text{екс}}$$

Товарообіг, збалансований за валютою:

$$E_{\text{екс}} = E_{\text{імп}}$$

або → ефект від зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Висновок: ефект – це абсолютний показник (прибуток);
ефективність – відносний.

Етапи розвитку фінансового менеджменту

I-е. – 1850 рр. (за Юджином Брігхемом у 1860 році)

Теоретичний виклад

II половина XIX ст. теорія фінансів

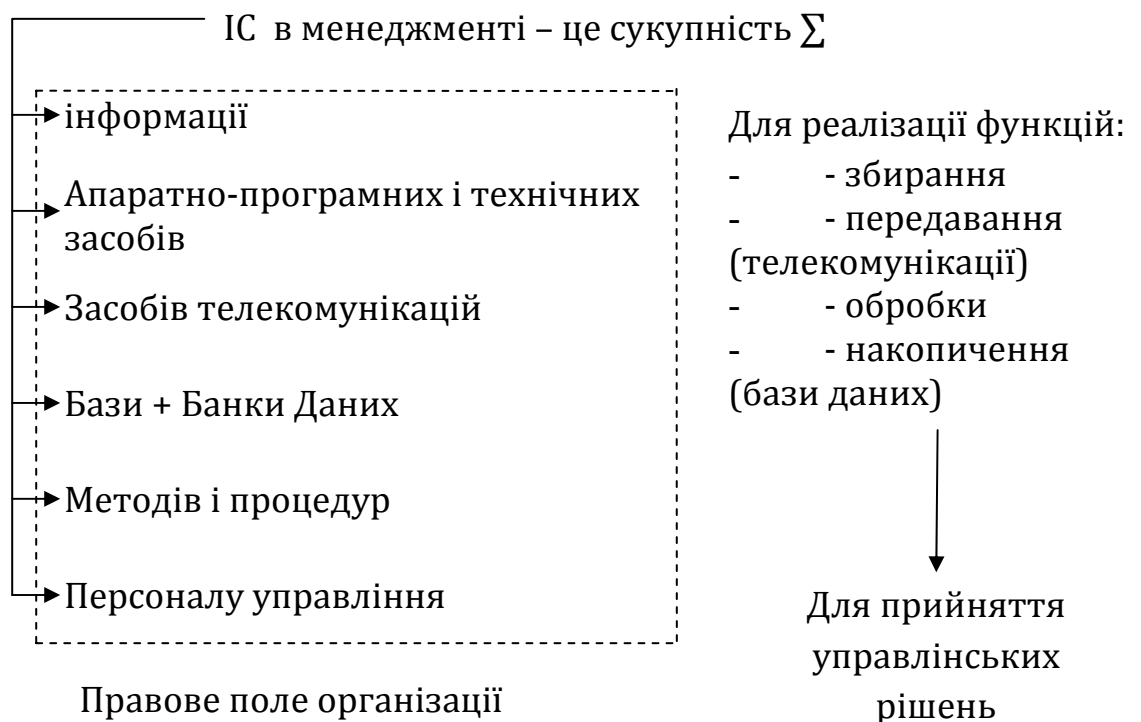
теорія фірми

нова наука управління фінансами

Завдання на даному етапі: 1) механізм мотивації; 2) ефективний механізм управління фірмою; 3) управління дебіторською заборгованістю; 4) аналіз діяльності; 5) форми капіталозалучення.

Схема 90

Схема інформаційної системи

II етап – кінець індустріалізації

Завдання на даному етапі:

- 1) мотивація;
- 2) ефективне використання ресурсів ← показники.

III етап

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

1) ефективне співвідношення ресурсів.

Профільні закони у США:

“Про цінні папери” (1933), “Про банки” (1933), “Про фондову біржу” (1934), “Про холдингові компанії” (1935), “Про банкрутство”

основа Державного регулювання фінансової діяльності

907 р. – I договір про безпеку торгівлі в Україні – Київській Русі

1938 р. – Концепція вартості капіталу Дж. Вільямсона – Cost of Capital Theory

1958 р. – запропонована і обґрунтована теорія структури капіталу – Capital Structure Model (Франко Модільяні і Мертон Міллер).

1930 р. – Концепція вартості грошей в часі І. Фішера

1921 р. – Концепція взаємозв'язку рівня ризику та дохідності Найта

1973 р. – модель оцінки опціонів Блека, Скоулза

1964 р. – модель оцінки фінансових активів з системним ризиком Шарпа

1977 р. – BSC-модель (Balanced Scorecard) – Збалансована система показників

1988 р. – Оттавська конвенція про міжнародний фінансовий лізинг → українське законодавство

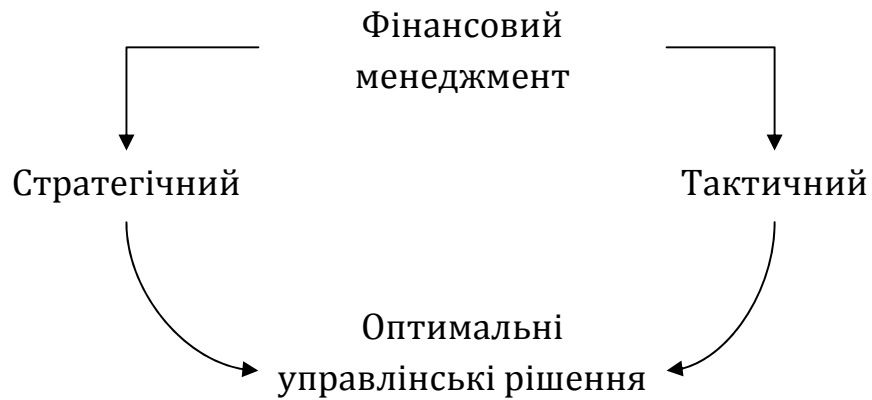
Експортний \Leftarrow Лізинг \Rightarrow Імпортний

Транзитний

1996 р. – стратегічна карта Нортон-Каплана

Схема 91

1997 р. – модель стійкого розвитку підприємства Хіггінса

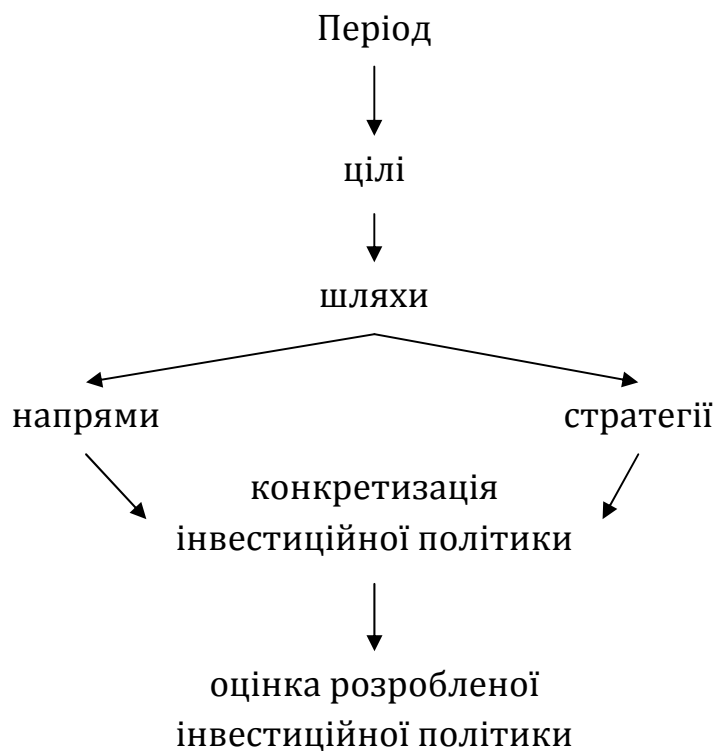
Вартість компанії = Вартість всіх звичайних акцій + вартість боргових зобов'язань + вартість частки меншості + вартість привілейованих акцій – грошові кошти еквівалентні

Функції фінансового менеджменту як системи управління:

- 1) розробка фінансової стратегії підприємства;
- 2) організаційна;
- 3) інформаційна;
- 4) аналітична;
- 5) планування;
- 6) стимулююча;
- 7) контролю.

Схема 92

Оцінка економічної ефективності інвестицій

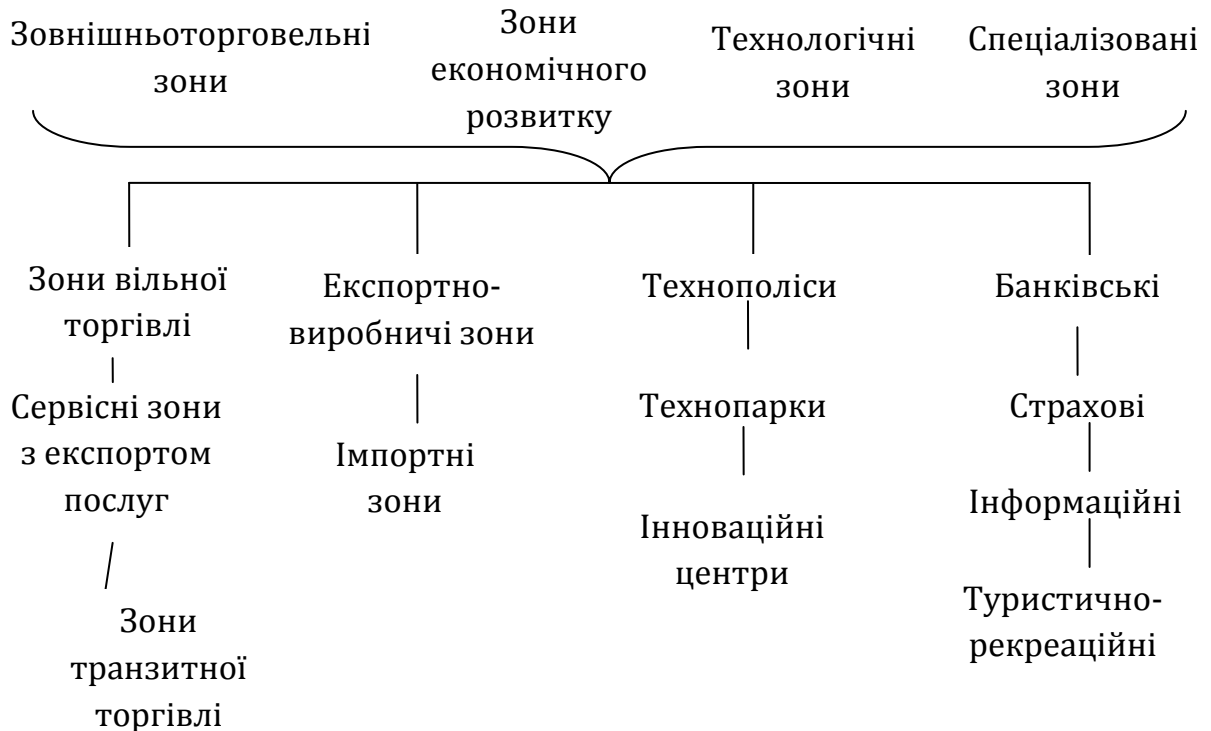

Функції фінансового менеджменту як спеціальної області управління підприємством:

- 1) управління активами ← функція;
- 2) функція управління капіталом;
- 3) функція управління грошовими потоками;
- 4) функція управління фінансовими ризиками;
- 5) функція управління інвестиціями.

Схема 93

Типи вільних економічних зон (ВЕЗ)

Розрахунок методу NPV. Знаходження IRR та MIRR

$$PV = \sum_{n=1} \frac{CF}{(1+r)^n}$$

CF – кеш-флоу дохід за кожний рік

$$NPV = PV - I_o = \sum_{n=1} \frac{CF}{(1+r)^n} - I_o$$

I_o – обсяг інвестицій (поточна вартість витрат)

$$NPV = PV - I_d = \sum_{n=1} \frac{CF_n}{(1+r)^n} - \sum_{j=1} \frac{I_j}{(1+r)^j}$$

NPV_A = Дисконтовані доходи А – Дисконтовані витрати А

NPV_B = Дисконтовані доходи Б – Дисконтовані витрати Б

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

I_d – дисконтована сума інвестиційних витрат

j – число періодів інвестування

n – число отримання доходів

r – ставка дисконтування

COF – грошові витрати проекту

CIF – прибутки

NPV, коли гроші в проект інвестуються не одноразово, а частинами протягом кількох років

NPV і IRR взаємно доповнюють один одного: NPV – вимірює обсяг D на інноваційну продукцію, IRR – оцінює спроможність проекту генерувати дохід з кожної гривні інвестицій

Визначаємо, чи дохідність більша, ніж альтернативне вкладення капіталу

$$IRR = r_A + (r_B - r_A) \cdot \frac{NPV_A}{NPV_A - NPV_B}$$

MIRR – модифікована внутрішня норма доходності (англ. modified internal rate of return)

MIRR визначаємо зі співвідношення:

$$\sum_{t=0}^n \frac{COF_t}{(1+k)^t} = \sum_{t=0}^n \frac{CIF_t(1+k)^{n-t}}{(1+MIRR)^n}$$

IRR – внутрішня норма доходності

$$PV_{\text{витрат}} = PV_{\text{кінцевої вартості}}$$

$$r_A < IRR < r_B$$

$$NPV_A > 0 > NPV_B$$

$$CF_0 + \frac{CF_1}{(1+IRR)^1} + \frac{CF_2}{(1+IRR)^2} + \dots + \frac{CF_n}{(1+IRR)^n} = 0$$

Рік	ГП, тис.	Вар. А		Вар. Б	
		Kd	PV	Kd	PV
1	інвес- тиції дохід				
Ра- зом			*		*
NPV			*		*

Теоретичний виклад

$$\sum_{i=0}^n \frac{CF_t}{(1 + IRR)^t} = 0$$

Приклад.

Для нашого проекту:

Грошові потоки

	0	1	2	3	4

	1000	500	400	300	100
	500	400	300	400	

$$-1000 + \frac{500}{(1 + IRR)^1} + \frac{400}{(1 + IRR)^2} + \frac{300}{(1 + IRR)^3} + \frac{400}{(1 + IRR)^4} = 0$$

$IRR = 14,5\%$ дисконтна ставка, яка прирівнює суму теперішніх вартостей $CF_1 - CF_4$ до витрат проекту \$1000

ВНД (IRR) – дисконтна ставка, яка прирівнює теперішню вартість (VP) прибутків від проекту до VP його витрат.

Декурсивні проценти:

$$S_i = P(1 + n \cdot r)$$

антисипативні:

$$S_d = P \cdot \frac{1}{1 - nd}$$

Облікова ставка \Rightarrow дисконтування

Антисипативні % \Rightarrow нарощення

Прості % – арифметична прогресія

$$\overline{i}_{\text{пр}} = \frac{\sum i_i \cdot n_j}{\sum n_j}$$

Складні % – геометрична прогресія

N – кількість днів

Управління активами – розмір оптимальної партії замовлень (Economic Order Quantity – EOQ)

Ціна форми V_p

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

$$V_p = \frac{NP + K}{WACC},$$

де $WACC$ – ціна капіталу; NP – чистий прибуток організації; K – відсотки за користування ризиковими джерелами

$$WACC = \sum_i^n r_i d_i,$$

де r_i – потрібна дохідність (норма прибутку) по капіталу;
 d_i – частка капіталу (інвестиційних ресурсів), одержаних з i -го джерела.

Приклад.

Розрахуємо ціну капіталу за наступними даними (табл. 1).

Таблиця 1

Вартість джерел коштів підприємства

Джерела коштів	Частка (α , %)	Потрібна прибутковість (ціна джерела), %
1	2	3
Нерозподілений прибуток	4,0	16,8
Привілейовані акції	7,0	11,5
Звичайні акції	35,5	18,4
1	2	3
Позикові кошти: банківські кредити	45,7	25,0
облігаційні позики	7,8	17,2
Всього	100,0	

$$WACC = 0,04 \cdot 0,168 + 0,07 \cdot 0,115 + 0,355 \cdot 0,184 + 0,457 \cdot 0,25 + 0,078 \cdot 0,172 = 0,207756 \text{ або } 20,8\%$$

Теоретичний виклад

Висновок: всі витрати підприємства по виплаті доходу всім власникам залучених інвестиційних коштів до зональної суми інвестиційних коштів складають 20,8%. Це означає, що підприємство може приймати інвестиційні рішення, очікувана рентабельність яких не нижче розрахованого показника.

Інвестиційний проект може бути відхилений, якщо внутрішня норма рентабельності по ньому (IRR) нижче, ніж ціна капіталу, тобто виконується умова:

$$IRR \leq WACC.$$

Приклад. Компанія реалізує інвестиційний проект вартістю 20000 грн. Структура інвестиційного капіталу наступна: 75% формується за рахунок банківського кредиту і 25% за рахунок емісії акцій.

В процесі реалізації проекту в нього було внесено зміни, які вимагали додаткових інвестицій в розмірі 5000 грн. Керівництво компанії, знайшовши додаткові джерела фінансування, вирішило зберегти первісну структуру капіталу. Однак, якщо в момент прийняття рішення про здійснення первісного проекту кредитори вимагали 20%, а акціонери – 15%, то в даний момент кредит на фінансовому ринку коштує 22%, а акціонери згодні придбати додаткові акції лише під обіцянку дивідендів на рівні 17%, вважаючи, що саме такий рівень доходу вони могли б одержати, вклавши свої кошти в інші акції з тим же рівнем ризику.

Розрахуємо показник WACC для первісного інвестиційного проекту і маржинальну вартість капіталу.

$$WACC_I = 0,75 \cdot 0,2 + 0,25 \cdot 0,15 = 0,1875 (18,75\%)$$

$$WACC_{II} = 0,75 \cdot 0,22 + 0,25 \cdot 0,17 = 0,2075 (20,75\%)$$

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Висновок: таким чином, маржинальна вартість додаткових інвестицій складе 20,75% навпроти 18,75% по раніше залучених інвестиціях. Зростання вартості капіталу зумовлене загальним подорожчанням капіталу на ринку.

Теорії:

- 1) Міллера-Модільяні – модель структури капіталу;
- 2) теорії Гордона Дональдсона;
- 3) теорія асиметричної інформації С. Майєра.

SML показує співвідношення ризику і доходності для ефективних портфелів, але нічого не говорить, як оцінюються неефективні портфелі або окремі активи. Відповідь дає лінія ринку активу SML (Security Market Line).

Теоретики фінансового менеджменту Ю. Брігхем, Л. Гапенські, Ван Хорн Дні, У. Шарп, Ф. Блек, Дж. Вільямс, Д. Дюран, Г. Марковіц, М. Скоулз, С. Росс, Е. Нікбахт, А. Гропеллі.

Якщо $NPV > 0$ – проект приймають;

$NPV < 0$ – проект відхиляють;

$NPV = 0$ – проект неприбутковий і не приймають

Проект, що потребує інвестицій в розмірі 16000 грн., передбачає одержання річного доходу в розмірі 3000 грн. протягом 15 років. Визначити доцільність такої інвестиції, якщо коефіцієнт дисконтування 15%.

$$NPV = \frac{3000}{1,15} + \frac{3000}{1,15^2} + \frac{3000}{1,15^3} + \dots + \frac{3000}{1,15^{15}} - 16000 = 17541 - 16000 = \\ = 1541 \text{ грн.}$$

Висновок: так як величина чистої теперішньої вартості $1541 > 0$, то проект може бути прийнятий.

Приклад.

Початкові інвестиції в проект складають 11000 грн. Грошові потоки є наступними:

Теоретичний виклад

Рік	1	2	3	4	5
Грошовий потік	3000	4000	2000	4000	5000

Ставка дисконту = 12%. Індекс рентабельності – ? (PI)

$$PI = \left[\frac{3000}{1,12} + \frac{4000}{1,12^2} + \frac{2000}{1,12^3} + \frac{4000}{1,12^4} + \frac{5000}{1,12^5} \right] : 11000 = 12670,11 : 11000 = 1,152$$

Висновок: оскільки $PI = 1,152 > 1$, то проект доцільно прийняти.

Якщо $PI > 1$ – проект приймають;

$PI < 1$ – проект відхиляють;

$PI = 0$ – не прибутковий і не збитковий проект.

Загальноприйняті категорії в інвестиційному аналізі:

INT – сплата % у \$;

DSO – термін сплати за угодою;

EAR – фактична річна процентна ставка %;

ЕВІТ – ЧОД (чистий операційний дохід);

$P / E = \text{Ціна} / \text{Прибутки}$;

YTC – доходність облігації;

YTM – дохід до строку погашення;

RP – премія за ризик;

M / B – ринкова вартість / балансова вартість;

TIE – своєчасний процентний дохід;

V_B (Bond Value) – вартість облігації;

S (Sales) – збут;

D – прибуток на акцію (Stock)

MARGIN або

$$ROS = \frac{\text{ЧП}}{\text{Виручка від реалізації}} \cdot 100\%$$

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

$$ROIC = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК} + \text{ДП}} \cdot 100\%$$

ROS (або MARGIN) – рентабельність продажу;

ROIC – рентабельність інвестиційного капіталу;

PB¹ – витрати на обслуговування облігацій

R – рентабельність капітальних витрат

$$CAP = \frac{\text{Активи}}{\text{ВК}} \cdot 100\%$$

CAP – коефіцієнт капіталізації

$$ROA = \frac{\text{ЧП}}{\text{Активи}} \cdot 100\%$$

ROA – рентабельність активів

$$ROE = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}} \cdot 100\%$$

ROE – рентабельність ВК

$$\text{Оборотність активів } TAT = \frac{\text{Виручка}}{\text{Активи}}$$

$$P_a = \frac{D}{r}$$

P_a – поточна ринкова вартість акції;

D – річна сума дивідендів;

r – норма дохідності акції

Для моделі Гордона:

g=const

$$P_a = \frac{D_o(1+g)}{r-g}$$

$$P_a = \sum_{i=1}^n \frac{D_i}{(1+r)^i}$$

Теоретичний виклад

$$P_a = P_1 + P_2 \frac{1}{(1+r)}$$

Чисті ОА = Поточні активи – Поточні пасиви

Поточний коефіцієнт покриття = Поточні активи / Поточні пасиви

Ліквідні активи = Поточні активи – ТМЗ

Коефіцієнт кислотного тесту = Ліквідні активи / Поточні пасиви

Номінальна вартість

$$ВК = \text{Актив} - \text{Нем. А.} - \text{ДП} - \text{ПП} = А - \text{НА} - \text{П}$$

Чиста номінальна вартість = ВК + Бюджетне фінансування +
Доходи майбутніх періодів + Нерозподілений прибуток

$$P_a = \frac{I \cdot (1 - b)}{r - b \cdot k}$$

P_a – прибуток підприємства, спрямований на розвиток виробництва;

I – очікуваний прибуток;

b – частка прибутку на інвестування;

r – норма дохідності акцій;

k – дохідність вкладень в розвиток фірми

Інвестор прогнозує прибуток в наступному році. Дано частку прибутку, спрямовану на реінвестування і норму дохідності

Якщо акції котируються за ціною $< P_a$, то вони недооцінені і є сенс вкладати кошти в них

$$D_{\text{сук}} = \frac{\sum D_i + (P_t - P_o)}{P_o} \times 100\%$$

$D_{\text{сук}}$ – сукупна (повна) дохідність акції;

D_i – річний дивіденд в i -ому році;

P_t – ринкова вартість акції;

P_o – вартість придбання акції

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Для облігації з нульовим купоном:

$$P_{\text{обл}} = \frac{N}{(1+r)^n} = N \times PV_{r,n}$$

Якщо строк погашення менше одного року з 0-вим купоном:

$$P_{\text{обл}} = \frac{N}{\left(1 + r \cdot \frac{T}{365}\right)}$$

де T – кількість днів до погашення

$$D_{\text{сер}} = \frac{\sum D_i + (P_t - P_o)}{P_o T} \times 100\%$$

$D_{\text{сер}}$ – середньорічна сукупна (кінцева) дохідність акцій

Повна дохідність

$$D_{\text{к}} = \frac{\frac{P_1 - P_o}{n} + C}{P_o} \times 100\%$$

(коли порівнюють облігації)

Дохідність \rightarrow max

$$D_{\text{кор}} = \frac{D + (P_t - P_o)}{P_o} \times \frac{365}{T} \times 100\%$$

$D_{\text{кор}}$ – це $D_{\text{сер}}$ за короткостроковими операціями

Поточна ринкова вартість у разі фіксованого купону:

$$P_{\text{обл.}} = \frac{C}{r}$$

тобто це нескінченно спадна геометрична прогресія;

Купонна ставка $D_{\text{к}} = \frac{C}{N} \cdot 100\%$

Поточна дохідність $D_{\text{п}} = \frac{C}{P_{\text{обл.}}}$

Теоретичний виклад

$$P_{\text{обл}} = \sum_{i=1}^n \frac{C}{(1+r)^i} + \frac{N}{(1+r)^n} = CPVA_{r,n} + N \cdot PV_{r,n}$$

$P_{\text{обл}}$ – поточна вартість облігації з періодичними %;

N – номінал облігації;

C – річні купонні виплати

⇐ Базова математична модель оцінки грошової вартості %

Частіше за 1 раз на рік:

$$P_{\text{обл}} = \sum_{i=1}^{n \cdot k} \frac{C/k}{(1+r/k)^i} + \frac{N}{(1+r/k)^{n \cdot k}}$$

k – періодичність виплати процентів

Очікуваний дохід з дисконтними облігаціями УТМ:

$$D_d = \left(\frac{N}{P_{\text{обл}}} \right)^{1/n} - 1$$

Для безстрокових облігацій:

$$D_{\text{обл}} = \frac{C}{P_{\text{обл}}}$$

Якщо всі % сплачують в момент погашення облігації:

$$P_{\text{обл}} = \frac{N + C_k}{(1+r)^n}$$

C_k – сума процентів по облігації

Доходність фінансових операцій

Доходність за період:

$$r = \frac{P_n}{P} - 1$$

де P – початково інвестовані кошти;

P_n – сума, одержана через n років.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Приклад. Міжнародна компанія має 10000 грн. і бажає подвоїти цю суму через 3 роки. Яка дохідність цієї операції?

$$r = \frac{20000}{10000} - 1 = 1 \text{ або } 100\%$$

Висновок: таким чином, капітал міжнародної компанії за 3 роки зросте на 100%.

Приклад. Визначте поточну вартість внеску, майбутня вартість якого через 4 роки оцінюється у 1200,0 грн. Ставка дисконтування – 18,0%.

Розв'язок

$$P_4 = \frac{1200,0}{(1+0,18)^4} = 618,6 \text{ грн.}$$

Висновок: розрахункова поточна вартість внесу має становити 618,6 грн.

Дохідність з розрахунку на рік:

$$r = \sqrt[n]{\frac{P_n}{P}} - 1 \text{ (середня геометрична)}$$

n – число років.

Приклад.

Знайти вартість кредиту, виражену річною відсотковою ставкою, якщо основна сума кредиту 30000 грн., а сума при погашенні – 70000 грн. кредит виданий на 2 роки.

Розв'язання

$$r = \sqrt{\frac{70000}{30000}} - 1 = 0,5275 \text{ або } 52,75\%$$

Теоретичний виклад

Приклад. Щорічно (наприкінці року) на рахунок надходить 500,0 грн., норма доходності – 20%. Яку суму буде накопичено на рахунку через 5 років?

Розв'язання

Для розв'язання завдання визначимо майбутню вартість ануїтету. Вона становитиме:

$$FA_{post} = R \times \frac{(1+r)^n - 1}{r} = 500,0 \times \frac{(1+0,2)^5 - 1}{0,2} = 3725,0 \text{ грн.}$$

Висновок: через відповідний період на рахунку буде накопичено 3725,0 грн.

Якщо складний відсоток нараховують m разів на рік, то дохідність за рік:

$$r = m \left(\sqrt[mn]{\frac{P_n}{P}} - 1 \right)$$

Приклад.

Знайти вартість кредиту, виражену річною відсотковою ставкою, якщо основна сума кредиту 30000 грн., а сума при погашенні – 70000 грн. Кредит виданий на 2 роки з нарахуванням відсотків 1 раз у півроку.

$$r = 2 \left[\sqrt[2 \cdot 2]{\frac{70000}{30000}} - 1 \right] = 0,4719 \text{ або } 47,19\%$$

Якщо відсоток нараховується безперервно, то дохідність в розрахунку на рік:

$$r_n = \frac{\ln\left(\frac{P_n}{P}\right)}{n}$$

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Для короткострокових операцій дохідність визначають:

$$r = \left(\frac{P_t}{P} - 1 \right) \frac{360}{t}$$

$$r = \left(\frac{P_t}{P} - 1 \right) \frac{365}{t}$$

Приклад.

Розрахувати дохідність інвестицій, виражену річною відсотковою ставкою, основна і нарощена суми яких складають 18000 грн. і 16000 грн. відповідно. Термін інвестування 3 місяці. Фінансовий рік – 360 днів.

$$r = \left(\frac{18000}{16000} - 1 \right) \frac{360}{90} = 0,5 \text{ або } 50\%$$

$$r_{\text{еф}} = \left(1 + \frac{rt}{360} \right)^{\frac{360}{t}}$$

$r_{\text{еф}}$ – ефективна дохідність в розрахунку на рік

$$r_{\text{еф}} = \left(1 + \frac{0,5 \cdot 90}{360} \right)^{\frac{360}{90}} - 1 = 0,6018 \text{ або } 60,18\%$$

Оскільки $x^{\frac{a}{b}} = \sqrt[b]{x^a}$, то $r = \sqrt[\frac{t}{360}]{(1 + r_t)} - 1$

$$r = \sqrt[\frac{90}{360}]{(1 + 0,125)} - 1 = 0,6018 = 60,18\%$$

Інфляція та відсоткові ставки.

Приклад.

Номінальна ставка відсотку дорівнює 12% річних, темп інфляції – 6%. Визначити реальну ставку відсотку.

$$y = 12\% - 6\% = 6\%$$

Економічні моделі транснаціональної діяльності

Модель Хірша:

Умови:

експорт, якщо

$$\begin{cases} C + M^* < C^* + A^* \\ C + M^* < C^* + D^* \end{cases}$$

прямі закордонні інвестиції, якщо

$$\begin{cases} C + A^* < C^* + M^* \\ C + A^* < C^* + D^* (A^* < D^*) \end{cases}$$

ліцензування, якщо

$$\begin{cases} C^* + D^* < C^* + A^* (D^* < A^*) \\ C^* + D^* < C + M^* \end{cases}$$

Форвардний курс і методи його визначення

Типові приклади:

Розрахунок форвардного курсу USD / UAH для пр. Б.

$$E_{\text{кз}} = C_{\text{кк}} \cdot \left(1 - \frac{\delta_1}{R_1}\right) + E_c \left(1 - \frac{\delta_2}{R_2}\right) \cdot 100$$

$$E_{\text{кз (Б)}} = 0,05 \cdot \left(1 - \frac{221}{580}\right) + 3 \cdot \left(1 - \frac{350}{410}\right) \cdot 100 = 3,156\%$$

Рівень ефективності свопу:

$$E_c = 0,00377 \text{ за умовою}$$

Аналогічно проводиться розрахунок форвардного курсу USD/UAH для пр. А.

Розрахунок рівня ефективності варіанту "А" за депорту:

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

$$E_{cy} = \frac{\text{Купівля} - \text{Продаж}}{\text{Продаж}} \cdot \frac{360}{90} = \frac{5,5544 - 5,5547}{5,5547} \cdot \frac{360}{90} = 0,00075;$$

Розрахунок варіанту "Б":

$$E_{cp} = \frac{5,6024 - 5,6017}{5,6017} \cdot \frac{360}{90} = 0,0048$$

Проект Б – відзначається вищою ефективністю.

Визначення необхідної норми прибутковості інвестицій із урахуванням інфляції

1) Визначення реального рівня доходу на активи підприємства:

$$r_p = \frac{r - T_i}{1 + T_i}$$

де r_p – реальний дохід; r – номінальний дохід; T_i – темп інфляції.

2) Майбутня вартість активів підприємства із урахуванням отриманих доходів і впливу інфляції:

$$S_n = P \times [(1 + r_p) \times (1 + T_i)]^n$$

P – вартість активів на дату балансу

3) Теперішня вартість:

$$P_p = \frac{S_n}{[(1 + r_p) \times (1 + T_i)]^n}$$

4) Сума премії (необхідна) за рівень інфляції:

$$\Pi_i = P \times T_i$$

5) Загальна сума необхідного прибутку на активи:

$$D_n = D_p + \Pi_i = \text{реальний дохід} + \text{премія}$$

6) Рівень прибутку на активи:

Теоретичний виклад

$$P_{\text{дн}} = \frac{D_{\text{н}}}{S_{\text{н}} - P} - 1$$

Арбітражні операції з євровалютами

Типова задача

Лондонський банк отримав пропозицію про розміщення стерлінгового депозиту з процентною ставкою 10%, але зараз у нього не має достатньо кредитних ресурсів. Він може купити фунт стерлінгів за курсом спот, що дорівнює 1,5675 дол. Завдяки цій операції банк отримає премію в розмірі 0,0085 дол. за 1 £. Водночас банк може надати на 3 місяці доларову позику в США з % ставкою 12,5%.

Розв'язання

Результати цієї операції підраховуються:

$$\frac{\text{Курс форвард} - \text{Курс спот}}{\text{Курс спот}} \times \frac{365}{90} \times 100 = \frac{0,0085}{1,5675} \times \frac{365}{90} \times 100 = 2,199\%$$

Банк може виплачувати 10% за вкладом і 2,199% за своп, тобто всього 12,199%.

Прибуток від позики становить для банку:

$$12,5 - 12,199 = 0,30\%$$

Якщо розмір £-депозиту становить 1000000£, то:

$$\text{Прибуток} = 0,30\% \times 1000000 = 0,0030 \times 1000000 = 300\text{£}$$

Приклад.

Форвардна валютна премія чи дисконт розраховується (форвардний диференціал):

$$FD(\text{pm, dis}) = (\text{FR} - \text{SR}) / \text{SR} * 100\% * 360 / t$$

FR – форвардний курс;

SR – спот-курс; t – строк (у днях) дії форвардної угоди.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Щоденно SR, FR на 30, 90,180 днів публікують “The Wall Street Journal”, “Reuters”, “Financial Times”.

Пряме котирування валюти = 1/Непряме

Креативний менеджмент \Leftarrow Інноваційний менеджмент

В 1979 засновані біржі кави, цукру й какао CSCE (Нью-Йорк).

Відкриті торги \rightarrow Нью-Йорк. Всесвітній Торговий центр

Нью-Йорк \leftrightarrow (арбітраж) \leftrightarrow Лондон

EAR – ефективна ставка, протилежна до номінальної.

$$EAR = \left(1 + \frac{i_{nom}}{m}\right)^m - 1$$

де $\frac{i_{nom}}{m}$ – періодична ставка; m – кількість періодів на рік

Зазвичай $EAR > APR$ APR – відсоткова ставка у річному численні.

$APR =$ періодична ставка \times кількість періодів на рік

Періодична ставка $i_{per} = \frac{i_{nom}}{m}$

YTM – прибуток до строку оплати

$$V_b = \sum \frac{\text{Відсотки}}{(1 + k_d)^n} + \frac{\text{Вартість номінальна облигації}}{(1 + k_d)^n}$$

Підбирають $k_d = YTM$ трудомісткий процес

Метод еквівалентного річного ануїтету (ЕРА або ЕАА)

1. Знаходимо значення ЧТВ кожного проекту.
2. Постійний грошовий потік ануїтету (ЕРА), що має таку ж теперішню вартість, як і ЧТВ кожного проекту.
3. Проект з найвищою ЕРА завжди буде мати найвищу ЧТВ.

Метод ланцюгового заміщення – метод порівняння проектів з неоднаковим життям, який припускає, що кожний проект можна повторювати стільки разів, скільки необхідно, щоб зрівняти різниці у житті, потім порівнюють ЧТВ протягом цього спільного життя та відбирається проект з вищою ЧТВ.

Доцільно відібрати проект іноді з повторенням, ніж проект одноразовий.

Теоретичний виклад

$$NPV_{\text{повт}} > NPV_{\text{одн}}$$

IRR також

Моделювання Монте-Карло – аналіз ризику, коли можливі випадки моделюються в комп'ютері, обчислюють рівень прибутку та індекси ризикованості.

Вартість капіталу проекту, лінія SML

$$k_p = k_{RF} + (k_M - k_{RF})\beta_p \quad \text{МОКА}$$

k_{RF} – безризикова ставка прибутку

k_M – потрібна ставка прибутку по ринковому портфелю

β_i – бета-коефіцієнт цінних паперів

$k_M - k_{RF} = RP_M$ – премія за ринковий ризик

$$\beta_p = w_1\beta_1 + w_2\beta_2 + \dots$$

Якщо він = 0,5 – менший в 2 рази ризик;

= 1 – середній;

= 2,0 – в 2 рази більший ризик.

Бета-коефіцієнт – показник відносної нестійкості цін акцій – коваріація акцій відносно решти ринку

$$\beta = \frac{\text{cov}(R_i, R_p)}{\sigma_p^2} = \frac{\text{коваріація}}{\text{дисперсія (квадрат середньоквадратичного відхилення)}}$$

Очікуваний прибуток по портфелю – питома середня величина очікуваного прибутку по активах, які входять до портфелю.

$$\widehat{k}_p = w_1\widehat{k}_1 + w_2\widehat{k}_2 + \dots + w_n\widehat{k}_n = \sum_{i=1}^n w_i \widehat{k}_i$$

\widehat{k}_i – очікувані прибутки по окремим цінним паперам

w_i – питомі величини

\bar{k} – реалізовані ставки прибутків – прибуток, фактично отриманий за певний минулий період. Фактичний прибуток майже завжди відрізняється від очікуваного прибутку.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Коефіцієнт кореляції r – міра ступеню співвідношень двох змінних.

$$k = \frac{\text{cov}(R_i, R_p)}{\sigma_i \cdot \sigma_p}$$

σ – середнє квадратичне відхилення

$CV = \frac{\sigma}{\hat{k}}$ – коефіцієнт варіації

– ступінь ризику на одиницю прибутку на вкладені кошти

Очікуваний рівень прибутку:

$$k = \sum_{i=1}^n P_i k_i$$

Суть CAPM: необхідна ставка прибутку по цінним паперам = безризикова ставка повернення + премія за ризик

$FVIF_{i,n} = (1 + i)^n \Rightarrow FV_n = PV(FVIF_{i,n})$ – це фактор майбутньої вартості відсотку i та n .

Рента $FVA_n = PMT \sum_{i=1}^n (1 + i)^{n-t} = PMT \times (FVIFA_{i,n})$

$$PV(\text{довічна рента}) = \frac{\text{виплати}}{\text{відсоткова ставка}} = \frac{PMT}{i}$$

Поточна вартість нерівномірних потоків готівки:

$$PV = \sum CF_t \left(\frac{1}{1+i} \right)^t = \sum_{t=1}^n CF_t (PVIF_{i,t})$$

Виплати (PMT) – термін, що визначає рівні потоки готівки у рівні періоди часу.

$$PVA_{\text{бексельна рента}} = PVA_{\text{звичайна рента}} \times (1 + i)$$

FVA аналогічно

Неперервна $PV = FV_n (e^{-in})$

Модель оцінки вартості основної облігації:

Теоретичний виклад

$$V_B = \sum_{t=1}^N \frac{INT}{(1+k_d)^t} + \frac{M}{(1+k_d)^N}$$

M – номінал облігації

INT – виплати = PMT

або

$$V_B = INT(PVIFA_{k_d, N}) + M(PVIF_{k_d, N})$$

Вартість боргу = процентна ставка – економія на податках
 $= k_d(1-T) = k_d - kdt$

Вартість привілейованих акцій = $k_{ps} = D_{ps}/P_n$ = дивіденди по привілейованих акціях / чиста ціна випуску

RP – премія за ризик

$$k_s = k_{RF} + RP$$

k_s – необхідна норма прибутку

KRF – безпечна ставка

Коефіцієнт TIE – коефіцієнт, який вимірює здатність фірми виконувати свої щорічні зобов'язання за відсотковим прибутком.

$$TIE = \frac{EBIT}{I} = \frac{\text{прибуток до відрахування \% за кредит від прибутку та податків}}{\text{витрати за відсотковим процентом}}$$

Операційний прибуток \approx EBIT

Форми євронот

Форми євронот: європапери, акцепти, депозитні сертифікати.

1984 – CME + SIMEX створили спільну систему розрахунків по ф'ючерсних контрактах.

CME – Чикаго; SIMEX – Сінгапур.

Азійський фінансовий ринок

Токійська фондова біржа – одна з найбільших у світі, конкурент – Нью-Йоркська (1 місце по обсягу акцій)

Особливість \Rightarrow жорсткий лістинг

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

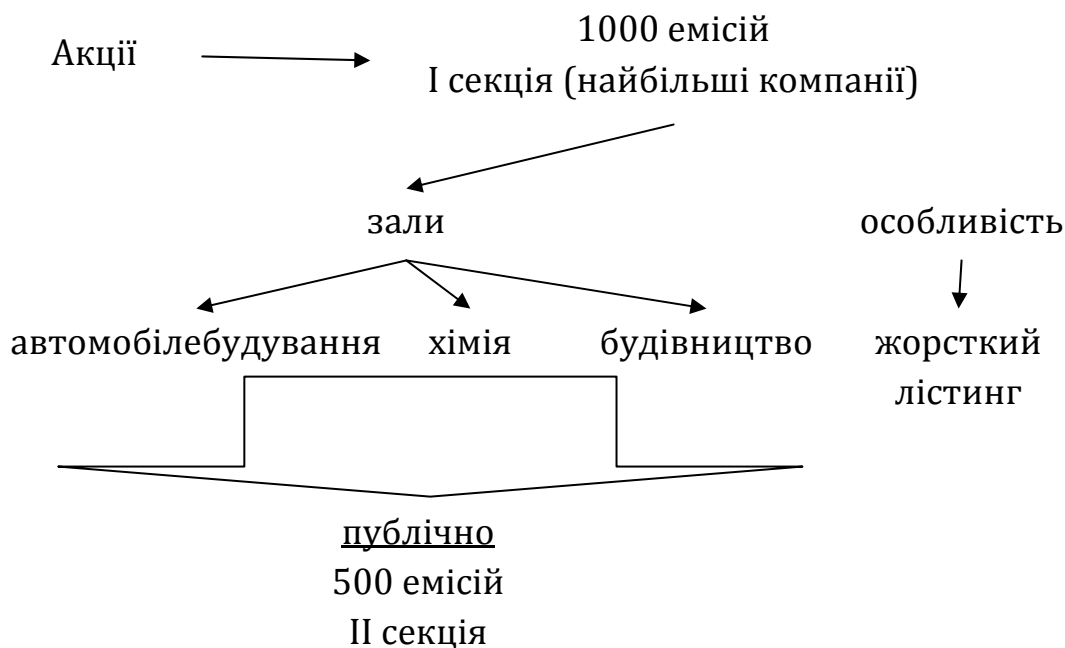
Мін одиниця = 1000 акцій.

За 10 років в Нью-Йорку кількість емісій зростає на 44%.

1999 – створено “Mothers” – ринок для венчурних компаній

3 брокери через Internet: “Monex Inc.”, “E*Trade Japan KK”, “DLJ Direct Inc.”, “SFG Securities, Inc.”

Схема 94

1985 – введено японські облігації

Схема 95

облігації самурай 1988

ф'ючерси 1988

опціони 1990

Теоретичний виклад

1988 – індекс цін Токійської ТОРІХ

1990 – введені опціони на ф'ючерси

Біржі: Тайбей, Гонконг, Сінгапур, Сеул, Бангкок, Джакарта, Бомбей.

1969 – ріст Гонконгської біржі

1989 – SEHR – Stock Exchange of Hong Kong

Держ. → SFC – Securities and Futures Commission

Найспекулятивніший ринок – Тайванська біржа → відкриті фонди: Formosa Fund; Taipei Fund; Taiwan Fund.

Лeverиджі

Рівень фінансового лeverиджу (англ. – degree of financial leverage):

$$DFL = \frac{T_{\text{ЧП}}}{\text{ТП}_{\text{EBIT}}} = \frac{\text{темп зміни ЧП}}{\text{темп зміни EBIT}}$$

або те ж саме
$$DFL = \frac{\text{Операційний прибуток}}{\text{Операційний прибуток} - \text{Видатки на \%}}$$

$$\text{ЕФЛ} = (1 - C_{\text{под.на приб.}})(\text{Рентабельність активів валова} - \text{Ставки \% за позиковий капітал}) \cdot \frac{\text{сума ПК}}{\text{ВК}}$$

ПК – позиковий капітал;

ВК – власний капітал

$(1 - C_{\text{под.на приб.}})$ – податковий коректор фінансового лeverиджу

(Рентабельність активів валова – Ставки % за позиковий капітал) – диференціал фінансового лeverиджу

$\frac{\text{сума ПК}}{\text{ВК}}$

– коефіцієнт (плече) фінансового лeverиджу

Сума сукупного лeverиджу DTL (degree of total leverage):

$$DTL = \frac{T_{\text{ЧП}}}{T_D} = \frac{\text{темп зміни ЧП}}{\text{темп зміни доходу}}$$

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

$$DTL = DFS \times DOL$$

Рівень поточного левериджу:

$$DOL = \frac{\text{відсоткова зміна } EBIT}{\text{відсоткова зміна в збуті}}$$

EPS – точка індивідуальності – прибуток з акції

Метод чистої гри – середня бета – для групи компаній

ДНФ(AFN) = необхідне збільшення в активах – автоматично зростаючі пасиви – збільшення нерозподілених прибутків

$$AFN = \left(\frac{A}{S}\right) \Delta S - \left(\frac{L}{S}\right) \Delta S - MS_1(1 - d)$$

A/S – коефіцієнт інтенсивності капіталу

d – коефіцієнт виплачуваності дивідендів – відсоток прибутків, виплачуваних у формі дивідендів

$$ADS = \frac{\text{Річний обсяг}}{360} - \text{середній обсяг щоденного продажу}$$

Термін заборгованості з продажу DSO – середня тривалість часу, необхідного для інкасації сум з кредитного платежу

Дебіторська заборгованість становить: $ADS \times DSO$

Модель Баумоля про оптимальний баланс готівки:

$$\text{Оптимальний переказ (трансфер) готівки} = C^* = \sqrt{\frac{2FT}{k}}$$

де F – фіксовані витрати від проведення торгівлі цінними паперами

T – загальна сума чистої нової готівки

k – оптимальні тримання

**Умови Даннінга. Грант-елемент.
Постулати Міллера-Модільяні**

Shell – нафта і газ у 40 країнах.

458 млрд. \$ виручка; 45000 АЗС

26 млрд. \$ чистий прибуток

Exon-Mobile: марки Exon, Mobile, Esso.

ПЗІ тест

Умови Даннінга:

- 1) переваги права власності (матеріальні і нематеріальні активи);
- 2) ефективний зарубіжний ринок;
- 3) інтернаціоналізація.

Грант-елемент – показник рівня пільг, аби відрізнити фінансову допомогу від коштів, що запозичуються.

Вважається, що дохід кредитора від надання коштів = 10%.

$$E_{gr} = \left(1 - \sum_{i=1}^t \frac{B_i}{A(1+a)^t} \right) \cdot 100,$$

де E_{gr} – грант-елемент;

B_i – фактичні платежі з погашення боргу;

t – термін позики;

A – розмір позики;

a – %

Якщо $E_{gr} \geq 25\%$, то це фінансова допомога

STF – фінансування системне

SBA – стенд-бай

EFF – розширене фінансування

$$V = S + B$$

V – вартість компанії;

S – власний капітал;

B – борг

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Постулати Міллера-Модільяні:

- 1) конкуренція;
- 2) безризиковий %;
- 3) 0 податків;
- 4) немає витрат на банкрутство;
- 5) класифікація фірм за результатами доходів.

X – ліквідаційна вартість

$X > B \Rightarrow$ власники акцій $X - B$

Очікування приведення вартість боргу і ВК на момент ліквідації:

$$V = \frac{1}{(1+k)^t} E[\max\{X - B, 0\} + \min\{X, B\}]$$

$\max\{X - B, 0\}$ – вартість на момент ліквідації;

$\min\{X, B\}$ – платіж кредитора;

k – ставка дисконтування;

t – час до ліквідації;

E – оператор математичного очікування.

Витрати капіталу Міллера-Модільяні (R_c):

$$R_c = \left[\left(\frac{S}{V} \right) R_s + \left(\frac{B}{V} \right) R_b \right]$$

R_s – прибуток власникам на одиницю капіталу;

R_b – прибуток кредиторам на одиницю боргу

Вартість капіталу фірми – дисконтована вартість ЧГП (прибут.).

Теорія Модільяні-Міллера заперечує традиційне існування оптимальної структури капіталу корпорації, що мінімізує витрати.

Оптимального рівня фінансового левериджу для окремої корпорації не існує.

Регіональні підрозділи корпорацій

Головні регіональні управління – відповідають за всі види діяльності концерну у відповідному регіоні.

“General Motors” – ГРУ в Сінгапурі по філіях в Океанії та Австралії.

Регіональні виробничі управління – по лінії виробництва продукту, “Hewlett-Packard” в Європу із США.

Функціональні зв'язки у міжнародній економіці – полі діяльності транснаціональних корпорацій

НД + непрямі податки = ЧВП

ЧВП + амортизація = ВВП

ВВП + Чистий факторний дохід = ВНП

ВНП + Чисті трансферти = ВНД

- різниця доходів від інвестиційної діяльності
- різниця переказів резидентів
- різниця рентних платежів
- різниця авторських гонорарів

ВВП – додана вартість, що виготовляється резидентами всередині країни

Рух товарів у СНР: товари взагалі, товари для обробки, ремонт товарів, товари, куплені в порту перевізником, немонетарне золото.

Рух послуг у СНР: транспорт, подорожі, інші послуги.

Рух доходу в СНР: зарплата зайнятих, дохід на інвестиції.

Рух поточних трансфертів у СНР → належать: урядові платежі, платежі галузей.

Рух капіталу в СНР: капітальні трансферти, приватні прямі інвестиції, портфельні інвестиції, інші інвестиції, резервні активи.

Резиденти – всі інституційні одиниці, які постійно знаходяться на території певної країни, незалежно від їх громадянства або належності капіталу.

Сальдо бюджету – різниця між сумою надходжень до бюджету і загальною сумою його витрат.

Теорії міжнародної торгівлі як історичні передумови діяльності ТНК на світовому ринку

1752 – модель Х'юма “ціна-золото-потоків”

В “Oxford Paperback Encyclopedia” (1998) меркантилізм – економічне вірування (belief) XVII ст., що обґрунтовувало повну експлуатацію природних ресурсів для сприяння (to promote) експорту й обмеження імпорту. Меркантилісти вірили, що володіння золотом (gold) або сріблом (silver) було вкрай важливим (all-important), і країни без джерела дорогоцінного металу (without a source of precious metal) повинні були одержувати його за допомогою торгівлі (must obtain it by commerce). Багатство залежить здебільшого від торговельного балансу.

Формула “Circulating medium” – гроші як засіб обігу.

Меркантилізм тісно пов'язаний з результатами Великих географічних відкриттів, що зумовили первісне нагромадження капіталу.

Праці меркантилістів:

☞ “Короткий трактат про засоби забезпечити золотом і сріблом королівства, позбавлені родовищ дорогоцінних металів” (Італія, 1613, А. Серра).

☞ “Вільна торгівля...” (Англія, 1622, Е. Міссельдейн).

☞ “Вигода і добробут Англії” (А., 1663, С. Фортрей).

Найдавніше – Ж. Боден (1530-1596) – автор “6 книг про республіку”.

1581 – памфлет у віршах В. Стаффорда “Побіжне обговорення англійської політики” → заборона вивезення сировини.

1601 – Д. Малейнс “Про рак, що роз’їдає англійську державу”.

Теоретичний виклад

Ідеї раннього меркантилізму

3 чинники занепаду багатства:

- 1) вивіз грошей (золото, срібло);
- 2) дешевий експорт;
- 3) дорогий імпорт.

1615 – Монкретьєн “Трактат про політичну економію” – контроль держави за промисловістю та аргументи проти свободи торгівлі.

1665-1683 – реформи Кольбера: фінансова, флотова, торговельна.

Погляд Локка – багатство не абсолютне, а відносне ⇒ порівнянність

Р. Кантільйон – перевага ↑ → більше грошей в обігу

Т. Ман: гроші (багатство: Au і Ag)

Т. Ман – стратег міжнародної торгівлі.

До речі, англійський історик ХХ століття порахував, що до 1764 року було опубліковано аж 2377 праць із меркантилізму.

Пізній ← меркантилізм → Ранній

Ідеї меркантилістів: спекуляція, продати за кордон більше, чим купується там.

Ранній меркантилізм ≡ монетарна система

Заходи пізнього меркантилізму (Ман, Серра, Монкретьєн):

- 1) захоплювати зовнішні ринки завдяки дешевим товарам;
 - 2) перепродувати товари одних країн в інших;
 - 3) допускати обмежений імпорт товарів (крім предметів розкоші);
 - 4) вивозити золото і срібло для обслуговування ЗТО.
1. Теорія грошового балансу – Стаффорд, Скарuffі.

Філософія Х'юма відкидала можливість точності знань (possibility of certainly in knowledge)

Автор “Трактату про природу людини” (1739-1740) та “Історії Англії” у 5 томах.

Учений довів, що резерви банківських металів визначаються обсягом її економіки (1) та її потребою (2) у грошах як засобах платежу.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Основоположення:

- 1) уряду не слід постійно втручатися у сферу міжнародної торгівлі;
- 2) якщо уряд країни не хоче, щоб її економіка зростала, він повинен зменшити бар'єри на шляху товарів з інших країн.

А. Сміт розробив теорії праці (labor), розподілу (distribution), зарплати (wages), цін (prices) та грошей (money), міні втручання держави (minimal state interference in economic matters).

Теорія специфічних факторів виробництва (Самуельсона-Джонса): основою міжнародної торгівлі є різниця у відносних цінах на товари, які виникають в силу різної забезпеченості країн специфічними факторами виробництва

ФВ для експортного сектору → розвиваються

ФВ для імпорту → скорочуються

Закон спадної дохідності

Теорема Вольфганга-Столпера-Самуельсона

Міжнародна торгівля призводить:

⇒ власник ФВ, які інтенсивно використовуються для виробництва товару, ціна на який зростає → зростають доходи

⇒ якщо ціна спадає → зниження ціни фактора

Теорема співвідношення пропозиції фактора та збільшення (обсягу) виробництва Т. М. Рибчинського

$S_f \uparrow \Rightarrow Q \uparrow, D \uparrow$ у галузі, де цей фактор використовується інтенсивніше і до скорочення виробництва в інших галузях.

S_f – пропозиція одного з факторів

Примітка: Закон спадної дохідності – передбачає, що додатковий обсяг продукції від послідовного збільшення одного фактора виробництва зменшується, коли інші фактори = const

- ефект підсилення Джонса

Теоретичний виклад

↑↑

↑

виробництво і дохід власників ФВ \Leftrightarrow забезпечення цим фактором виробництва

- теорія торгівлі в умовах монополістичної конкуренції Пола Кругмана

Монополістична конкуренція – ситуація на ринку, коли велика кількість виробників пропонує подібну, але не ідентичну продукцію, тобто вона базується на диференціації продукції.

Олігополістична конкуренція – модель ринкової структури, за якої небагато великих фірм монополізують виробництво і реалізацію основної маси товарів.

Досконала конкуренція – ринкова ситуація, за якої багато виробників продають ідентичну продукцію і жоден з них не може контролювати ринок.

Чиста монополія – ситуація, коли 1 продавець і багато покупців, які не мають вибору, а тому змушені купувати товари за встановленою монополістом ціною.

q – кількість фірм на ринку

1) $q \uparrow \rightarrow Q \downarrow$; Витрати на одиницю товару середні \uparrow

2) $q \uparrow \rightarrow P \downarrow$

3) P_D – ціна попиту

P_C – середньоринкові ціни

$P_D > P_C \rightarrow q \uparrow$ додаткова кількість фірм і навпаки

Теорії платіжного балансу

1. Теорія автоматичного саморегулювання платіжного балансу – Д. Юм і Д. Рікардо XVIII ст.
2. Теорія внутрішньої та зовнішньої рівноваги – Харрод, Мандел.
3. Теорія інструментально-цільового методу регулювання платіжного балансу – Мод, Тінберген.
4. Теорія нормативного регулювання – Вільямсон, Міллер \rightarrow

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

антициклічне і антиінфляційне регулювання.

5. Монетарна теорія: відкритість.

6. Теорія міжнародного регулювання платіжного балансу = кейнсіанство + неокейнсіанство + монетаризм

Міжнародний рух капіталу: правило Вальраса

Міжчасова торгівля – збільшене поточне споживання за рахунок скорочення споживання в майбутньому (запозичення) або занижене поточне споживання на користь більшого споживання в майбутньому (кредитування).

Правило Вальраса – вартість імпорту країни = вартості експорту і чистих зарубіжних продаж активів і відсотків за ними

Право входу – сукупність правил, щоб ТНК було дозволено створювати філію на території суверенної держави.

Сприятливий правовий режим для іноземних інвесторів, такий як і для вітчизняних інвесторів – справедливий і недискримінаційний режим.

Виробничі функції Φ – нейтрального екзогенного НТП, в основі яких моделі Солоу, Харрода та Хікса математично складні і не дають можливості встановити причинно-наслідкові зв'язки. Проте В. Леонт'єв визнає 2 напрямки. Л. Вальрас – графічний опис процесу ціноутворення; категорійний апарат Джевонса.

виробнича функція Кобба-Дугласа

→ Моделі економіки: статичні (Вальраса),
“формалізаційно”-динамічні (Неймана)

1995 – криза в Мексиці → економічна допомога американським інвесторам

Теоретичний виклад

1999-2002 – Латиноамериканська криза – Аргентина ← удар по економіці відпливу капіталу

Щодо технології \Rightarrow у 1671 році Лейбніц видав працю “Суспільство і економіка”

Парадокс Метцлера – імпорнтний тариф може привести як до падіння, а не збільшення внутрішньої ціни на імпорнтний товар у випадку сильного падіння його відносної ціни на світовому ринку в результаті введення тарифу.

Оптимальний митний тариф – такий рівень мит, який забезпечує максимізацію економічного добробуту.

Торговий договір – вид міждержавних угод, який встановлює принципи і режим двосторонньої торгівлі.

Важливими категоріями в міжнародній торговій політиці є “надлишок виробника” і “надлишок споживача”.

Надлишок виробника = поточна Ринкова вартість – Ц мінімальна, за якою виробник готовий придбати свій товар

Надлишок споживача = Ринкова ціна, за якою товар – Ц max, котру він готовий заплатити

Режими та принципи:

Режим найбільшого сприяння – не менш сприятливий режим, який надається державами одна одній у міжнародному договірному порядку у галузі торгівлі, мореплавства, правового стану громадян, мит тощо, ніж той, який наданий чи буде наданий кожній із сторін, що домовляються, будь-якій III стороні.

Основна форма преференцій – тарифні пільги.

Ініціація процедури банкрутства корпорації

Модель Альтмана виглядає у формі виразу:

$$Z = 0,012X_1 + 0,014X_2 + 0,033X_3 + 0,006X_4 + 0,999X_5$$

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Z – залежна змінна;

X1, X2, Xn – незалежні змінні;

X1 – Робочий капітал / Валюта балансу;

X2 – (Нерозподілений прибуток + Резервний капітал) / Валюта балансу;

X3 – Звичайний прибуток до оподаткування + % за кредит / Валюта балансу;

X4 – Ринкова вартість / Позичковий капітал;

X5 – Чиста виручка / Валюта балансу

До 1,8 висока імовірність банкрутства;

1,81-2,67 – неоднозначно;

≥2,67 – низька

Ефективність санації розраховується за такою формулою:

$$E = \frac{\Delta \text{Прогнозований прибуток}}{\text{Вклади по санації}}$$

За Міністерством

$$Z = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + a_3X_3 + a_4X_4 + a_5X_5 + a_6X_6$$

$$Z = 1,04X_1 + 0,75X_2 + 0,15X_3 + 0,42X_4 + 1,8X_5 - 0,06X_6 - 2,16$$

a₀ – вільний член дискримінантної функції

X1 – коефіцієнт ліквідності;

X2 – коефіцієнт автономії;

X3 – коефіцієнт оборотності активів;

X4 – рентабельність реалізації за кеш-флоу;

X5 – рентабельність активів;

X6 – оборотності позичкового капіталу

Z_i ≤ -0,55 – незадовільний;

-0,55 ≤ Z_i ≤ 0,55 – неоднозначний;

Z_i > 0,55 – задовільний

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Статистичний огляд найбільших корпорацій світу

Дані за 2000 рік

Корпорація	Логотип	Вартість бренду, млн. \$
Coca-Cola		72537
Microsoft		70196
IBM		53183
Intel		39048
Nokia		38528
GE		38127
Ford		36368
Disney		33553
McDonald's		27859

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

AT&T		25548
Marlboro		22110
Mercedes-Benz		21104
HP		20572
Cisco		20067
Toyota		18823

Дані за 2005 рік:

Корпорація	Логотип	Вартість бренду, млн. \$
Coca-Cola		67430
Microsoft		61416
IBM		53768
GE		44092
Intel		33472

Практична частина

Disney		27123
McDonald's		24998
Nokia		24103
Toyota		22650
Marlboro		22130
Mercedes-Benz		21333
HP		20963
Citi		19956
American Express		17673
Gillette		16713

Дані за 2010 рік:

Корпорація	Логотип	Вартість бренду, млн. \$
Coca-Cola		68723

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

IBM		60212
Microsoft		56672
GE		47805
Nokia		34860
McDonald's		32268
Google		31957
Toyota		31339
Intel		30642
Disney		28454
HP		24098
Mercedes-Benz		23881
Gillette		22841
Cisco		22028
BMW		21684

Практична частина

Дані за 2015 рік:

Корпорація	Логотип	Вартість бренду, млн. \$
Apple		124148
Google		108763
Coca-Cola		81240
IBM		71509
Microsoft		61829
Samsung		45445
GE		45189
Toyota		43076
McDonald's		42002
Mercedes-Benz		34582
BMW		34528
Intel		34284

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Disney		32689
Cisco		30821
Amazon		30366

Дані за 2016 рік:

Корпорація	Логотип	Вартість бренду, млн. \$
Apple		170308
Google		120486
Coca-Cola		78348
Microsoft		67736
IBM		64919
Toyota		49105
Samsung		45399
GE		42285
McDonald's		39807

Практична частина

Amazon		38119
BMW		37278
Mercedes-Benz	 Mercedes-Benz	36809
Disney	The <i>WALT DISNEY</i> Company	36549
Intel		35435
Cisco		29872

Дані за 2017 рік:

Корпорація	Логотип	Вартість бренду, млн. \$
Apple		178132
Google		133263
Coca-Cola		73098
Microsoft		72826
Toyota	 TOYOTA	53540
IBM		52507

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Samsung		51815
Amazon		50393
Mercedes-Benz	 Mercedes-Benz	43495
GE		43135
BMW		41519
McDonald's		39397
Disney	The Company	38795
Intel		36964
Facebook		32662

Дані за 2018 рік:

Корпорація	Логотип	Вартість бренду, млн. \$
Apple		214395
Google		155466

Практична частина

Amazon		100663
Microsoft		92678
Coca-Cola		66351
Samsung		59879
Toyota		53394
Mercedes-Benz		48598
Facebook		45177
McDonald's		43411
Intel		43281
IBM		42984
BMW		41008
Disney		39877
Cisco		34567

Типові задачі з курсу “Транснаціональні корпорації”

Задача 1. За наведеними нижче даними необхідно:

- 1) визначити загальний обсяг ринку;
- 2) визначити частку ринку кожної фірми;
- 3) визначити ступінь концентрації галузі;
- 4) чи може бути заборонено злиття фірм А і С?

Фірми	Випуск, млн. \$	Експорт, млн. \$	Імпорт, млн. \$
А	15	2	0
В	25	3	0
С	18	0	1
Д	74	1	1
Е	35	2	5
F	11	2	1
G	4	0	6
Н	29	0	3
І	19	2	2
J	18	4	0

1) $Q_{R,0} = 13 + 22 + 19 + 74 + 38 + 10 + 10 + 32 + 19 + 14 = 251$ млн. \$

Для А=15-2+0=13

В=25-3+0=22

С=18-0+1=19

... {D,E,F,G,H,I,J}

2) $k_i = \frac{q}{Q_k} \cdot 100\%$ (частка ринку кожної фірми)

$$k_A = \frac{13}{251} \cdot 100\% = 5,18\%;$$

$$k_B = \frac{22}{251} \cdot 100\% = 8,76\%;$$

$$k_C = \frac{19}{251} \cdot 100\% = 7,6\%;$$

Практична частина

$$k_D = 29,48\%$$

$$k_E = 15,14\%$$

$$k_F = 3,99\%$$

$$k_G = 3,99\%$$

$$k_H = 12,7\%$$

$$k_I = 7,6\%$$

$$k_J = 5,6\%$$

3) Індекс Герфіндаля-Гіршмана:

$$HHI = \sum_{i=1}^n ki^2$$

$$\begin{aligned} HHI &= 5,2^2 + 8,8^2 + 7,6^2 + 29,5^2 + 15,1^2 + 3,99^2 + 3,99^2 + 12,7^2 + 7,6^2 + 5,6^2 = \\ &= 1541,03 \Rightarrow \text{середня ступінь концентрації галузі} \end{aligned}$$

4) до злиття ННІ для фірм А і С становив:

$$5,2^2 + 7,6^2 = 27,04 + 57,76 = 84,8$$

$$\text{А після злиття } (5,2 + 7,6)^2 = 12,8^2 = 163,84;$$

$$163,84 - 84,8 = 79,04 < 100 \text{ пунктів} \Rightarrow \text{злиття буде дозволено}$$

Індекс Лінда (використання \rightarrow в ЄС)

Для 2 найбільших фірм:

$$I_L = \frac{k_1}{k_2} \cdot 100\%,$$

де k_1 – частка найбільшої фірми в галузі;

k_2 – частка меншої фірми на ринку

Індекс Лінда для 3-х підприємств зводиться до формули:

$$I_L = \frac{1}{2} \left[\frac{k_1}{(k_2 + k_3)/2} + \frac{(k_1 + k_2)/2}{k_3} \right] \cdot 100\%$$

Індекс Лінда для 4-х підприємств виглядає наступним чином:

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

$$I_L = \frac{1}{3} \left[\frac{k_1}{(k_2 + k_3 + k_4)/3} + \frac{(k_1 + k_2)/2}{(k_3 + k_4)/2} + \frac{(k_1 + k_2 + k_3)/3}{k_4} \right] \cdot 100\%$$

Задача 2

Припустимо, що на ринку деякого товару діють 12 фірм, 3 серед яких найбільші, які володіють такими частками в загальному обсязі продажу:

1-30%; 2-20%; 3-10%.

Розрахувати індекс Лінда для цих трьох фірм; чи дозволено для двох фірм?

Розв'язок

Злиття дозволяється, якщо I_L не перевищує 100%.

$$I_{L_2} = \frac{1}{2} \cdot \left[\frac{30}{\frac{20+10}{2}} + \frac{\frac{30+20}{2}}{10} \right] \cdot 100\% = \frac{1}{2} (2 + 2,5) \cdot 100\% = 225$$

$$I_{L_2} = \frac{30}{20} \cdot 100\% = 150\% > 100\% - \text{заборонено злиття цих фірм}$$

Задача 3

Аналіз ринку довідково-правових систем міста N показав, що на ньому діють 10 відомих фірм. Серед них: "Консультант+" 45%;

"Гарант" – 30%;

"Кодекс" – 10%;

"Юрисконсульт" – 4%;

"Юсис" – 4%;

"Діло і право" – 2%;

"Еталон" – 2%;

"ІНЕК" – 1%;

"АРТБ" – 1%;

Практична частина

“Легіон” – 1%.

$$I_{L_2} - ?$$

$$I_{L_2} = \frac{1}{2} \left[\frac{45}{30 + \frac{10}{2}} + \frac{45 + \frac{30}{2}}{10} \right] \cdot 100\% = 300\%$$

Задача 4

Галузь в США має високий ступінь концентрації ринку. Якщо частка фірми А=2%, а фірми В=7% ринку, чи дозволено буде горизонтальне злиття фірм:

Розв'язання

$$\text{До злиття } HHI = 2^2 + 7^2 = 53$$

$$\text{Після злиття } HHI = (2 + 7)^2 = 81$$

$$\Delta = 81 - 53 = 28, HHI \text{ змінився на } 28 < 50, \text{ отже, злиття, дозволяється.}$$

Задача 5

Українська корпорація має прибуток до оподаткування 200 тис. грн., частина якого в розмірі 20 тис. грн. отримана дочірньою компанією, що знаходиться в ФРН. Розрахувати ефективну податкову ставку, якщо використовується система податкових заліків, система податкових кредитів – в ФРН податок на прибуток складає 45%.

Система податкових заліків (ставка в Німеччині):

$$20 \text{ тис.} \cdot 0,45 = 9 \text{ тис. грн.}$$

$$200 - 20 = 180 \text{ тис.} \cdot 0,25 = 45 \text{ тис. грн.}$$

$$(20 \text{ тис.} - 9 \text{ тис.}) \cdot 0,25 = 2,75 \text{ тис. грн.}$$

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

$$E = \frac{9 + 2,75 + 45}{200 \text{ тис.}} \cdot 100\% = 28,375\% = 28\%$$

Система податкового кредиту:

$$20 \text{ тис.} \cdot 0,45 = 9 \text{ тис. грн.}$$

$$180 \text{ тис.} \cdot 0,25 = 45 \text{ тис. грн.}$$

$$E = \frac{9 + 45}{200 \text{ тис.}} \cdot 100\% = 27\%$$

Задача 6

Іноземний продуцент газованих напоїв “Пепсі-Кола” здійснює реалізацію їх концентрату в нашу державу. Проте наша держава запроваджує високе імпортне мито на ввіз “Пепсі-Коли”, з метою забезпечення захисту вітчизняних виробників, а також підвищує податки на прибуток для іноземних фірм. План дій корпорації “PepsiCo” при такому розвитку подій виглядає наступним чином:

- 1) щоб убезпечити себе від втрати своєї частки українського ринку на користь місцевих конкуруючих фірм, корпорація може здійснити пряму іноземну інвестицію й заснувати тут власну філію;
- 2) урізати обсяги податків на прибуток, що виплачуються Україні. Для цього компанії “PepsiCo” необхідно встановити завищений рівень трансфертних цін при здійсненні розрахунків за поставку концентрату в нашу державу;
- 3) забезпечення гарантування цілісності і недоторканості корпоративних активів в Україні. Іншими словами, необхідно отримати достатній пакет гарантій зі сторони українського і/або американського урядів, підкріплених законодавчим механізмом обох держав.

Практична частина

Задача 7

Американський розробник програмного забезпечення фірма “Adobe Systems” реалізує за ліцензією свою нову комп’ютерну програму. Вибрати найбільш оптимальний з можливих форм оплати за ліцензією (участь у прибутку, паушальний платіж, роялті, участь у власності компанії) при реалізації комп’ютерної програми в залежності від покупця, якщо останній – 1) індивідуальний користувач програми; 2) розробники прикладних підпрограм в загальному програмному продукті; 3) потенційні дистриб’ютори усього ПЗ “Adobe Systems”?

Розв’язання

1) Паушальний платіж – для індивідуальних користувачів версії програми. При використанні інших форм оплати за ліцензією витрати на контроль перевищать вартість самого програмного продукту “Adobe Systems”;

2) у другому випадку – або роялті, або участь у прибутках, в залежності від розміру операцій;

3) дистриб’юторам можна запропонувати участь у власності задля зацікавленості у збуті програмного забезпечення корпорації “Adobe Systems”.

* * *

Дидактичний матеріал №1

Корпорація “Apple”

Види діяльності (диверсифікація капіталовкладень) та стан розвитку галузі в світі. Культова у всьому світі корпорація-виробник ПК, планшетів, програмного забезпечення, операційних систем, аудіовізуальної техніки і приладів телефонного, стільникового й мобільного зв'язку.

Коротка історія заснування і особливості корпоративного розвитку (успіху). Дана транснаціональна корпорація була заснована у квітні 1976 року С. Джобсом, Р. Вейном та С. Возняком. Підставою для формування нової корпоративної структури було створення першого персонального комп'ютера під фірмовою назвою “Apple 1”, в основі якого був уже існуючий на той час процесор “MOS Technology 6502”. Перша презентація тоді відбулася у каліфорнійському Клубі саморобних комп'ютерів в містечку Пало-Альто. Одразу розпочався і випуск перших подібних персональних комп'ютерів. Орієнтована ціна – 666,66 доларів за штуку (сьогодні це близько 2,5 тис. доларів). За період 1976-1977 рр. було продано 200 таких комп'ютерів (на сьогоднішній день збереглося всього шість таких екземплярів). Завдяки продажу серії таких ПК фірма отримала федеральну реєстрацію у квітні 1976 року і отримала першу офіційну назву “Apple Computer, Inc.”. Першим масовим комп'ютером корпорації-гіганта став “Apple II”, що випускався у 1977-1993 рр. в різних серіях і модифікаціях (“Apple II Plus”, “Apple II GS” тощо). Про його всесвітню популярність свідчило його виробниче клонування (поява аналогів у Болгарії “Правец 8” 1982 року, у СРСР “Агат” 1983 року, в Бразилії “TK2000” 1984 року і “TK3000 Пе” в 1986 році. Це все сприяло становленню транснаціональної корпорації і перетворення її в сьогоднішнього гіганта комп'ютерної індустрії у світі. У 1980 році компанія “Епл” стала рекордсменом за первинним розміщенням акцій (IPO), повторивши рекорд корпорації “Ford” 1956 року. В 1984р.

Практична частина

корпорацією було презентовано на ринку новинку – 32-розрядний комп'ютер “Macintosh”, для якого було створено фірмову операційну систему “MacOS”. Виробництво “Макінтошів” було основним бізнесом компанії “Apple” на протязі двох наступних десятиліть. Проте рубіж тисячоліть виявився для компанії кризовим. Проте, у 2007 році “Apple” відкрила еру смартфонів “iPhone”, а в 2010 році – еру планшетів “iPad”. Корпоративні новинки на ринку продовжують і далі з'являтися – це, зокрема, стримінговий відеосервіс “AppleTV+”, це також віртуальна банківська картка “Apple Card”, це читальний сервіс “Apple News+” і т.д.

Територіальне розміщення компанії. Штаб-квартира американської ТНК знаходиться у каліфорнійському місті Купертіно. У компанії, за даними станом на 2018 рік, працювало 132000 співробітників. За даними “Forbes”, “Apple” – третій в світі кращий роботодавець.

Конкуренти. Першими конкурентами (1976-77 рр.) “Епла” були фірми “Radio Shack” та “Commodore”, що спеціалізувалися на виробництві персональних комп'ютерів. З часом конкурентне середовище корпорації дуже сильно диверсифікувалося. Нині це корейська компанія “Samsung”, чий смартфон Samsung Galaxy S10 обігнав свого конкурента-лідера ринку iPhone XSMax, яким чи не найбільше пишається “Apple”.

Стратегія маркетингу ТНК та її структура. Спостерігається дуже агресивна маркетингова політика корпорації. Яскравий приклад – обов'язкова установка власного веб-браузера “Safari”. Для користувачів “Safari” встановлюються “iTunes” та “QuickTime”. У 2003 році американська компанія “Епл” відкривала кардинально нову електронну маркетингову платформу – онлайн-супермаркет цифрового медіаконтенту під назвою “iTunes Store”. В структуру цієї комп'ютерної корпорації входить безліч дочірніх компаній, серед яких: “Anobit” (ізраїльський виробник флеш-компанії), “Apple (Germany)” (окрема територіальна одиниця), “Apple (Israel)” (окрема територіальна одиниця), “Apple Store” (глобальна мережа роздрібних магазинів продукції компанії), “Authen Tec”

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

(напівпровідники, комп'ютерна безпека, мобільна безпека, управління ідентифікацією, біометрією і сенсорне управління), “Claris” (софт), “Finger Works” (розпізнавання людських жестів), “Beats by Dr. Dre” (навушники), “Braeburn Capital” (управління активами), “FileMaker, Inc.” (кросплатформовий додаток для реляційних баз даних від “Claris International”), “Prismo Graphics” (програмне забезпечення для редагування відео), “Raycer” (виробництво інтегральних мікросхем), “SchemaSoft” (канадська компанія з конвертації даних, куплена “Епл” у 2005 році) тощо.

Основні показники діяльності. Аналіз виробничої діяльності. Річний оборот корпорації, станом на 2018 рік, складає 265,595 млрд. дол. США. Компанія виробляє мобільні телефони “iPhone”, професійні ноутбуки “MacBook Pro”, ультратонкі ноутбуки “MacBook Air”, планшетні комп'ютери “iPad”, портативні мультимедійні плеєри “iPodshuffle”, “iPodnano” та “iPodtouch”, системні блоки ПК “MacMini”, комп'ютери “усе в одному” “iMac”, комп'ютерні монітори “Thunderbolt Display”, мультимедійні програвачі “Apple TV”, “розумний” годинник “Apple Watch”, сервери “MacProServer”, “MacminiServer”.

Аналіз витратної та цінової політики. У 2018 році операційний прибуток компанії становив 70,898 млрд. дол. США, а чистий прибуток відповідно 59,531 млрд. дол. США.

Аналіз фінансового стану. Власний капітал компанії сягає (за даними звітності 2018 року) 107,147 млрд. дол. США. Активи транснаціональної корпорації дорівнюють станом на 2018 рік 365,725 млрд. дол. США. Ринкова капіталізація фірми (2018 рік) складає 1,044 трлн. дол. США. У вересні 2018 року за цим показником “Apple” стала найдорожчою у світі, обігнавши при цьому китайського нафтогазового гіганта “Petro China”.

Офіційний сайт корпорації, її територіальних відділень:
<https://www.apple.com/>; <https://www.istore.ua/>;
<https://www.apple.com/ru/>

* * *

Дидактичний матеріал №2

Корпорація “Microsoft”

Види діяльності (диверсифікація капіталовкладень) та стан розвитку галузі в світі. Одна з найбільших у світі транснаціональних компаній із виробництва ліцензованого програмного забезпечення для різних видів обчислювальної техніки: персональних електронно-обчислювальних машин, планшетних комп'ютерів, гральних консолей (приставок), мобільних телефонів. Найбільш відома широкому загалу завдяки створенню і масовому поширенню лінійки операційних систем “Windows”.

Коротка історія заснування і особливості корпоративного розвитку (успіху). Історія корпорації бере початок в листопаді 1976 року, коли її заснували Білл Гейтс та Пол Аллен. Вони ж, роком раніше, ознайомившись із статтею “Popular Electronics” про новий ПК “Altair 8800”, склали спеціально для нього інтерпретатор мови “Бейсік”. У квітні 1978 стартує продаж мови “FORTRAN” від “Майкрософт”, а згодом – і “COBOL-80”. 1981 року розпочинається випуск MS-DOS. У 1982 році, починаючи із відкриття представництва у Великобританії, “Microsoft” вперше виходить на європейський ринок. В листопаді 1985 року з'явилася нова операційна система “Microsoft Windows”. У 1990 році річний дохід корпорації досяг позначки вище 1 млрд. дол. США при чисельності персоналу в 6000 осіб. Подальший розвиток корпорації ознаменувався як вдалими, так і невдалими М&А-операціями на ринку, тобто злиттями і поглинаннями. У 2007 році була куплена компанія – розробник інтернет-реклами “aQuantive Inc.”. 2008 року була здійснена спроба придбати “Yahoo!” за 48 млрд. дол. США, проте вона виявилася невдалою. В 2011 році в портфелі активів корпорації опинилася “Skype Limited”, у вересні 2014 року – фірма-творець гри “Minecraft” – шведська компанія “Mojang AB”, а у січні 2018 року – “PlayFab” – backend-провайдер для створення ігор на базі хмарних технологій (до цього в травні 2014 року було придбано фірму у сфері хмарних обчислень “Green Button”).

Територіальне розміщення компанії. Штаб-квартира багатонаціональної компанії “Microsoft”, представлена у 102 країнах світу, розташована в фірмовому кампусі у Редмонді, окрузі Кінг, американського штату Вашингтон. В 2019 році тут працює 148465 співробітників. Плинність кадрів складає 8%. Згідно даних багатокритеріального рейтингу “Forbes-500” за 2018 рік, “Microsoft” – другий кращий роботодавець у всьому світі.

Конкуренти. Своїми конкурентами корпорація “Майкрософт” вважає як виробників програмного забезпечення, так і розробників онлайн-сервісів, як крупних: “Apple”, “Google”, “IBM”, “Adobe Systems”, “Novell”, “Oracle”, “Zoho”, “Red Hat”, так і дрібних: “Ajax Write”, “Share Office”, “Socialtext”, “gOffice”, “Think Free”, “37 Signals”. Конкурентами майкрософтівського “Internet Explorer” традиційно залишаються браузері “Mozilla”, “Google”, “Opera Software”, а також “Apple”.

Стратегія маркетингу ТНК та її структура. Переживши бум свого розвитку у дев'яностих, компанія дедалі більше стає все більш “архаїчною” в певному плані, порівняно з маркетинговим лідером ринку комп'ютерних технологій “Apple”, розглянутим вище. Щоправда, як показує довголітня історія цієї та інших подібних ІТ-гігантів, інноваційні циклічні коливання корпорацій демонструють, що з часом, після багатьох років застою, відбувається їх стрибкоподібний ріст. Класичний приклад – корпорація “Apple”, створена в 1976 році, “IBM”, заснована в 1911 році. Якщо обійтися без спойлерів, то “Майкрософт” довгий час позиціонувалася як монополіст у сфері персональних комп'ютерів, у чому “Apple” відстала абсолютно і повернулася в лідери ринку лише завдяки “iPhone”, “iPad” тощо. Одним із сильних сторін маркетингової політики компанії залишається мультимовність її програмних продуктів (програми, випущені корпорацією, перекладені 45-ма мовами). Маркетингову репутацію фірми періодично псують судові процеси з конкурентами, наднаціональними структурами типу ЄС (санкції штрафного характеру від Єврокомісії до корпорації 2004 і 2006 років) з приводу монополізації ринку, порушення авторських і суміжних прав (неофіційне прізвисько “пірати Силіконової Долини”, яке побутує у пресі і ЗМІ різних країн), використання адміністративних

Практична частина

ресурсів в ринковій боротьбі. Тим не менше, уявити сьогодні світовий ринок інформаційних технологій без “Microsoft” з його глобальними масштабами та домінуючим впливом, широковідомим топ-менеджментом, просто неможливо. Взагалі, протистояння “Європейський Союз проти Майкрософт” (1993-2009) вже увійшло в новітню економічну історію як один з найяскравіших прикладів маркетингово-юридичної війни між великою міжнародною організацією та великою транснаціональною корпорацією. Ще однією цікавою особливістю маркетингової політики компанії є підтримка і виховання молодих програмістів. Для цього корпорація по всьому світу працює з учнями старших класів школи.

Основні показники діяльності. Аналіз виробничої діяльності. Річний оборот ТНК “Майкрософт” у 2019 році становив 125,8 млрд. дол. США. Корпорація випускає власний планшетний комп’ютер “Surface” (вперше презентований на ринку у 2012 році), ігрові приставки “Xbox”, операційні системи “Windows” вкупі з пакетами прикладних програм “Microsoft Office”, власні ERP- та CRM-бізнес-системи у форматі “Microsoft Dynamics”: “Ахapta”, “Microsoft Dynamics CRM” та “Navision”.

Аналіз витратної та цінової політики. За даними на 2019 рік операційний прибуток (ЕБІТ) корпорації сягає 43,000 млрд. дол. США, а чистий прибуток при цьому становить 39,200 млрд. дол. США.

Аналіз фінансового стану. У компанії “Microsoft” розмір власного капіталу дорівнює (станом на 2019 рік) 102,33 млрд. дол. США. Активи корпорації складають у 2019 році 286,55 млрд. дол. США. За даними 2016 року, ринкова капіталізація фірми складає 407 млрд. дол. США. Фірма – найбільший у світі виробник програмного забезпечення, в 90-х рр. минулого століття – безумовний лідер-інноватор міжнародного ринку комп’ютерних технологій.

Офіційний сайт корпорації, її територіальних відділень: <https://www.microsoft.com/nl-nl/>; <https://www.microsoft.com/ru-ru/>; <https://www.microsoft.com/ukr/ua/>

Дидактичний матеріал №3

Корпорація “ІВМ” (“Блакитний гігант”)

Види діяльності (диверсифікація капіталовкладень) та стан розвитку галузі в світі. Компанія належить до найкрупніших виробників і постачальників програмного і апаратного комп'ютеризованого забезпечення, постачальника послуг сервісів ІТ та міжнародних консалтингових послуг. Це найбільша у світі корпорація у сфері ІТ, в тому числі за кількістю патентів на технологічні розробки.

Коротка історія заснування і особливості корпоративного розвитку (успіху). Фірма “ІВМ” була заснована у червні 1911 року Чарльзом Флінтом, відомим торговцем зброєю, сировиною та боєприпасами. Тоді фірма називалася “СТР” (“Computing Tabulating Recording”) і тільки з виходом на ринок Канади у 1924 році стала називатися “International Business Machines”, або “ІВМ”. З 1914 року компанія почала спеціалізуватися на виробництві великих табуляційних машин. З 1914 по 1956 рр. незмінним генеральним директором “ІВМ” був Томас Уотсон, відомий американський підприємець. Подолати наслідки “Великої депресії” “АйБіЕму” допомогли урядові замовлення 1935-1936 років. Згодом, уже в повоєнні часи, співпраця з урядовими структурами досягла такого рівня, що корпорацією “ІВМ” була створена ціла система протиракетної оборони США під назвою “SAGE”. Проект був затверджений у 1954 році, а введений повністю в дію в 1963 році. Серцевиною системи став розроблений “АйБіЕмом” спеціальний комп'ютер IBM AN/FSQ-7. Комп'ютери “ІВМ” розпочала виробляти з 1943 року, коли створила перший свій комп'ютер “Марк І”. В 1952 році з'явився “ІВМ 701”, який працював на лампах. У 1959 році появились перші комп'ютери на транзисторах. У 1964 році стартувало виробництво сімейства комп'ютерів класу мейнфреймів

Практична частина

“IBM System/360”. У 1972 році був затверджений сучасний логотип компанії. У 1981 році з’явився персональний комп’ютер “IBM PC”, а компанія стала лідером на створеному нею ж ринку ПК. Лідерство вона упустила в 1986 році. Спроба повернути собі першість була здійснена у 1990 році – за допомогою випуску комп’ютерів серії PS/2 з операційною системою OS/2. Проте ця спроба тоді не увінчалася ринковим успіхом. Тим не менше, корпорація з початком 90-х рр. все більше переорієнтовувалася на надання консалтингових послуг. Другим її пріоритетом стає інформаційна безпека, для чого вона спокійно розширює свій підрозділ “IBM Security”. З 2007 року “IBM” працює у сфері хмарних технологій та опосередкованих через Інтернет-мережу бізнес-процесів.

Територіальне розміщення компанії. Штаб-квартира корпорації “IBM” знаходиться в Армонку, штату Нью-Йорк, США. Фірма є абсолютним лідером у світі серед ІТ-компаній за загальною чисельністю кадрів – станом на 2018 рік, це 350600 осіб.

Конкуренти. Головними конкурентами “IBM” залишаються компанії “Apple” та “Microsoft”.

Стратегія маркетингу ТНК та її структура. На ринку “блакитний комп’ютерний гігант” позиціонується більше не масовістю, як “Майкрософт”, не вишуканістю, як “Епл”, не глобальністю, як “Гугл”, а проривними технологічними та інноваційними розробками в галузі, підкріпленими дуже довгою історією корпорації (І американський комп’ютер 1943 року “Марк I”; перший комерційний калькулятор 1946 року; перший комерційний жорсткий диск 1956 року; компілятор “Фортран” 1957 року; дискета 1971 року; мова “SQL” 1974 року; персональний комп’ютер “IBM PC” 1981 року; суперкомп’ютер “Summit” 2018 року). Нині переважна увага корпорації зосереджена на популяризації брендів лінійки власних фірмових мейнфреймів – тобто усебічного маркетинг-орієнтованого розвитку платформи “IBM Systems”. Як доказ, у кінці 2019 року розпочав свою роботу “IBMZ Club Minsk”, де вже освоюють технологію Machine Learning та вивчають принципи

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

роботи DB2 Analytics Accelerator (IDAA) для виконання високошвидкісної обробки складних запитів DB2.

Основні показники діяльності. Аналіз виробничої діяльності. Річний оборот транснаціональної корпорації “IBM” за увесь 2018 рік склав 79,59 млрд. дол. США. Компанією здійснюється випуск мікропроцесів та серверів “POWER”, систем зберігання даних “IBM System Storage”, суперкомп’ютерів “Blue Gene” (типів C (проект “Cyclops 64”), L, P, Q), “IBM Watson”, “Summit”, “Deep Blue”, мейнфреймів “IBM Systems” (з апаратного забезпечення), офісних пакетів “Lotus Smart Suite”, операційних систем “z/OS”, “z/VM”, систем управління системами “Tivoli”, пакетів проміжного програмного забезпечення “Web Sphere”, серії засобів проектування програмного забезпечення “IBM Rational” (із програмного забезпечення).

Аналіз витратної та цінової політики. Згідно даних фінансової звітності від 2019 року операційний прибуток (ЕБІТ) американської компанії “IBM” становить 13,21 млрд. дол. США, а чистий прибуток при цьому дорівнює 8,72 млрд. дол. США.

Аналіз фінансового стану. У транснаціональної корпорації “АйБіЕм” розмір власного капіталу становить (в розрахунку на 2018 р.) 16,79 млрд. дол. США. Активи корпорації складають у 2018 році 123,38 млрд. дол. США. За даними 2017 року, ринкова капіталізація компанії становить 159,41 млрд. дол. США.

Офіційний сайт корпорації, її територіальних відділень:
<https://www.ibm.com/at-de>; <https://www.ibm.com/ru-ru>;
<https://www.ibm.com/ua-en>

Дидактичний матеріал №4

Корпорація “Google”

Види діяльності (диверсифікація капіталовкладень) та стан розвитку галузі в світі. “Google LLC” – публічна транснаціональна корпорація, яка спеціалізується головним чином на інвестуванні в інтернет-пошук, хмарні обчислення і рекламні технології. Вона здійснює розробку низки інтернет-сервісів (Google-пошук, відеохостинг “YouTube”, чат “Google Hangouts”, портал новин “Google News”, магазин додатків “Google Play”, бібліотека “Google Books” тощо) й продуктів і отримує при цьому левову частку прибутків за рахунок реклами завдяки своїй власній програмі “Ad Words”.

Коротка історія заснування і особливості корпоративного розвитку (успіху). Компанія “Google” була заснована у січні 1996 року стенфордськими аспірантами Ларрі Пейджем і Сергієм Брінном (проект SDLP – Стенфордський проект цифрової бібліотеки). Інвесторами в новий комерційний проект, що став згодом всесвітнім інтернет-гігантом, виступили “Kleiner Perkins Caufield & Byers” та “Sequoia Capital”. За роки роботи корпорація відзначилася як пошуковий інноватор, ідеї її застосовували в себе інтернет- та медіаресурси “Yahoo!”, “AOL” (Netscape), “Washingtonpost.com”. У червні 2010 року “Гугл” відкрила свій офіс в Україні.

Територіальне розміщення компанії. Штаб-квартира корпорації “Google” знаходиться в Маунтін-Вью, штату Каліфорнія, США. Станом на І квартал 2018 року, у компанії працювало 85050 співробітників.

Конкуренти. “Гугл” – молода корпорація у світі ІТ-технологій і позиціонується на ринку саме як інтернет-компанія, на початку своєї недовгої конкурентної історії “Yahoo” та “Bing”. У сегменті електронної комерції “Гуглу” доводиться стикатися з компаніями

“eBay” та “Amazon”. Зараз головними регіональними конкурентами “Google” залишаються російський “Яндекс” та чеський “Seznam”. Нині корпорація займає понад 65% світового ринку інтернет-пошуку, працюючи на 101 мові.

Стратегія маркетингу ТНК та її структура. Компанія “Google” входить до складу каліфорнійського холдингу / конгломерату “Alphabet Inc.”, заснованого у жовтні 2015 року. Маркетинг корпорації забезпечується широким поширенням її інтернет-браузера серед населення світу. Звідси і пішов в англійській мові неологізм “to google” – тобто дієслово “гуглити”, себто здійснювати пошук цільової інформації у Всесвітній мережі з допомогою продукту “Google”. Американське діалектичне товариство назвало це дієслово словом цілого десятиріччя. Проте не лише позитивні, але й негативні сторони присутні у маркетингових позицій корпорації “Гугл”. Серед останніх: звинувачення у мотивованій цензурі, здебільшого політичного та бізнесового характеру, гугл бомбінг (видача провокаційних результатів на пошуковий запит), проблеми у стосунках з Єврокомісією, такі як і в “Майкрософта” – систематичне штрафування компанії за домінуюче положення на ринку і зловживання критеріями пошуку.

Основні показники діяльності. Аналіз виробничої діяльності. За увесь 2014 рік річний оборот транснаціональної корпорації “Google” склав 66,0 млрд. дол. США. У Google є такі онлайн-продукти як поштовий сервіс Gmail, соціальна мережа Google+. У компанії є і десктопні продукти, такі як браузер Google Chrome, програма для роботи з фотографіями Picasa і програма миттєвого обміну повідомленнями Hangouts. Крім того, Google веде розробку мобільної операційної системи Android, яка використовується на великій кількості смартфонів, а також операційної системи Google Chrome OS і пристрої Google Glass. Їй належить більше мільйона серверів у центрах оброблення даних по всьому світу, а вона оброблює близько одного мільярда пошукових запитів й 24 петабайти користувацьких даних щодня.

Практична частина

Аналіз витратної та цінової політики. Відповідно фінансовій звітності за 2017 р., операційний прибуток (показник ЕВІТ) американської мультинаціональної компанії “Google” складає 14,242 млрд. дол. США, а чистий прибуток при цьому сягає 14,842 млрд. дол. США.

Аналіз фінансового стану. В транснаціональної компанії “Гугл” розмір власного капіталу становить (в розрахунку на 2017 р.) 92,137 млрд. дол. США. Активи корпорації складають у 2014 році 131,133 млрд. дол. США.

Офіційний сайт корпорації, її територіальних відділень:
<https://www.google.com/contact/>

Дидактичний матеріал №5

Компанія “Adobe”

Види діяльності (диверсифікація капіталовкладень) та стан розвитку галузі в світі. “Adobe Inc.” – американська комп’ютерна компанія, яка являється відомим розробником програмного забезпечення. У списку 500 найбільших корпорацій світу у 2014 році вона була 324-ою, а в 2015 році – 302-ою, що говорить про відносне укрупнення її капіталу.

Коротка історія заснування і особливості корпоративного розвитку (успіху). Компанія “Adobe Systems” була заснована у грудні 1982 року Джоном Уорноком та Чарльзом Гешке. Її назва походить від назви джерела в Каліфорнії – Adobe Creek. У середині 80-х років корпорація стала відома своєю культовою програмою “Adobe Illustrator”, призначеної для роботи з векторною графікою на платформі “Macintosh”. Ця програма відома користувачам і тим, що вона виявилася набагато кращою і функціональнішою, ніж програма “MacDraw” від “Епл”. В 2014 році фірма презентувала перо “Inc” й лінійку “Slide”. Нині її найбільшими акціонерами є “Primecap Management Company” (8,99 %), “Valueact Holdings LP” (6,11 %) і “Bank of New York Mellon Corporation” (5,55 %). 100% акцій її знаходиться у вільному обігу.

Конкуренти. Конкурентами фірми є багато інших компаній, які виробляють подібне програмне забезпечення (графічні програми, наприклад “Apple”, “Microsoft” тощо).

Стратегія маркетингу ТНК та її структура. Фірма володіє великими філіями у Сіетлі (Вашингтон, США), Міннеаполісі (Міннесота, США), Нойді (Індія), Гамбурзі (ФРН), Оттаві (Канада). На ринку комп’ютерних технологій вона надійно позиціонується як провідний виробник програмного забезпечення для графічного

Практична частина

дизайну, публікації, веб й продукції друку із щорічним рівнем доходу понад 4 млрд. американських доларів. У вітчизняних школах вона добре відома завдяки програмному графічному пакету “Adobe Photoshop”, який в перспективі планується замінити на більш укомплектований пакет програм “Creative Suite 2.3 Premium”. Компанія відома своєю боротьбою проти піратства і проти монополії “Microsoft” (у 2006 році вона подала позов на останню в Єврокомісію з вимогою заборонити вбудовувати в ОС Vista безплатний додаток для створення і зчитування XPS-файлів).

Основні показники діяльності. Аналіз виробничої діяльності. За увесь 2018 рік річний оборот транснаціональної корпорації “Adobe Systems” склав 9,03 млрд. дол. США. В останні роки компанія “Adobe Systems” перейшла від моделі продажів безстрокових ліцензій до задачі в оренду хмарних послуг, через продаж передплати на сервіс “Adobe Creative Suite”.

Аналіз витратної та цінової політики. Відповідно даним фінансової звітності за 2018 р., операційний прибуток (показник ЕВІТ) американської мультинаціональної компанії “Adobe Systems” складає 2,84 млрд. дол. США, а чистий прибуток при цьому рівний 3,62 млрд. дол. США.

Аналіз фінансового стану. В транснаціональної компанії “Adobe Systems” розмір власного капіталу становить (в розрахунку на 2018 р.) 9,36 млрд. дол. США. Активи корпорації “Adobe Inc.” складають у 2018 році 18,76 млрд. дол. США.

Офіційний сайт корпорації, її територіальних відділень:
<https://www.adobe.com/>; <https://www.adobe.com/ua/#>

Дидактичний матеріал №6

Компанія “eBay Inc.”

Види діяльності (диверсифікація капіталовкладень) та стан розвитку галузі в світі. “eBay Inc.” – американська комп’ютерна компанія, що надає послуги у сферах інтернет-аукціонів та інтернет-магазинів.

Коротка історія заснування і особливості корпоративного розвитку (успіху). Компанія “eBay Inc.” зародилася у вересні 1995 року як онлайн-аукціон, створений програмістом П’єром Омідьяром. Цей е-аукціон носив назву “Auction Web”. Згодом онлайн-бізнес розширився і в 1998 році відбулося перше публічне розміщення акцій сервісу eBay.com. В березні 2010 року компанія купила 49% акцій платформи електронної комерції “Magento”.

Конкуренти. Конкурентами фірми є багато інших компаній, які здійснюють онлайн-торгівлю товарами (наприклад, китайський гігант індустрії е-комерції “Amazon.com” тощо).

Стратегія маркетингу ТНК та її структура. Фірма “eBay Inc.” володіє філіями у США, Австралії, Великобританії, ФРН, Іспанії та Канаді. В цілях покращення маркетингу корпорації, Ebay запровадив можливість отримувати інформацію про лоти за допомогою сервісу RSS. Тобто сформувавши на аукціоні запит на товар, який вас цікавить, можна скопіювати лінк на RSS-канал, який знаходиться внизу на сторінці з результатами пошуку у ваш RSS-агрегатор і постійно слідкувати за новими лотами на ринку.

Основні показники діяльності. Аналіз виробничої діяльності. За увесь 2018 рік річний оборот транснаціональної компанії “eBay Inc.” склав 10,746 млрд. дол. США.

Практична частина

Аналіз витратної та цінової політики. Відповідно даним фінансової звітності за 2018 р., операційний прибуток (показник ЕВІТ) американської мультинаціональної компанії “eBay Inc.” складає 2,222 млрд. дол. США, а чистий прибуток при цьому рівний 2,530 млрд. дол. США.

Аналіз фінансового стану. В транснаціональної компанії “eBay Inc.” розмір власного капіталу становить (в розрахунку на 2018 р.) 6,281 млрд. дол. США. Активи корпорації “eBay Inc.” складають у 2018 році 22,819 млрд. дол. США.

Офіційний сайт корпорації, її територіальних відділень:
<https://www.ebay.com/>

Дидактичний матеріал №7

Компанія “Yahoo!”

Види діяльності (диверсифікація капіталовкладень) та стан розвитку галузі в світі. “Yahoo!” – американська комп’ютерна компанія, що володіє другою за популярністю (7,57%) у світі пошуковою системою.

Коротка історія заснування і особливості корпоративного розвитку (успіху). У січні 1994 року два аспіранти Стенфордського університету Девід Філо і Джері Янг створили веб-сайт, який називався “Путівник Джеррі по Всесвітній Павутині”. У квітні 1994 року цей сайт отримав нинішню назву “Yahoo!”.

Конкуренти. Згідно зі статистичними даними компанії “Net Applications” за листопад 2012 року, “Yahoo!” є другою за популярністю у світі пошуковою системою з часткою у 7,57% ринку. В Україні частка “Yahoo!” складає близько 0,95%, що є третім показником. Головним конкурентом залишається “Гугл”.

Стратегія маркетингу ТНК та її структура. “Yahoo!” надає цілий ряд інтернет-послуг, що об’єднані на веб-порталі: пошукова служба (“Yahoo! Search”), каталог сайтів (“Yahoo! Directory”), електронна пошта (“Yahoo! Mail”), “Yahoo! Games”, “Yahoo! Groups”, новини, веб-хостинг, погода, мапи та інші – разом на вересень 2007 року близько 60 сервісів. У 2005 році портал поповнено новими публічними сервісами “Yahoo! Music”, “Yahoo! 360°” та фото сервісом “Flickr”. Станом на січень 2010, корпорація “Yahoo!” володіла найбільшою часткою ринку інтернет-реклами у світі. “JP Morgan” визначила частку компанії на ринку США для показу оголошень як 17%, обігнавши “Microsoft” з 11%, та AOL з 7%.

Практична частина

Основні показники діяльності. Аналіз виробничої діяльності. За увесь 2015 рік річний оборот транснаціональної компанії "Yahoo!" склав 4,96 млрд. дол. США.

Аналіз витратної та цінової політики. Відповідно даним фінансової звітності за 2015 р., операційний збиток (показник ЕВІТ) американської мультинаціональної компанії "Yahoo!" складає – 4,74 млрд. дол. США, а чистий збиток при цьому рівний – 4,35 млрд. дол. США. Цей свідчить про серйозну кризу в функціонування корпорації.

Аналіз фінансового стану. В транснаціональної компанії "Yahoo!" розмір власного капіталу становить (в розрахунку на 2015 р.) 29,04 млрд. дол. США. Активи корпорації "Yahoo!" складають у 2015 році 45,2 млрд. дол. США.

Офіційний сайт корпорації, її територіальних відділень:
<https://www.yahoo.com>

Список літератури

1. Андрійчук В.Г., Антонюк Я.М, Мокій А.І. Стратегія економічної безпеки у контексті регіоналізації зовнішньоекономічної політики. – Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект // Сборник научных трудов. – Донецк: ДонНУ, 2001. – 600 с.
2. Бакушевич І.В., Шевчук Л.Т., Папп В.В. Соціальна економіка: навчальний посібник / І.В. Бакушевич, Л.Т. Шевчук, В.В. Папп. – Тернопіль – Ужгород: Видавництво “ФОП Бреза А.Е.”, 2015. – 436 с.
3. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс / И.А. Бланк.- К.: Ника-Центр, 2001. – 527 с.
4. Босак А.О., Григор’єв О.Ю., Дарміць Р.З., Скибінський О.С., Чернобай Л.І. Міжнародна економіка: прикладний аспект [Текст]: навч. посіб. для студ. напряму 6.0501 "Економіка і підприємництво" з курсу "Міжнародна економіка" / А.О. Босак [та ін.] ; Національний ун-т "Львівська політехніка". – Л.: НУ "Львівська політехніка", 2006. – 228 с.
5. Боярська З.І. Міжнародне комерційне право. – К.: КНЕУ, 2002. – 196 с.
6. Гаврилко П.П., Колодійчук А.В., Лазур С.П., Важинський Ф.А. Міжнародна економіка в таблицях, схемах, формулах, задачах і прикладах: навчальний посібник. Львів: Видавництво ННВК “АТБ”, 2019. – 258 с.
7. Георгіаді Н.Г., Передало Х.С., Князь С.В. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. – 2-ге вид. – Львів: Видавництво НУ “Львівська політехніка”, 2009. – 236 с.
8. Градобитова Л.Д. Транснациональные корпорации в современных международных экономических отношениях: учебное пособие / Л. Д. Градобитова, Т. М. Исаченко. – М.: Анкил, 2002. – 123 с.

Список літератури

9. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 316 с.
10. Дєєва Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз. Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 328 с.
11. Дмитренко Г.А. Стратегічний менеджмент: цільове управління персоналом організацій: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1998. – 188 с.
12. Дэниелс Джон Д., Радеба Ли Х. Международный бизнес: внешняя среда и деловые операции. Пер. с англ., 6-е изд. – М.: “Дело Лтд”, 1994. – 784 с.
13. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. – Львів: Видавництво НУ “Львівська політехніка”, 2005. – 714 с.
14. Задихайло Д.В. Корпоративне управління: Навч. посібник / Д.В. Задихайло, О.Р. Кібенко, Г.В. Назарова. – Херсон, 2003. – Розділ 9. Корпоративна культура. – С. 332-355.
15. Зеркалов Д.В. Международное торговое право. – К.: Дакор КНТ, 2006. – 628 с.
16. Кандауров М. СЭЗ и стимулирование инвестиций // Научный информационный журнал. – Харьков: “БИЗНЕС ИНФОРМ”, 1999, №1-2, 71-73 с.
17. Киперман Г.Я., Сурганов Б.С. Популярный экономический словарь. – М.: Экономика, 1993. – 252 с.
18. Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. – Ч. I. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. Учебное пособие для вузов. – М.: Международные отношения, 1998. – 416 с.
19. Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. – Ч. II. Международная макроэкономика: открытая экономика и макроэкономическое программирование. Учебное пособие для вузов. – М.: Международные отношения, 1999. – 488 с.
20. Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – 384 с.

21. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: Посібник для вузів / Г.Г. Кірейцев, Н.Г. Виговська, О.М. Петрук. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 432 с.
22. Козик В.В., Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2000. – 277 с. – (Вища освіта XXI століття).
23. Козик В.В., Панкова Л.А., Григор'єв О.Ю., Босак А.О. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: Навч. посібник. – К.: Вікар, 2003. – 368 с.
24. Колодійчук А.В. Інноваційний розвиток промисловості: завдання управління при врахуванні умов недосконалої конкуренції: монографія / А.В. Колодійчук. – Львів: Ліга-Прес, 2015. – 324 с.
25. Колыбанов В. Транснациональные корпорации в мировой экономике / В. Колыбанов, В. Перевозчиков // Политика и время. – 1992. – № 3. – С.39-43.
26. Коломацька С.П. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні: правове регулювання та гарантії здійснення. – К.: Видавничий Дім “Професіонал”, 2004. – 288 с.
27. Костіна Н.І., Алексєєв А.А., Василик О.Д. Фінанси: система моделей і прогнозів: Навч. посібник. – К.: Четверта хвиля, 1998. – 304 с.
28. Кох Х., Магнус У., Винклер фон Моренфельс П. Международное частное право и сравнительное правоведение / Пер. с нем. д.ю.н. Ю.Н. Юмашева. – М.: Международные отношения, 2001. – 480 с.
29. Кузнецова Н.В. Регулирование внешнеэкономической деятельности в Украине (практическое пособие). – К.: СПЛАЙН, 1998. – 220 с.
30. Кузьмін О.Є., Горбаль Н.І. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: Підручник. – Львів: Компакт-ЛВ, 2005. – 304 с.

Список літератури

31. Линдерт П.Х. Экономика мирохозяйственных связей. / Пер. с англ.; общ.ред. и предисл. О.В. Ивановой. – М.: Прогресс, 1992. – 520 с.
32. Лучко М.Л. Конкурентные стратегии ТНК: стратегические альянсы, слияния и поглощения // Вестник Московского университета. Серия 6: Экономика. – 2004. – No 1. – С. 31-56.
33. Мережко О.О. Lex Mercatoria: теорія та принципи транснаціонального торговельного права. – К.: Таксон, 1999. – 414 с.
34. Мочерный С.В., Олехнович Г.Н. Государственно-монополистический капитализм: сущность и национальные особенности. – Минск, 1991. – Глава 3.5. Транснациональный капитал как форма развития национально-экономических империй. – С. 111-123.
35. Партин Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємств. Конспект лекцій: Навчальний посібник / Сер. “Дистанційне навчання”. – No 4. – Львів: Видавництво НУ “Львівська політехніка”, 2002. – 128 с.
36. Пашин С.Т. Функционирование транснациональных компаний: Организационно-экономическое обеспечение: учебник / Под ред. С.Т. Пашина. М.: Экономика, 2002. – 519 с.
37. Перегудов С.П. Транснациональные корпорации на пути к корпоративному гражданству // Политические исследования. – 2004. – No 3. – С. 95-103.
38. Подольчак Н.Ю. Стратегічний менеджмент: Навч.-метод. посібник. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2006. – 224 с.
39. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 496 с.
40. Раскин Л.Г. Анализ сложных систем и элементы теории оптимального управления. – М., 1976. – 344 с.
41. Романов А.Н. Компьютеризация финансово-экономического анализа коммерческой деятельности предприятий,

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

- корпораций, фирм: Учеб. пособие для вузов / А.Н. Романов, И.Я. Лукасевич, Г.А. Титоренко. – М.: ИНТЕРПРАКС, 1994. – 280 с.
42. Савельев Е.В. Свободные экономические зоны и конкурентоспособность отечественных предприятий. – Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект // Сборник научных трудов. – Донецк: ДонНУ, 2001. – 600 с.
 43. Сич Є., Гонта О. Розвиток міжнародного економічного співробітництва прикордонних областей // Вісн. Черніг. технол. ін-ту. – 1998. – №5. – С. 38-53.
 44. Словарь современной экономической теории Макмиллана. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 608 с. – (“Библиотека словарей ИНФРА-М”)
 45. Транснаціональні корпорації: Навч. посіб. / В.В. Рокоча, О.В. Плотніков, В.Є. Новицький та ін. – К., 2001. – 304 с.
 46. Трифонова И.В. Роль транснациональных корпораций в глобализации мировой экономики // Молодой ученый. – 2013. – №9. – С. 243-245.
 47. Удовик С.Л. Глобализация: семиотические подходы. – М., К., 2002. – 480 с.
 48. Фещур Р.В., Барвінський А.Ф., Кічор В.П. Статистика: Навчальний посібник / За наук. ред. Р.В. Фещура. – 3-тє вид. оновлене і доповнене. – Львів: “Інтелект-Захід”, 2006. – 256 с.
 49. Фомишин С.В. Международные экономические отношения на рубеже тысячелетий: Учебное пособие.– Херсон, 2002.– 560 с.
 50. Цены и ценообразование: Под ред. В. Е. Есипова: Учебник для вузов. – 3-е изд. – СПб: Издательство “Питер”, 1999. – 464 с.
 51. Цуглевич В.Н. Корпоративный менеджмент в условиях нестабильного рынка / Под общ.ред. Н.П. Тихомирова. – М.: Экзамен, 2003.– 320 с.
 52. Черкасов В.Е. Валютные расчеты: задачи и решения. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 128 с.
 53. Чубарь А. Организационно-правовые формы деятельности транснациональных корпораций на территории Украины // Бизнес. – 1998. –11 мая, No 18. – С. 125-128.

Список літератури

54. Шишков Ю., Евстигнеев В. Реинтеграция постсоветского экономического пространства и опыт Западной Европы. – М.: ИМЗМО РАН, 1994. – 72 с.
55. Шмырева А.И., Колесников В.И., Климов А.Ю. Международные валютно-кредитные отношения. – СПб: Питер, 2002. – 272 с.
56. Эддоус М., Стэнсфилд Р. Методы принятия решений. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 590 с.
57. Ярошевич Н.Б., Колісник М.К. Підприємництво і менеджмент: Навч. посібник. – Львів: Навчальний посібник. – Львів: Видавництво НУ “Львівська політехніка”, 2007. – 292 с.
58. Anioł W. (2002), Paradoxy globalizacji, Oficyna Wydaw. ASPRA-JR, Warszawa.
59. Bantekas I. (2004), Corporate social responsibility in international law, „Boston University International Law Journal”, Vol. 22, No.309.
60. Budnikowski A. Ekonomia międzynarodowa: Podręcznik. – Warszawa: PWE “Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne”, 2017. – 496 s.
61. Doh J., Yaziji M. Organizacje pozarządowe a korporacje: Podręcznik. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2011. – 264 s.
62. Głuchowski J., Huterski R., Jaaskelainen V., Nielsen P. Zarządzanie finansami w korporacjach międzynarodowych: Podręcznik. – Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2001. – 256 s.
63. Liberska B. (red.) (2002), Globalizacja a korporacje transnarodowe, w: Globalizacja – mechanizmy i wyzwania, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa.
64. Zorska A. Korporacje transnarodowe: Podręcznik. – Warszawa: PWE “Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne”, 2007. – 348 str.
65. Wouters J, Chanet L. (2008), Corporate Human Rights Responsibility: A European Perspective, “Northwestern Journal of International Human Rights”, Volume 6, Issue 2.

Словник іншомовних термінів і понять

Parallel exporting (паралельне експортування) – здійснюваний експортером до певної країни експорт товару, на імпорт якого має ексклюзивні (виключні) права дистриб'ютор з цієї країни.

Parent company (материнська компанія) – головна компанії ТНК.

Subsidiary company (дочірня компанія) – контролюється материнською.

Red label (червона етикетка) – етикетка на товарі, якою позначають легкозаймисті матеріали.

Reference – референція – характеристика, що дається фізичній та (або) юридичній особі особою, організацією, АТ, банкам, що користуються довірою в ділових колах.

Prior deposit (попередній депозит) – певна сума грошей, депонована імпортером у банку країни імпорту, як умова імпорту.

Time-charter – договір про оренду судна на певний термін.

Tramp steamer – блукаюче судно – судно, що виконує випадкові, нерегулярні перевезення.

Option of exchange (валютний опціон) – право вибору альтернативних валютних умов ЗТК (зовнішньоторговельного контракту).

Overtrading – надмірна торговельна діяльність – брак оборотного капіталу у прибутковій формі для здійснення платежів (криза ліквідності).

Multimodal – різноманітний – перевезення вантажів кількома видами транспорту.

On-call credit (онкольний кредит) – короткостроковий комерційний кредит, що необхідно повернути позичальнику за першою вимогою кредитора.

On-board bill of lading (борговий коносамент) – документ, що підтверджує прийняття вантажу на борт судна.

On-deck bill of lading (палубний коносамент) – документ, що засвідчує прийняття і розміщення вантажу на палубі з врахуванням його специфіки.

Ocean bill (океанський коносамент) – документ, що засвідчує передачу експортерам вантажу перевізнику для його перевезення за кордон. Є документом для інкасо.

Maquiladoras (макіладорас) – монтажні заводи у Мексиці неподалік кордону із США, що належать американському капіталу.

Key currents (ключові валюти) – валюти, що широко використовуються як резервні, зокрема в обмінних операціях.

Letter of credit – акредитив.

Licensor (ліцензіар) – продавець ліцензії.

Lump sum – паушальний платіж.

License (ліцензіат) – покупець ліцензії.

Local content – місцева частка – частка у вартості конкретних товарів, виготовлених у певній країні, що припадає на внутрішні фактори виробництва.

Jobber – біржовий клерк, дилер Лондонської фондової біржі.

Islamic banking – ісламська банківська діяльність, що не передбачає виплати % за надані кредити.

Delivery – делівері – ордер-документ, що відіграє роль пайового коносаменту і містить розпорядження про передачу певній особі частини вантажу, перевезеного судном згідно з коносаментом.

Lightering – ліхтерування – перевезення вантажів ліхтерами та (або) баржами.

Навчальне видання

Колодійчук А.В., Чобаль Л.Ю., Молнар О.С., Данило С.І.

Транснаціональні корпорації в таблицях і схемах

Комп'ютерне макетування: П. С. Попадюк

© Ужгородський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, 2020

Підп. до друку 10.01.2020. Формат 64x84/16. Папір оф. №1.
Офс. друк. Ум.-друк. арк. 9,52. Тираж 100 прим.

Оригінал-макет виготовлено в ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України».

Видавництво ННВК "АТБ"

Видруковано в ПП "Арал"
Адреса: м. Львів, вул. Козельницька, 4